

**CUMHURİYET DÖNEMİ MODERN MİMARLIK PRATİKLERİNİN
ANTAKYA’DA KONUT ÜZERİNDEN OKUNMASI (1950-1970)**

Ayşegül SAKA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK 2021

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ayşegül SAKA

26/01/2021

CUMHURİYET DÖNEMİ MODERN MİMARLIK PRATİKLERİNİN ANTAKYA'DA
KONUT ÜZERİNDEN OKUNMASI (1950-1970)

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşegül SAKA

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak 2021

ÖZET

İnsanoğlu varoluşundan bu yana barınma ihtiyacı içerisinde. Mağaralardan, çadırlara, az katlı konutlardan, çok katlı konutlara kadar konut sürekli değişim ve dönüşüm içerisinde olmuştur. Kentsel mekânda baskın mimarlık ürünü olan konut üzerindeki değişim; toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve politik yapısındaki değişiminin somut ifadesidir. Bu çalışmanın yürütüldüğü yer olan Antakya, Hatay ilinin merkez ilçesidir. Hatay M.Ö 3.yüzyıldan itibaren birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Hatay'da halen farklı dinamiklerdeki insanlar bir arada yaşamaktadır. Hatay, dört yüz iki yıl süren Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nin ardından, yirmi yıl Fransız Manda Yönetimi tarafından yönetilmiştir. 1938 yılında Hatay Devleti kurulmuş, 1939 yılında Hatay Devleti Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır. Antakya kentindeki zengin sosyokültürel yapı, bölgede özgün konut stokunu üretmiştir. Literatürde Antakya'da Osmanlı ve Fransız Mandası dönemlerine ait konut yapıları üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmasına rağmen; Hatay'ın Türkiye Cumhuriyeti'ne katılımından sonraki süreçte Antakya'da üretilen konut yapıları üzerine yapılmış çalışmalar yetersiz sayıdadır. Cumhuriyet Dönemi Mimarlığının koruma kapsamı dışında kalmasından dolayı özellikle erken dönem konut örnekleri hızla yok olmaktadır. Cumhuriyet Dönemi modern konut yapılarının korumak, belgeleyip geleceğe aktarmak; toplumsal bellek ve kentin bu dönemdeki sosyokültürel, ekonomik özelliklerini ortaya koymak açısından önemlidir. Antakya'da 1950-1970 yılları arasında üretilen, Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtan konut yapılarının tespit edilerek, Türkiye mimarlık literatüründe yerlerinin ortaya koyulması bu çalışmanın temel amacıdır.

Bilim Kodu : 80107

Anahtar Kelimeler : Konut, apartman, Antakya, Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık

Sayfa Adedi : 208

Danışman : Prof. Dr. Sare SAHİL

İkinci Danışman : Prof. Dr. Aliye Senem DEVİREN

READING THE PRACTICES OF MODERN ARCHITECTURE OF THE REPUBLICAN
ERA ON HOUSING IN ANTAKYA (1950-1970)

(M. Sc. Thesis)

Ayşegül SAKA

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

January 2021

ABSTRACT

Human beings have needed shelters since their existence. From caves to tents, from few floors to multi-floor residences, housing has been in change and transformation all the time. The change in the residential building, which is the dominant architectural product in the urban space, is also a concrete expression of the change in social, economic and political life of the society. Antakya, where this study was conducted, is the central district of Hatay province. Hatay has hosted many civilizations since the 3rd century BC. People of different dynamics still live together in Antakya. Antakya has been ruled by the Ottoman Empire for 402 years and then it has been under the authority of the French Mandate Administration for twenty years. Hatay State was established in 1938. In 1939 Hatay State joined the Republic of Turkey. The cultural richness in the city has produced a unique housing stock in the region. Although there are many studies on the Ottoman and French period Antakya house buildings in the literature, the number of studies on residential buildings in Antakya produced, after Hatay's joining the republic of turkey is not enough. Since the Republican Period Architecture is out of the protection scope, especially early period housing examples are rapidly disappearing. To protect and to document the modern housing of the Republican Period and to transfer it to the future is important in terms of social memory and revealing the socio-cultural and economic characteristics of the city in this period. The main aim of this study is to determine housing buildings reflecting modern architecture practices of the Republican era produced between the years 1950-1970 in Antakya, and to put forward their position in the architectural literature in Turkey.

Science Code : 80107

Key Words : Housing, apartment, Antakya, modern architecture of Republican Era

Page Number : 208

Supervisor : Prof. Dr. Sare SAHİL

Co-Supervisor : Prof. Dr. Aliye Senem DEVİREN

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı birlikte yürüttüğümüz değerli danışman hocalarım Prof. Dr. Sare SAHİL ve Prof. Dr. Aliye Senem DEVİREN'e ilgileri, hoşgörüler ve sabırları için, değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL, Doç. Dr. Arzu Özen Yavuz, Doç. Dr. Çiğdem Belgin DİKMEN ve Doç. Dr. Zeynep Yeşim İLERİSOY'a değerli görüşleriyle çalışmaya yapmış oldukları katkılar için, üniversite yıllarımdan bugüne dek hep yanımda olan dostlarım; Merve ERTOSUN YILDIZ ve M. Akif YILDIZ'a yüksek lisans hayatım boyunca benim için yaptıkları fedakârlıklar için, sevgili eşim ve meslektaşım A. Emin SAKA'ya her zaman beni desteklediği için, tez sürecimin bitmesini sabırla bekleyen canım oğlum Mustafa Mete'ye bana fırsat tanıdığı zamanlar için, her daim arkamızda olan ailelerimize koşulsuz sevgileri için, çalışma sürecinde; Antakya üzerine olan bilgilerinden istifade ettiğim başta Araştırmacı-Yazar Mehmet TEKİN olmak üzere, Arkeolog Kenan YURTTAGÜL, Arkeolog Josef NASEH, Hatay Mimarlar Odası Yönetim Kurulu üyeleri ve çalışmalarından yararlandığım tüm araştırmacılara katkıları için teşekkür ederim. Antakya'da yaşadığım altı yılı anlamlandıran bu çalışmanın Antakya'da Cumhuriyet Dönemi mimarlığı hakkında yapılacak yeni çalışmalara esin kaynağı olmasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xiii
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. MODERNLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE MİMARLIK PRATİKLERİ VE KONUT.....	5
2.1. 18-19.Yüzyıl Neoklasizm.....	6
2.2. 19.Yüzyıl Art Nouveau.....	7
2.3. 1910-1930 Yılları Arası Dönem-Birinci Ulusal Mimarlık Akımı.....	8
2.4.1930-1940 Yılları Arası Dönem-İşlevsel Mimarlık Akımı.....	11
2.5. 1940-1950 Yılları Arası Dönem-İkinci Ulusal Mimarlık Akımı.....	18
2.6. 1950-1960 Yılları Arası Dönem-Uluslararası Üslup.....	20
2.7. 1960 Sonrası Dönem- Toplumsal Bilincin Yayılması.....	22
3. ANTAKYA KENTİNİN TARİHİ, SOSYOKÜLTÜREL, EKONOMİK YAŞAMI VE YERLEŞİM DOKUSUNUN GELİŞİMİ..	25
3.1. Antakya Kentinin Tarihi.....	25
3.2. Sosyokültürel ve Ekonomik Yaşamı.....	27
3.3. Yerleşim Dokusunun Gelişimi.....	31

4. CUMHURİYET DÖNEMİ MODERN MİMARLIK PRATİKLERİNİN ANTAKYA’DA KONUT ÜZERİNDEN OKUNMASI (1950-1970).....	51
4.1. Toplu Konut Örnekleri.....	52
4.1.1.Yüz Evler.....	52
4.1.2. Ak-İş konutları.....	84
4.2. Tekil Konut Örnekleri	101
4.2.1.Hatay Valiliği çevresindeki konutlar.....	101
4.2.2. Harbiye Caddesi çevresindeki konutlar.....	118
4.2.3. Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutlar.....	136
4.2.4.Vali Ürgen Alanı çevresindeki konutlar.....	158
5. SONUÇ	169
KAYNAKLAR.....	203
ÖZGEÇMİŞ.....	208

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Antakya konut dokusunda sokaklar.....	32
Çizelge 3.2. Zenginler Mahallesi, Gazipaşa Caddesi No:29.....	35
Çizelge 3.3. Kurtuluş Caddesi'nde konut+ticaret yapısı.....	38
Çizelge 3.4. Antakya Lisesi.....	43
Çizelge 4.1. Yüz Evler-Çinçin Sokak 1 numaralı konut bilgileri.....	56
Çizelge 4.2. Yüz Evler-Çinçin Sokak 2 numaralı konut bilgileri.....	59
Çizelge 4.3. Yüz Evler-Çinçin Sokak 3 numaralı konut bilgileri.....	61
Çizelge 4.4. Yüz Evler-Çinçin Sokak 4 numaralı konut bilgileri.....	63
Çizelge 4.5. Yüz Evler-Çinçin Sokak 5 numaralı konut bilgileri.....	66
Çizelge 4.6. Yüz Evler-4. Sokak 6 numaralı konut bilgileri.....	70
Çizelge 4.7. Yüz Evler-4. Sokak 7 numaralı konut bilgileri.....	72
Çizelge 4.8. Yüz Evler-4. Sokak 8 numaralı konut bilgileri.....	74
Çizelge 4.9. Yüz Evler-4. Sokak 9 numaralı konut bilgileri.....	76
Çizelge 4.10. Yüz Evler-4. Sokak 10 numaralı konut bilgileri.....	78
Çizelge 4.11. Yüz Evler-4. Sokak 11 numaralı konut bilgileri.....	81
Çizelge 4.12. Yüz Evler-4. Sokak 12 numaralı konut bilgileri.....	83
Çizelge 4.13. İncelenen Ak-İş Konutları'nın bulundukları cadde ve sokaklar.....	88
Çizelge 4.14. Ak-İş- 1 numaralı konut bilgileri.....	89
Çizelge 4.15. Ak-İş- 2 numaralı konut bilgileri.....	92
Çizelge 4.16. Ak-İş- 3 numaralı konut bilgileri.....	95
Çizelge 4.17. Ak-İş- 4 numaralı konut bilgileri.....	97
Çizelge 4.18. Ak-İş- 5 numaralı konut bilgileri.....	99
Çizelge 4.19. Melek Apartmanı bilgileri	102

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.20. Nilüfer Apartmanı bilgileri.....	104
Çizelge 4.21. Naseh Apartmanı bilgileri.....	106
Çizelge 4.22. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler.....	108
Çizelge 4.23. Yahyaoğlu Apartmanı bilgileri.....	109
Çizelge 4.24. Yener Apartmanı bilgileri.....	112
Çizelge 4.25. Rum Ortodoks Vakfı Konutu bilgileri.....	115
Çizelge 4.26. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler.....	117
Çizelge 4.27. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler	117
Çizelge 4.28. 1338 ada 22 parselde yer alan konut bilgileri	119
Çizelge 4.29. Çiçek Apartmanı bilgileri	122
Çizelge 4.30. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip konut örnekleri	124
Çizelge 4.31. Nesip Tuğlaman Konutu bilgileri.....	125
Çizelge 4.32. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler.....	127
Çizelge 4.33. Rıfat Deviren Konutu bilgileri.....	128
Çizelge 4.34. Rıfat Deviren Konutu'nun detayları.....	131
Çizelge 4.35. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler.....	132
Çizelge 4.36. Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu bilgileri	133
Çizelge 4.37. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler	135
Çizelge 4.38. Abdullah Durmuşoğlu Apartmanı bilgileri	137
Çizelge 4.39. Bekir Civelek Apartmanı bilgileri	139
Çizelge 4.40. Arıtman Apartmanı bilgileri	142

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.41. Ferah Apartmanı bilgileri	144
Çizelge 4.42. Fuat Atahan Apartmanı bilgileri	146
Çizelge 4.43. Esin Apartmanı bilgileri	148
Çizelge 4.44. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler	150
Çizelge 4.45. Yapar Apartmanı bilgileri.....	151
Çizelge 4.46. E.Güler Apartmanı bilgileri	153
Çizelge 4.47. Güneş Apartmanı bilgileri	155
Çizelge 4.48. Turgut Secerli Apartmanı bilgileri	156
Çizelge 4.49. 2204 ada, 10 parselde yer alan konut bilgileri	159
Çizelge 4.50. Rifat Kuntman Konutu bilgileri	161
Çizelge 4.51. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer örnekler	163
Çizelge 4.52. Gali Apartmanı bilgileri	164
Çizelge 4.53. Garip Apartmanı bilgileri	166
Çizelge 5.1. Çizelge kurgusu	173
Çizelge 5.2. Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi	174
Çizelge 5.3. Toplu konutların plan, kullanım, yerleşim, tadilat kararlarına göre değerlendirilmesi	183
Çizelge 5.4. 4. tipte görülen plan şemasının konutlarda uygulanışı	188
Çizelge 5.5. Yıkılan Ak-İş 1 numaralı konut	191
Çizelge 5.6. Yüz Evler ve Ak-İş Konutları'nın sokaktan algılanışı	193
Çizelge 5.7. Yıkılan Naseh Apartmanının yerine inşa edilen apartman	194
Çizelge 5.8. Kentsel dönüşümle yıkılan Rifat Deviren Konutu	195
Çizelge 5.9. Kentsel dönüşümle yıkılan Rifat Kuntman Konutu	198
Çizelge 5.10. Ön bahçelerinde anıtsal ağaçların bulunduğu konutlar.....	199

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.11. Kuş takası pencere işlevini gören vasistas pencere kullanımı.....	200
Çizelge 5.12. Sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas pencere tipinin görüldüğü konutlar	200

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 4.1 Çalışılan konut bölgeleri	52
Şekil 4.2. Yüz Evler Konutları'nın dağılımı	54
Şekil 4.3. Çiğin sokak üzerinde incelenen Yüz Evler Konutları'nın dağılımı	55
Şekil 4.4. 4. Sokak üzerinde incelenen Yüz Evler Konutları'nın dağılımı.....	68
Şekil 4.5. Ak-İş Konutları ve Ak-İş Fabrikası'nın konumu	86
Şekil 4.6. 2010 yılına ait uydu görüntüsünde Akevler Mahallesi'nde var olan Ak-İş Konutları	87
Şekil 4.7. 2017 yılına ait uydu görüntüsünde Akevler Mahallesi'nde var olan Ak-İş Konutları	87
Şekil 4.8. Ak-İş Konutları'nın dağılımı	88
Şekil 4.9. Hatay Valiliği çevresinde incelenen konutların dağılımı	101
Şekil 4.10. Harbiye Caddesi çevresindeki konutların dağılımı	118
Şekil 4.11. Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konut dağılımı	136
Şekil 4.12. Vali Ürgen Alanı çevresindeki konutların dağılımı	158
Şekil 5.1. Kütle ve bahçe ilişkisi soldan sağa: geleneksel Antakya evi;Ak-İş Konutları ve Yüz Evler 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 numaralı konutlar; Yüz Evler 1,2,3 numaralı konutlar; Yüz Evler 4 numaralı konut	193

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. Kuseyri Konutu	36
Resim 3.2. Rıfat Bereket Konağı	37
Resim 3.3. İskenderun Kaymakamlığı	40
Resim 3.4. İskenderun eski Devlet Hastanesi	41
Resim 3.5. İskenderun eski Adliye Sarayı	41
Resim 3.6. Kırıkhan eski Kaymakamlık Binası	42
Resim 3.7. St Joseph Sir'ler şifa yurdu	42
Resim 3.8. Gündüz Sineması ve arkasında yer alan Adalı Konağı	44
Resim 3.9. Adalı Konağı	45
Resim 3.10. Soldan sağa Antakya Belediyesi, Gündüz Sineması, Adalı Konağı.....	45
Resim 3.11. Tarihi doku içinde açılan Kemalpaşa Caddesi	48
Resim 3.12. Asi Nehri'nin doğusu ve batısını birbirine bağlayan Roma Köprüsü	49
Resim 4.1. Köprübaşında Çinçin otobüsü	53
Resim 4.2. Çinçin Sokak üzerinde yer alan konutların görünümü.....	55
Resim 4.3. 1 numaralı konutun konumu.....	57
Resim 4.4. 4. Sokak ve Papatya Sokağın birleştiği köşeden 4. Sokak	69
Resim 4.5. Ak-İş Fabrikası'nın sembolü olan develi pul	86
Resim 4.6. Fatih'te kira evi	114
Resim 4.7. Sümbül Sokak üzerinden 1338 ada 28 parselde yer alan konutun önünde yer alan çam ağaçları	121
Resim 4.8. Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu'nun ön cephesinde yer alan ağaçlar	134
Resim 4.9. B. Behçet Ünmeriç Evi	141
Resim 4.10. Bir apartman binası	157

Resim	Sayfa
Resim 5.1. 2. Akevler Sokak üzerinde yıkılan Ak-İş Konutları'nın yerine yapılan apartmanlar	190
Resim 5.2. Çinçin Sokak üzerinde apartmanların sıkıştırdığı Yüz Evler Konutları.....	190
Resim 5.3. Mahmut Yanaray Caddesi üzerinde yıkılan tek katlı Ak-İş Konutları'nın yerine yapılan apartmanlar	191
Resim 5.4. Hatay Valiliği çevresindeki yıkılan konutların yerine yapılan konutlar	194
Resim 5.5. Soldan sağa Bekir Civelek Apartmanı, Arıtman Apartmanı	196
Resim 5.6. Soldan sağa Arıtman Apartmanı, Ferah Apartmanı	196
Resim 5.7. Soldan sağa; E. Güler Apartmanı, Yapar Apartmanı	197

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklamalar

cm

Santimetre

m

Metre

m²

Metrekare

Kısaltmalar

Açıklamalar

APT.

Apartman

ÇŞİM

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

DAB

Devlet Arşivleri Başkanlığı

DPT

Devlet Planlama Teşkilatı

M.Ö.

Milattan Önce

M.S.

Milattan Sonra

TBMM

Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK

Türk Dil Kurumu

TOKİ

Toplu Konut İdaresi

Y. MİMAR

Yüksek Mimar

Y. MÜH.

Yüksek Mühendis

1.GİRİŞ

Problemin durumu/konunun tanımı

Mimarlık toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel gelişmelerin göstergesidir. Mimarlığı tanımak/tanımlamak da bu etkenlerin bilinmesiyle mümkündür (Sözen, 1984: 1). Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre konut; 'İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer, mesken, ikametgâh' demektir (TDK, 2020). Hasol (2010: 277), konutu 'bir ya da daha çok insanın ikamet ettiği yer, ev, mesken, ikametgâh' olarak tanımlamıştır. Konut ilk insandan bugüne dek insanın ilk yapı ihtiyacı olmuştur. Konut yerleşimlerde egemen yapı türüdür. Şehirler konut yoluyla oluşmaktadır. Günümüzde konut kalıplaşmış bir konu gibi görülse de mimarın en önemli işi yerleşimler ve konutlardır (Vanlı, 2006: 639). Konut yapıları; arazi kullanımı, plan, cephe, malzeme gibi özellikleri açısından toplumun sosyokültürel, ekonomik yaşantısına dair verileri içerisinde barındırır. Gür'e göre (Gür, 2000: 11,12) konut insanlığın ezeli ve ebedi sorunudur. Dünyanın her yerinde insan yaşamında en önemli yere sahip fiziksel varlıktır. Konut ait olduğu etnik grubun özelliklerini yansıtır. Dünyada ne kadar tanımlı kültür var ise o kadar da konut örüntüsü ve biçimi vardır. Dünyadaki çeşitli konut tipolojileri bize toplumların farklı ya da zamanla farklılaşan dünya görüşlerini yansıtmaktadır. Aynı kültür içinde eş zamanda konutta görülen çeşitlenmeler iklimsel, topoğrafik ve aile yapısına dair veriler ile açıklanabilirken; artzamanlı çeşitlenmeler ise kültürel ve sosyal normlardaki değişimler ile açıklanabilir (Gür, 2000: 11,12).

Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan devrimlerle çağdaş bir yaşam tarzının benimsenmesinde mimarlık bir araç olarak kullanılmıştır. Türkiye'de ilk olarak İstanbul'da ortaya çıkan apartman tarzı konutlar Cumhuriyet Dönemi'nde çağdaşlaşmanın bir göstergesi olarak sunulurken, zamanla geleneksel konuttan apartman tarzı konuta geçilmiştir. Vanlı'ya göre konutta görülen değişim süreci toplumun kimliğinin öyküsüdür (Vanlı, 2006: 645,652).

Araştırmanın amacı

Türkiye’de mimarlık tarihi yazımı çoğunlukla kamu yapıları üzerinden yapılmaktadır. Sivil mimarlık örnekleri olan konut yapıları, mimarlık tarihi yazımında ihmal edilen bir konudur (Bayraktar, 2017: 8). Sosyal ve ekonomik koşullar ile değişime uğrayan sivil mimarlık yapıları kentsel ve bireysel belleğin parçalarıdır. Ekonomik, teknolojik açılardan olduğu gibi sosyal ve kültürel açılardan toplumla etkileşim halinde olan konut yapılarının farklı açılardan niteliklerini ortaya koymak amacıyla sivil mimari örnekleri incelenmelidir (Batuman, 2017: 47). Bu çalışmada; Antakya’da 1950-1970 yılları arasında gerçekleşmiş, Türkiye Cumhuriyeti modern mimarlık pratiklerini yansıtan konut yapılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Antakya’da kentsel dönüşümlerle hızla yıkılan bu konut örneklerinin tarihsel süreç içerisinde yerinin belirlenmesi, Türkiye mimarlık ortamındaki yerinin ortaya koyulması hedeflenmiştir.

Araştırmanın önemi

19.yüzyılın sonundan sonra yapılmış taşınmazların tescillenmesi için özel işlem gerekmesi ve Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı’nın koruma kapsamı dışında kalmasından dolayı Cumhuriyet Dönemi mimarlığın özellikle erken dönem örnekleri içerdikleri değerlerle birlikte yok olmaktadır (Ahunbay, 2011: 137). Kentsel dönüşümlerle birlikte bu yok olma süreci son yıllarda hızlanmıştır. Kent merkezinde yüksek apartman blokları içerisinde sıkışan ait olduğu dönemin karakteristik özelliklerini taşıyan az sayıdaki konut örneklerinin korunması, belgelenip gelecek kuşaklara aktarılması toplumsal bellek açısından önemlidir (Ballice, 2009). Antakya üzerine yapılmış çalışmalara bakıldığında Cumhuriyet Dönemi yapılarına yönelik çalışmaların yeterli olmadığı görülmektedir (Kara, 2005b). Antakya’da günümüze ulaşabilmiş modern konut örneklerini belgelemek, tasarım kriterlerini ortaya koymak, aynı dönemde ülkede görülen konut örnekleriyle kıyaslamalar yapmak, kentin bu dönemdeki sosyokültürel, ekonomik özelliklerini ortaya koyması açısından önemlidir.

Araştırmanın yöntem ve kapsamı

Erken Cumhuriyet Dönemi yapılarının hızlı bir biçimde yıkılması, kentlerin kimlik değiştirmesi, bu konuda araştırma yapmayı güçleştirmektedir (Sözen, 1984: 1). Modern konut örneklerinin büyük bir kısmı günümüze ulaşamamış olduklarından, bu konut örneklerinin yaygın olduğu bir çalışma alanı belirlemek zordur. Bu durum çalışmayı oldukça geniş bir alana yaymaktadır. Erken Cumhuriyet Dönemi konutları yapıldıkları dönemin bağlamından kopuk, yüksek katlı yapıların arasında kalmışlardır. Bu dönemin konutlarını çevresiyle birlikte algılamak çoğu zaman mümkün değildir.

Antakya'da Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerinin konut üzerinden ortaya koyulmasının hedeflendiği bu çalışmada; çalışmanın ilk aşamasında literatür taraması yapılarak Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi mimarlık pratikleri gerçekleştiği zemin ile beraber ortaya koyulmuştur.

Literatürde yer alan Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık tasarım ilkeleri dikkate alınarak Antakya kent merkezinde alan çalışmaları yapılmış, Cumhuriyet Dönemi modern mimarlığını yansıtan konut yapıları belirlenmiştir. Belirlenen konutların ruhsat dosyalarına ilgili belediyelerden ulaşılmış ve konutların ruhsat tarihlerinin çoğunlukla 1950-1970 yılları arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın kapsamı 1950-1970 yılları arası Antakya'da Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerinin konut üzerinden okunması olarak sınırlandırılmıştır.

Antakya'nın ilk toplu konut yerleşimleri olarak bilinen Yüz Evler ve Ak-İş Konutları hakkında resmi bir belge ve literatür çalışması yoktur. Bu konutların varlıkları, yapılış tarihleri, yapılış amaçları, gazete haberleri ve sözlü görüşmeler neticesinde tespit edilmiştir.

Tespit edilen tekil konutların bir kısmı metruk durumdadır. Bu konutlar hakkında bilgilere ilgili belediyelerden ulaşmaya çalışılmıştır. Bazı konutların ruhsat dosyaları ilgili belediyelerde mevcut değildir. Bu durumda bu konutlarda yaşayan insanlara ulaşmaya çalışılmış, yerinde tespitler yapılmıştır. Yapı tespit aşamasında ve devam eden çalışma sürecinde kentsel dönüşümler ile yıkılan konutlar hakkındaki bilgilere Hatay Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün (ÇŞİM) kentsel dönüşüm biriminden ulaşılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık hakkında en önemli kaynaklardan biri olan Arkitekt dergilerinin 1931-1970 yılları arasındaki sayıları taranarak; çalışma kapsamında tespit edilen konutlarla, dergide bu dönemde yayınlanan örnekler arasındaki tasarım anlayışı kıyaslanmıştır. Tespit edilen konutlar; Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık anlayışının tasarım ilkelerine ve Antakya'ya özgün gelişen tasarım özelliklerine göre tablolar üzerinden analiz edilmiştir.

2. MODERNLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE MİMARLIK PRATİKLERİ VE KONUT

Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi konutun gelişim sürecini incelerken mimarlık pratiğinin gerçekleştiği zemini okumak süreci kavramak açısından önem teşkil etmektedir. Cumhuriyet Dönemi Türk mimarlığını etkileyen en önemli dönem Osmanlı Türk Mimarlığı Dönemi’dir. Bu dönemde anonim konut mimarlığında zamanın sosyal ve ekonomik koşullarına uygun plan ve biçimlenme oluşturulmuştur (Alsaç, 1973). Osmanlı Dönemi konutu çevreye uyumlu, yerel yapı malzemelerinin kullanıldığı, kalabalık ailelerin bir arada yaşamasına imkân vermekle birlikte, barınmanın yanında üretim mekânlarına sahip, mahremiyeti tasarımın bir parçası olarak ele alan, kullanıcı ve ustanın işbirliği içerisinde ürettiği yapılardır (Uçar, 2019). Osmanlı Dönemi’nde uzun süre toplum yapısının değişmemesi, yeni fonksiyonlara ihtiyaç duyulmaması mimarlık ortamında eski fonksiyonların, konstrüksiyonların, biçimlerin yeterli görülmesine neden olmuş, mekânsal ya da biçimsel yeniliklere ihtiyaç duyulmamıştır (Alsaç, 1973). Osmanlı’nın 15. ve 16. yüzyıllarda ürettiği sofalı plan şeması 17-18. yüzyılda yaygın kullanımına ulaşmıştır. 19.yüzyıl ortalarından itibaren sofalı konut tipi yerini batılı tarzda üretilen konut planlarına bırakmaya başlamıştır (Uçar, 2019).

Osmanlı’da 1699 yılında imzalanan Karlofça Anlaşması’yla batıyla yeni ilişkiler kurulması başta saray çevresi olmak üzere toplumun farklı kesimlerini etkilemiştir (Sey, 1998b: 25-39; Sözen, 1984: 2). Alsaç (1973) ve Hasol (2017: 23)’a göre Batılaşmanın mimari üzerindeki ilk yansıması bilim ve sanatın önem kazandığı Lale Devri’nde (1718-1730) görülmektedir. III. Ahmet Dönemi’nde (1703–1730) Fransa’ya gönderilen Türk elçisi Yirmi sekiz Çelebi Mehmet Efendi’nin getirdiği fikirlerle İstanbul’da büyük saraylar, köşkler ve lale bahçeleri yapılmıştır. Bu dönem mimarlığın saraydan dışarı çıkması ve sivil mimarlıkta bir hareketliliği başlatması açısından önemlidir. Bu dönemde Türk mimarları Avrupa’da görülen dekoratif motifleri ele alarak yeni yorumlarla Türk mimarlığına katmışlardır. Bu mimarlık dili o dönem çok sayıda yapılan Barok-Rokoko tarzı çeşmelerde görülmektedir (Alsaç, 1973). III. Selim Dönemi’nde (1789-1807) kalıcı elçiliklerin kurulmasıyla Avrupa ile sürekli etkileşim halinde olunmuştur (Yavuz ve Özkan, 2007: 39,40). Bu dönemde yapılan kışla ve okul binalarının camilerle yarışacak kütle büyüklüğüne sahip olması mimarlık alanındaki yeniliklerden biridir. Bu yeni yapılar yabancı mimarlar tarafından kendi kültürlerinde hâkim mimarlık akımlarını yansıtacak şekilde tasarlanmıştır (Sözen, 1984: 3).

Osmanlı toplumunu temelde yeniden düzenleyen 1839 Tanzimat Fermanı'dır. Tanzimat'la birlikte eğitim müfredatında yenilikler yapılarak, okullarda Avrupa kültürü benimsenmiştir. Bu okullarda eğitim alan kişilerle seçkinler sınıfı oluşmuştur. Evlerde batı tarzı mobilya, resim ve piyano yer almaya başlamıştır (Yavuz ve Özkan , 2007: 39-40). 18. ve 19. yüzyıl boyunca süren etkileşimler Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiştir. Mimarlıkta Art Nouveau ile devam eden Batılaşma süreci Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, ülkeye davet edilen Avrupalı mimarların modern uygulamaları ile devam etmiş, ardından Avrupa'daki milliyetçi akımlardan etkilenerek İkinci Ulusal Mimarlık Akımı ortaya çıkmış, sonrasında ise Uluslararası Üslup anlayışı hâkim olmuştur (Hasol, 2017: 13).

Tekeli (2007: 15-36), Türkiye mimarlık pratiğini beş ana dönemde incelemektedir. 1923-1927 arası dönem Osmanlı'nın İkinci Meşrutiyet döneminde hâkim olan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın etkilerinin görüldüğü dönemdir. 1927-1939 yılları arası dönem İşlevsel Mimarlık ya da Ankara-Viyana Kübizmi'dir. 1940-1950 yılları arası İkinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın görüldüğü yıllardır. 1950-1960 arasındaki dönemde biçimler üzerinden Uluslararası çözüm arayışları görülmektedir. 1960 sonrasındaki beşinci dönemi ise mimarlıkta toplumsal bilincin yayılması olarak değerlendirilmektedir (Tekeli, 2007: 15-36).

2.1. 18-19.Yüzyıl Neo-klasizm

18. yüzyılda Batı Avrupa ülkelerinde gelişen tarihçilik akımıyla Roma ve Yunan uygarlıklarına olan ilgi artmış, bu ilgi mimarlık alanında neo-klasizm olarak yer bulmuştur (Sözen, 1984: 2). Avrupa'da etkili olan neo-klasik üslup 19.yüzyılın başlarında İstanbul'da kışlalar, saraylar gibi büyük ölçekli binalarda görülmüştür. Bu üslup Nizami Cedid için gerekli olan gösterişli yapıların yapımında görevlendirilen yabancı mimarlar aracılığıyla yaygınlık kazanmıştır (Yavuz ve Özkan , 2007: 41). 1839 yılında yayınlanan Tanzimat Fermanı'yla birlikte yöneticilerin gözünde batı tarzda yaşam biçimi hedeflenmiştir. Tanzimat Dönemi'nde yabancı mimarlar tarafından seçmeci tarzda üretilen eserler Batı'daki örneklerle yarışır niteliktedir. İstanbul'da Boğaziçi ve çevresinde yapılan saraylar bu eserlere örnektir. Bu yapılar kent dokusunu değiştiren kışla, okul gibi yapılardan sonra yeni bir dönemi oluşturmuştur. Devletin ileri gelenlerinin yaptırdığı eserlerde kısmen batıda uygulanan teknolojik yenilikler denenmiş olsa da ekonomik sebeplerden ötürü yapı teknolojisi alanındaki gelişmeler takip edilememiş, yabancı ve azınlık mimarların Batı ve Türk mimarlığı sentezleri yüzeysel kalmıştır. Binaların ön cephelerinde yabancı mimarların

zevklerine göre Türk-İslam mimarisi ile neo-roman, neo-gotik, neo-rönesans, neo-barok akımları sentezlenmiştir (Sözen, 1984, 3,4). 19.yüzyılın son çeyreğinde neo-klasisizme benzer bir şekilde Batı'nın ve Doğu'nun plastik öğelerinden alıntı yapan seçmecilik akımı meydana gelmiştir. Seçmecilik çeşitli üsluplardaki yapıların beğenilen biçim ve bezemelerini seçip yeniden uygulayarak en iyi yapının gerçekleşeceğine inanmaktır (Hasol, 2017: 27). 19.yüzyıl; okul, kışla idare binaları, banka, postane, istasyon gibi geleneksel Türk mimarlığında olmayan fonksiyonların Türk mimarlık ortamına girmesi bakımından önemlidir. 19. yüzyılda yurtdışından gelen mimarların ve yurtdışında eğitim görmüş Ermeni mimarların mimarlık alanında etkili olduğunu, Türk mimarların ise ikinci planda olduğu görülmektedir. Bu durumda Osmanlı yöneticilerinin Avrupa sanatına gösterdikleri ilgi ve Türk mimarlarının yeni mimarlık fonksiyonlarının çözümüne cevap verecek çağdaş bir eğitimden geçmemeleri etkili olmuştur.

1882 yılında kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi Türkiye'de Batılı anlamda eğitim veren ilk kurum olan Güzel Sanatlar Akademisi'nin temelini oluşturmaktadır. Türk mimarların çağdaş bir eğitimden geçerek Türk mimarlık ortamını etkilemeye başlaması 1900'lü yıllara rastlamaktadır (Alsaç, 1973).

2.2. 19.Yüzyıl Art Nouveau

1875-1915 yılları arasında Avrupa'yı etkisi altına alan Art Nouveau akımı 19.yüzyılın seçmeci, diriltmeci mimarlığına tepki olarak ortaya çıkmıştır (Hasol, 2017, 30). Art Nouveau özellikle İstanbul'da yaygınlık kazanmış ve özgün örneklerini vermiştir (Sözen, 1984, 4). Art Nouveau mimari strüktür ve planlama ile ilişki kurmadan yalnızca bezeme olarak cephe ve iç dekorasyonda kendini ifade eden, bir bezeme akımı olarak var olmuştur. Kıvrılıp bükülen bitkisel formların kullanıldığı bu akımda asimetri ve hareket dikkat çekmektedir. Bu akım Beyoğlu'ndaki apartman, iş hanlarının yanında köşk ve konaklarda görülmektedir (Hasol, 2017,: 30). Art Nouveau Dönemi eserlerinin yeterince araştırma olanağı bulamadan yıkılması bu dönemin yeterince anlaşılamamasına neden olmuştur (Sözen, 1984: 4)

19.yy sonlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılaşıma çalışmaları ile yabancı devletlerle ilişkiler kurulması sonucunda bu devletler o zamanlar Pera olarak adlandırılan Beyoğlu'nda elçiliklerini ve hastanelerini kurmuştur. Batılılara özgü yaşam tarzı olan apartman tarzı konutlar ilk kez burada inşa edilmiştir. Eski İstanbul konut tipinden çok farklı biçimlenen bu konutlar tüccar, küçük esnaf ve sanatkârlar ile bürokratlar tarafından kullanılmıştır. Bu

apartmanların büyük kısmı Türk Art Nouveau mirasını oluşturmaktadır (Görgülü, 2016; Mete, 2019; Sey, 1998a). 1890 yılında yapılan Taksim Surp Agop evleri ve Abdülaziz tarafından saray mensupları için 1870 yılında inşa edilen Beşiktaş-Akaretler bu dönemde yapılan konut örnekleridir. Başlangıçta gayrimüslim halk tarafından benimsenen sıra ev, apartman gibi yapı türleri daha sonraları yaygınlaşarak Türk konut tipolojisine dâhil olmuştur. İlk başta İstanbul’da ortaya çıkan bu yapı türleri giderek özellikle liman kentleri olmak üzere Anadolu’nun diğer kentlerinde görülmeye başlanmıştır (Sey, 1998a: 273-300). Bu yeni konut yapılarını diğerlerinden ayıran özellikler yeni yapım malzemesi ve yapım teknikleriyle inşa edilmeleri, birçok ailenin konutu olması ve modern konfor şartlarına sahip olmalarıdır (Öncel, 2014: 149).

2.3. 1910-1930 Yılları Arası Dönem-Birinci Ulusal Mimarlık Akımı

Avrupa’da 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan milliyetçilik akımları ülkelerin mimarlık ortamlarına da yansımıştır. Avrupa’da kendi milli mimarlıklarını oluşturma çabası neo-klasik üslupları ortaya çıkarmıştır. Bu dönem aynı zamanda fonksiyonalist düşüncenin ilk defa ortaya çıktığı, yeni malzeme ve konstrüksiyon detaylarının kullanılarak çağdaş mimarlık fikirlerinin alt yapısının hazırlandığı bir dönemdir. Batı kültürü içinde yetişmiş, çağdaş bir eğitim alan Türk mimarları da milliyetçi mimarlık düşüncesini tanıyıp, Türkiye’de geleneksel mimarlığa dayanan milli mimarlık düşüncelerini uygulamaya çalışmışlardır. Zamanın toplumsal koşulları da mimarlıkta görülen milliyetçi eğilimi desteklemektedir (Alsaç, 1973). Ziya Gökalp’in önderliğinde gelişen Türkçülük 19.yüzyıl sonu ve 20.yüzyıl başında Osmanlı Dönemi içinde bulunduğu sorunlardan çıkış yolu bulabilmek için benimsediği ideolojilerden biridir. Gökalp’in düşüncesine göre Osmanlı modernleşmesi Türk kimliği ve İslam geleneğini koruyup, Batı’nın medeniyetini alarak gerçekleştirmelidir. Ziya Gökalp’in Türkçülük fikirlerinin etkileri Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar sürmüştür (Aslanoğlu, 2010: 47-54; Tekeli, 2007: 15-36). Oluşturulmaya çalışılan yeni politik, sosyal ve kültürel kimlik mimarlığa Birinci Ulusal Mimarlık Akımı olarak yansımıştır. Mimarlık öğrencilerinin batı etkisine gösterdikleri tepkiler de Birinci Ulusal Mimarlık Akımı’nın benimsenmesinde etkili olmuştur (Sey, 1998a: 273-300). Ağırlıklı olarak resmi yapılarda 1910-1930 yılları arasında uygulanan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı Mimar Vedat ve Kemalettin Bey’lerin öncülüğünde başlamıştır. Bu mimarlar Avrupa’da aldıkları eğitimler doğrultusunda Türk mimarlık tarihine dönük bir seçmecilik anlayışını benimsemişlerdir. Hükümetin bu üslubu

benimsemesi ve dışa kapalılıktan dolayı 1920’li yıllarda ulusal üsluptan farklı tarzda çalışan mimar pek olmamıştır. Bu akım Selçuklu, Osmanlı ve İslam mimarlıklarından alınan yapı öğelerini cephelerde ve iç mekânda uygulayarak yeni bir Türk mili üslubu oluşturmaya çalışmıştır (Aslanoğlu, 2010: 47-54; Hasol, 2017: 34). I. Ulusal Mimarlık Akımı yapıların dış cephelerinde kubbe, kemer, portik, taç kapı gibi yapı elemanlarının kullanılması şeklinde kendini göstermiştir. Binaların işlevleri farklı olmasına karşın dış cephe ve kütle olarak birbirlerine benzerlik göstermektedirler. Yapıların kat sayısı cepheden farklı algılanmaktadır. Binaların girişleri ve köşelerine kulemsi görünüm verilerek dışarı taşırılmıştır. Köşe parsellere yerleşen binalarda köşeler yuvarlatılmış ya da kubbe ve çok köşeli kesitler ile kule görünümü verilmiştir. Rönesans’takine benzer anlayışla bezemede ana cepheye ağırlık verilmiştir. Üslup yalnızca cephede aranmış plan ve yerleşmeye öncelik verilmemiştir. Kemer alınlıklarının ve ya altlarının çinilerle bezeme, alınlıklara rozetlerin yerleştirilmesi bu dönemde yaygındır. Birinci Ulusal Mimarlık akımı başta Ankara olmak üzere tüm kentlerde uygulanmıştır (Aslanoğlu, 2010: 47-54).

Cumhuriyet kurulduğunda mimarlık açısından zengin bir miras devralınmasına rağmen gelişmemiş bir inşaat sanayisi ve az sayıda mimar ve teknik eleman bulunmaktadır. Yeni devletin gerçekleştirilmesi gereken işlere göre kaynaklar yetersiz, zaman az, ihtiyaçlar ise fazladır. Mimarlık görevlerini yüklenecek mimar sayısı da yetersizdir. Ankara’nın yeni başkent olarak imar edilmesi, yeni devletin örgütlenmesini sağlayacak kamusal yapılar, illerde hükümet ve belediye binaları, okullar, hastaneler, fabrikalar gibi birçok yapı yapılması gerekmektedir. Bunun yanında Osmanlı Döneminde yıllarca ihmal edilen Anadolu şehirlerinin yeniden imarı da göz önüne alındığında bu dönemdeki mimarlık ihtiyacı kavranabilir. Kaynakların sınırlı olduğu bir ortamda imar işlerine öncelik vermenin zorluğuna rağmen yeni devleti temsil edecek olan kamu binalarının ve devlet memurlarının oturacağı konutların yapımına öncelik verilmiştir. Ankara’nın modern bir başkent olarak planlanması yeni devlet için çok önemli bir güç göstergesi olmuştur. Bu nedenle bütçeden önemli bir pay bu amaç için ayrılmıştır. Yeni başkent planlı bir şekilde büyümesini sağlamak amacıyla uluslararası bir yarışma açılmış ve İsviçreli plancı Jansen’in projesi uygulanmak üzere seçilmiştir. Modern bir başkentte bulunması gereken demiryolları, kamusal binalar, telefon şirketleri, ulusal bankalar gibi yapılar Birinci Ulusal Mimarlık Akımı ilkeleri doğrultusunda yapılmıştır. Başkentte kamu yapıları hızla inşa edilirken diğer büyük kentlerde yapı üretimi büyük oranda durmuştur. Uygulanan az sayıdaki proje özel

teşebbüsle yapılmıştır (Alsaç, 1973; Batur, 2007: 71-96; Sey, 1998a: 273-300; Sey, 1998b: 25-39).

Ankara baştan kurulurken kentte modern konut türü olan apartmanlar inşa edilmiştir. İstanbul ve Ankara'nın ardından zamanla apartmanlaşma tüm ülkeye yayılmış; modernleşme ve çağdaşlaşmanın bir göstergesi olarak nitelendirilmiştir (Gökmen, 2011). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde apartmana ilişkin görüşler gerek kamuoyunda gerekse mimarlık cemiyetinde olumsuz yönde olmuştur (Balamir, 1994).

Ballice (2009)'ye göre Erken Cumhuriyet Dönemi konut mimarisi bahçeli müstakil evler, villalar ve kentlerdeki apartmanlar olarak sınıflandırılabilir. Bu dönemde '*Apartman*' terimi 1965 yılında çıkarılan Kat Mülkiyeti Yasası sonrasındaki anlamından farklıdır. 1930'larda tek bir sahibi olan, gelir elde etmek için çeşitli bölümleri kiraya verilen bu konutlar için '*kira evi*' tanımı kullanılmaktadır. Bu dönemde kira evlerine sahiplerinin isimlerini yazma geleneği vardır. Bu durum kira evlerinin ortak bir yatırımdan ziyade tekil mülkiyet altında olduğunun bir göstergesidir. 1931-1950 yılları aralarında yayınlanan Arkitekt dergilerinde sıklıkla kira evi projeleri yayınlanmıştır. Bugünün konut anlayışıyla oldukça mütevazı olan bu yapılar o günün şartlarında piyasanın en büyük ölçekli ve heyecan verici yatırımlarıdır (Balamir, 1994).

Yeni başkent olarak Cumhuriyet rejimi ile özleştirilen Ankara'da yapılacak yeni yapılar için Cumhuriyet liderleri Birinci Ulusal Mimari Akımı'na yönelmiştir. Çünkü Cumhuriyet kurulduktan sonraki mimarlık düşünceleriyle Cumhuriyet'ten önceki mimarlık düşünceleri arasında henüz bir fark yoktur (Alsaç, 1973). Tekeli ve Hasol'a göre Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın uygulaması büyük ölçüde kamu yapıları ile sınırlı kalmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin bazı liderlerinin bu tarzı konut üzerinde de zorunlu kılmalarına karşın bu tasarım anlayışı Ankara'da 1927 yılına kadar yapılan konutlarda görülmektedir. Üretilen bu yapılar farklı işlevlere sahip olmalarına rağmen cami mimarlığı temel alınarak tasarlanmıştır (Hasol, 2017: 34-35; Tekeli, 2007: 15-36). Birinci Ulusal Mimarlık Akımı doğrultusunda yapılan yapılar çoğaldıkça bu yapıların yeni rejimin ilkeleriyle uygunluğu tartışılmıştır. Bu akım Cumhuriyet'in yenilikçi ve çağdaş karakteriyle bağdaşmaması, bulunduğu dönemle kronolojik açıdan uyumsuz olup Osmanlı yapılarını çağrıştırmamasından dolayı eleştirilmiştir (Batur, 2007: 71-96; Hasol, 2017: 34-35; Sey, 1998a: 273-300, Tekeli, 2007: 15-36).

Nüfusu hızla artan Ankara’da ve göçmenlerin yerleştirildiği diğer illerde konut sıkıntısı yaşanmaya başlamasına rağmen yeterli miktarda üretim gerçekleşmemiştir. Düşük gelirli kamu personelinin konut ihtiyacını karşılamak üzere Emlak ve Eytam Bankası ve İller Bankası kurulmuştur. Fakat gelişmelerin istenilen şekilde olmaması üzerine memurlara kira yardımı öngören bir yasa çıkarılmıştır. Yapı üretiminde yerli ve yabancı sermayeyi teşvik etmek amacıyla vergilerde özel imtiyazlar tanınmıştır. Tüm bunlara rağmen inşaat sektöründe bir canlanma olmamıştır. İnşaat işlerini yürütecek organizasyonların bulunmamasının yanında malzeme sıkıntısı da yaşanmaktadır (Sey, 1998a: 273-300).

1928-1930 yılları arasında konut üretimi için gerekli altyapıyı sağlamak üzere imar planlarındaki hükümler yürürlüğe konmuştur. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile konutlarda bulunması gereken minimum nitelikler belirlenmiştir. Bu yıllarda tüm dünyada etkili olan ekonomik sıkıntılar Türkiye’yi de etkilemiş ve imar işlerinde durgunluk yaşanmıştır. 1933 yılında devletçilik anlayışının benimsenmesiyle endüstri yatırımlarından dolayı inşaat sektörü de canlılık kazanmıştır. Bu yıllarda ‘ucuz konut’ kavramı mimarlık literatürüne girmiştir. Ucuz konutların tasarımında Avrupa’daki çağdaş akımlarda gözlenen rasyonel ve fonksiyonel eğilimlerden etkilenilmiştir. 1935 yılında konut darlığı ve artan konut kiralardan dolayı kooperatifler kurulmaya başlamıştır (Sey, 1998a: 273-300).

Bu dönemde hükümet bir yandan milli mimarlığı desteklerken diğer yandan yabancı mimarlardan danışmanlık hizmeti almıştır. Bu yabancı mimarlar Avrupa’da savaş sonrası hakim olan Bauhaus Okulu’nun tasarım ilkelerini benimsemişlerdir. Bu mimarların Birinci Ulusal Mimarlık Akımı doğrultusunda yapılan yapıları eleştirmesi yerli ve yabancı mimarları etkilemiştir. Dünyayı sarsan ekonomik krizin etkileriyle tasarımda ve üretimde rasyonellik, işlevsellik ve sadeliği benimseyen modern mimarlık kolaylıkla kabullenilmiştir (Sey, 1998: 25-39).

2.4. 1930-1940 Yılları Arası Dönem-İşlevsel Mimarlık Akımı

Literatürde İşlevsel Mimarlık Akımı yerine işlevsel mimarlık anlayışı, modern mimarlık akımı/ anlayışı, modernizm, kübizm gibi farklı ifadeler kullanılmaktadır. 1930’lu yıllar Kemalist ideolojiler ve yeni devletin yapısının oluşturulması ile şekillenmiştir. Ekonomi 1930’lara kadar devlet denetimi altında değildir. 1923’de başlayan liberal ekonomi politikaları 1920’lerin sonunda Büyük Buhran ile terk edilmiş, devletçi politikalar

uygulanmaya başlanmıştır. 1930'lardaki yapılaşma süreci devletçi ekonomiye dayandığından dolayı mimarlık resmi ideolojiyi temsil etmektedir. Bu dönemde işlevsel mimarlık, İslam ve doğu kültüründen sıyrılıp batı kültürüne geçiş yapmak amacıyla seçilmiştir. İşlevsel Mimarlık Akımı yönetimin üst kademelerinde benimsenmiş ve uygulanmıştır (Batur, 2007: 71-96).

Mimarlıkta uluslararası bir tutum oluşturma çabaları 1920'li yıllarda başlamış fakat ülkemize 1930'lu yıllarda ulaşmış ve diğer ülkelerdeki ortamdan farklı olarak yansımıştır. Bu akım Fransa, Almanya, Hollanda gibi ülkelerde kendisine uygun sosyal, kültürel ve ekonomik alt yapı bulmuş ve bu anlayışa uygun yapı teknolojisi geliştirmiştir. Ülkemiz ise bu dönemde bu tasarım anlayışının gerektirdiği teknolojik imkânlarla sahip olmadığından birçok araç ve gereç yurtdışından getirilmiştir. Bu yıllarda yerli mimarlar İşlevsel Mimarlık anlayışıyla uygulamalar gerçekleştirerek gelişmelerden geri kalmayıp, yabancı mimarlarla yarışabilme olanağı bulmuştur. O yıllarda toplumda her alanda dış dünyaya açılma ve yenilikleri ülkemize aktarma isteği bu durum için koşul hazırlamıştır (Sözen, 1984: 171).

Teşvik-i Sanayi Yasası (1927) ile yabancı mimarlara ülkemizde çalışma olanağı verilmesiyle yabancı mimarlar başta eğitim kurumları, devlet örgütlerinde etkinliklerini sürdürmüşlerdir. Bu mimarlar eğitim kurumlarında belirli anlayışta kuşaklar yetişmesini sağlamıştır. Devlet çeşitli ülkelere öğrenciler göndermiş bu öğrenciler de ülkeye dönüşlerinde eğitim aldıkları ülkelerdeki mimarlık ortamındaki anlayışları mimarlık ortamımıza aktarmışlardır (Sözen, 1984: 168). 1927-1940 yılları arası resmi olarak 14 mimar ve planıcı ülkemize davet edilmiştir (Batur, 2007:71-96).Yabancı mimarların ülkemizde etkin olmaya başlaması yeni gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Türk mimarlar yabancı mimarlara sağlanan ayrıcalıklara rağmen çalışmalarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Türk mimarların bir bölümü Ulusal Mimarlık Akımı'na bağlı kalırken diğerleri ise devletin her alandaki politikasına uygun olarak İşlevsel Mimarlık Akımı'nı uygulamışlardır (Sözen, 1984: 167). Yabancı mimarların bir bölümü İşlevsel Mimarlık Akımı'na bağlı olarak çalışırken bir bölümü anıtsallığı benimseyen neo-klasizmi benimsemişlerdir. (Sözen, 1984: 168).

Türk mimarları bilinçli olarak Avrupa mimarlığını inceledikleri dönemde Bauhaus fikirleri yaygındır. Bauhaus mimarlıkta sadeliği, ekonomikliği, rasyonelliği, işlevselliği savunmaktadır. Bu düşünceler Türk toplumunun o dönemki ihtiyaçlarına da uygun düştüğü için bu mimarlık anlayışı Türk mimarlar tarafından da benimsenmiştir (Alsaç, 1973). Ernst

Egli'nin 1930-1936 yılları arası görev yaptığı akademiye atanmasıyla ulusal mimarlık akımı çerçevesinde sürdürülen mimarlık eğitimi işlevsel mimarlık anlayışı doğrultusunda çalışmalara başlamıştır. Ernst Egli'nin Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'ndeki görevi dönemin Alman mimarlık okullarındaki ders programlarına benzer rasyonel-fonksiyonel mimarlık anlayışını gündeme getirmesinden dolayı önemlidir. Ernst Egli Türk mimarlığının özelliklerini araştırmıştır. Yapıların çevresiyle birlikte düşünülmesini, mimarlığın uluslararası bilim ve tekniğe dayandırılmasını ilk savunan kişilerdendir (Sözen, 1984: 169-174). Bruno Taut, Martin Elsaesser de bu dönemde eğitimcilik yapan diğer yabancı mimarlardır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde görev alan Clemens Holzmeister ve Paul Bonatz dönemin önemli işlerinde isimlerine rastlanılan mimarlardır. Bu mimarların bulundukları okulda oluşturmaya çalıştıkları sağlam ve düzenli mimarlık ortamı daha sonraki kuşaklar üzerinde etkili olmuştur. 1946-1949 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapan Holzmeister Ankara'da ona sunulan olanaklarla dönemin en güçlü mimarı haline gelmiş ve Türkiye'de önemli projeleri tasarlama ve uygulama imkânı bulmuştur. Holzmeister kamu yapılarında anıtsal boyutta öğeler kullanmasına rağmen kamu dışı yapılarda bölgesel mimarlığa yönelim göstermiştir. Holzmeister'in bu yaklaşımı diğer mimarları da etkilemiştir. Bu dönemde yurdun genelinde yapılan kamu yapılarında bu yaklaşım görülmektedir (Sözen, 1984: 170,173).

İşlevsel Mimarlık Akımı'nın hâkim olduğu dönemde ülkemizde tasarım ve uygulama alanında çalışmaları olan Türk mimarların başında Seyfi Arkan, Bekir İhsan Ünal, Şevki Balmumcu, Bedri Uçar, Semih Rüstem, Şekip Akalın, Abidin Mortaş, Celal Biçer, Zeki Sayar, Sedat Hakkı Eldem gelmektedir. 1930'lu yılların yapıları pek çok açıdan değişik özellikler taşımalarına rağmen tüm kentlerimizde neredeyse yıkılmış ve örnekleri azalmışlardır (Sözen, 1984: 175). Bu yıllarda diğer ülke yönetimlerinin mimarlık ürünlerinin tasarımında belirli önerileri görülmekteyken ülkemizde böyle bir istek söz konusu olmamıştır. Bu sebeple yerli ve yabancı mimarlar rahat bir ortamda çalışma imkânı bulmuşlardır. Bu dönemde geçmişe göre daha bilinçli tasarımcı ve uygulayıcı kuşağı ortaya çıkmıştır (Sözen, 1984: 177). Bu dönemin özellikleri çevreyle ilişki kurarak tasarım yapmak, işleve göre biçimlenme, bezemelerden arınma, çağdaş yapım yöntemlerini kullanma, çimento ve demirin gereğinden fazla kullanılmasıdır. Bu özellikteki yapılar tüm ülkede uygulanmıştır. 1930'lu yıllarda kamu yapılarında anıtsal girişler, taş kaplamalar, eskiyi anımsatan biçimci yaklaşımlar görülmektedir (Sözen, 1984: 178).

İşlevsel Mimarlık Akımı'nın özellikleri; yapının fonksiyona uygun yapılması, malzemenin dürüst kullanımı, mimarlığın bezemelerden arındırılıp mekân sanatı olması, resim, heykel gibi sanatların mimarlıkla birleşip onu tamamlaması gibi düşünceler ile çeşitli yazılar, radyo konuşmaları aracılığıyla tanıtılmıştır. Konut mimarlığı hakkındaki ilk düşünceler de İşlevsel Mimarlık Akımı'nı benimseyen mimarlar tarafından geliştirilmiştir. Bu mimarlara göre konut sade ve ekonomik olmalıdır. Kullanıcılara huzur verecek her türlü çağdaş konfora sahip olmalıdır. Mimarlığın plandan hareket edilerek çözülmesi düşüncesi de bu konut mimarlığı düşüncesiyle ortaya çıkmıştır (Alsaç, 1973).

Modern mimari kültürel ve teknolojik gereksinimlere cevap vermesinden ötürü konuttan, fabrika, hastane, anıtsal kamu yapılarına uzanan geniş bir kullanım alanında kendini göstermiştir (Batur, 2007: 71-96). Savaştan çıkan kentlerin yeniden inşa edilmesi, Ankara'da başkentin kurulması, köprü ve yolların yapılması gibi inşa faaliyetlerinden dolayı 1930-1940 yılları arasında mimarlık etkinlikleri yoğun geçmiştir. 1930'lu yıllarda fabrika binaları, istasyon binaları, hükümet binaları, lojmanlar, halkevleri, okullar Türkiye'deki yeni yapı stokunu oluşturmaktadır. Bu yıllarda kent ve köy planlama ilkeleri belirlenmiş, sanayi yatırımları gerçekleştirilmiş, kasabalar modernizm ilkeleri doğrultusunda planlanmış, park ve yeşil alanlar düzenlenmiş, işçi ve memur lojmanları inşa edilmiştir. Ankara'da ilk büyük konut kooperatifi olan Bahçelievler projesi uygulanmıştır (Batur, 2007: 71-96; Sey, 1998a: 273-300).

1930-1935 yılları arasında kentsel alanların örgütlenmesi için birçok yasa çıkarılmıştır. Kentlerin tasarımında ya da yeniden inşasında Atatürk heykelinin ortasında yer aldığı bir Cumhuriyet Meydanı bu meydana çıkan ana cadde olan bir Gazi Bulvarı simgesel kent unsurları olarak kullanılmıştır. Daha küçük kentlerde ise belediye binasının önünde simetrik düzenlenmiş bahçenin ortasında Atatürk büstü kullanılarak bu uygulama devam ettirilmiştir. Belediye binaları da özenilerek yapılmıştır. 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran'dan dolayı Ankara dışındaki illerde bina yapım işleri kesintiye uğramıştır (Batur, 2007: 71-96). Bu dönemde demiryolu yapımı Cumhuriyet'in simgesi haline gelmiş ve Anadolu kentleri ile iletişim aracı olarak kullanılmıştır. İstasyon binaları pek çok merkezde yapılan ilk modern binalardır. Birinci Beş Yıllık Plan'a göre Anadolu'nun pek çok kentinde inşa edilen fabrikalar ile mimarlık literatürüne yeni bir yapı türü eklemiştir. Bu fabrikaların içerisindeki hedef ve teknoloji; modern ve işlevsel tasarım açısından alıcıyı, kullanıcıyı ya da sıradan bir insanı diğer yapı türlerine göre daha etkilemiştir. Okul yapılarında ise işlevsellikten önce

simgeselliğe önem verilmiş böylece okul yapıları da diğer yapı türleri gibi rejimi sembolize etmiştir. Devletçi ekonomi sisteminin sürdürüldüğü 1930'larda özel sektör kooperatifler dışında konut üretimine katılmamıştır. Devlet yönetimi konut üretimi için bir strateji oluşturmamış, uzmanlıklar geliştirmemiş dolayısıyla da gelecekte oluşacak olan konut gereksinimlerini karşılayamamıştır (Batur, 2007: 71-96).

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Bauhaus akımının etkisiyle mimarlıkta sadelik, işlevsellik, malzeme, ekonomi ve teknoloji gibi özelliklerle ortaya çıkan modern mimarlık Türkiye'de 1930'lu yıllarda Bauhaus'un pürist ilkeleri doğrultusunda, konut mimarisinde yatay pencere ve denizlik şeritleri, söveler, köşe pencereleri, renklendirilmiş sıva harcı ile tarak sıvalı cephe kaplaması, yalın cepheler, dairesel dönen balkonlar, düşeyde vurgulanan sirkülasyon elemanları, parapetle gizlenmiş çatılar olarak görülmüştür. Plan çözümlerinde geleneksel konut mimari şeması yerine çağdaş yaşama uygun şemalar kullanılmaya başlanmıştır. Balkonlarda dikdörtgen, kare ya da daire kesitli betonarme ya da metal borular şeklinde kolonlar kullanılmıştır. Bu yapılarda 'kübik ev' tipi özellikleri mekânsal organizasyon ve cephe tasarımında görülmektedir (Ballice, 2009). Bu yapılar modern kalıpların ön planda olduğu, ciddi bozulmalara rağmen kişilikli mimarileri ile bugüne kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu dönemde inşa edilen konutlar 3-4 kattan oluşan betonarme karkas aile apartmanlarıdır. Savaşın etkilerinin hissedildiği dönemde malzeme çeşitliliği kısıtlıdır, asansör ve merkezi ısıtmaya rastlanmamaktadır (Mete, 2019). 1950'lerden önce yapılan modern ve kübik mimarileriyle ortaya çıkan apartmanlar 1950 sonrasında yerlerini kooperatifler ve Emlak Bankası tarafından yapılan apartmanlara bırakmıştır (Görgülü, 2016).

İşlevsel Mimarlık Akımı'nın ulusallıktan uzak teknoloji, işlev, malzeme, geometri üzerine kurulan tasarım felsefesi Cumhuriyet'in pozitivizmi ile uyumaktadır (Sey, 1998b: 25-39; Tekeli, 2007: 15-36). İşlevsel Mimarlık Akımı'nın yayılmasında yabancı mimarların Cumhuriyet'in önemli kurumlarında danışmanlık yapması etkili olmuştur. İşlevsel Mimarlık Akımı kamu binalarında olduğu kadar konut yapılarında da etkisini göstermiştir. Osmanlı Dönemi'nde üst tabakanın konutunda yer edinen Batı mobilyası Cumhuriyet Dönemi ile birlikte alt tabakanın da konutuna girmiştir. Konuttaki sedir, sini gibi elemanlar yerini batı mobilyasına bırakmıştır. Konutta özelleşmemiş mekândan özelleşmiş mekâna geçilmiştir (Tekeli, 2007: 15-36). Cumhuriyet Burjuvazisi olarak adlandırılan askeri ve sivil resmi

görevlilerden oluşan kesim modern mimarlığın yayılmasında önemli rol oynamıştır (Batur, 2007: 71-96).

Batur (2007: 71-96), İşlevsel Mimarlık Akımı'nın, modern mimarlık adı altında 1927'den II.Dünya Savaşı'na kadar süreçte üç evrede incelemektedir. Modern mimarlığın ilk döneminde işleri konut ve küçük ticari yapılarla sınırlı kalan Türk mimarlar Viyana püristlerinin ve Le Corbusier'in erken kübist örneklerinden etkisi altında modern eserlerini vermişlerdir. Türk mimarların elinden çıktığı bilinen ilk modern bina Sırrı Arif Bey tarafından 1929'da tasarlanan Bekir Bey Evi'dir. İlk evrede yapılan binalarda ortak bazı özellikler görülmektedir. Planlar temel geometrik biçimler halindedir. İç mekânda ise kütlenin geometrisine bağlı kalınmamıştır. Plan şemaları işlevlerine göre özelleşmiş mekânlardan oluşur. Müstakil konut ya da apartman dairelerinin planları geniş bir hol çevresinde düzenlenmiştir. Servis mekânları bir araya toplanmıştır. Bu dönemin belirleyici unsurlarından biri de dairesel plana sahip mekânlardır. Dairesel mekânlar konutta yemek salonu, oturma salonu, teras ya da merdiven boşluğu olarak kullanılmıştır. Yatay şerit pencereler ve köşe pencereleri yaygın olarak kullanılmıştır. Konsol saçaklar kısaltılmıştır. Betonarme strüktür ve tarak sıva kullanılmıştır. Dönemin önemli mimarları arasında Sedat Hakkı Eldem, A. Ziya Kozanoğlu, Zeki Selah Sayar, Abidin Mortaş, Hüsnü, Semih Rüstem ve Arif Hikmet bulunmaktadır (Batur, 2007: 71-96). Modern mimarlıkta ikinci dönem Seyfettin Arkan'ın Cumhuriyet Köşkü yarışmasını kazanması ile başlamıştır. Bu dönemde farklı ölçekteki kamu yapılarının, yarışmalar ya da görevlendirmelerle Türk mimarlar tarafından tasarlandığı görülmeye başlanmıştır. Bu dönem tasarlanan yapılarda Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu ile Türkiye'ye özgü bazı standartlar oluşturmaya yönelik yönetmeliklerin çıkmasıyla tasarım ve form açısından benzerlikler görülmektedir. Konutlarda ve kamu yapılarında işlevsel plan şemalarının uygulanmasına özen gösterilmiş, apartman çözümleri belli şemalara oturtulmuştur. Konutun merkezinde ısıtmadan dolayı konumlanan hol dönemin karakteristik ögesidir. Merkezi hol yerine koridor kullanımı henüz yaygınlaşmamıştır. Kamu binaları işlev açısından çeşitlilik gösterdiği için belli plan şemalarına sahip değildir. Bu dönem yapılarında prizmatik kütlelerle birleşen dairesel köşeler, katlar arasında ayırıcı yatay şeritler, kesintisiz devam eden denizlik çizgileri, köşeleri dönen pencereler görülmektedir. İlk döneme göre dairesel plan kullanımı daha azalmıştır. Girişlerde, balkonlarda, merdiven boşluklarında köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen kullanımı popülerdir. Düz ve gizli çatı kullanımdaki sıkıntılara rağmen uygulanmıştır. Konutta balkon ve cephe boyunca uzanan geniş sundurmalar görülmektedir.

İkinci dönemin sonlarına doğru ölçek ve oranlarda değişimler olmuş, simetrik düzenlemelere geçiş yapılmıştır. Dönemin önde gelen mimarları arasında Zeki Sayar, Bekir İhsan, Rebi Gorbon, Rüknettin Güney ve Asım Kömürcüoğlu bulunur (Batur, 2007: 71-96). Batur'a göre modern mimarlıkta üçüncü döneme Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) binası için açılan yarışmayla geçilmiştir. Kamu yapılarında simetrik düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Cephelerde iki üç kat yüksekliğinde devam eden sütunlar ile portikolar oluşturulmuştur, Böylelikle binalardaki dikey etki güçlendirilmiştir. Konsol saçaklar yeniden görölmeye başlanmış. Cephede tarak sıvanın yanında doğal ya da yapay taş kullanılmıştır. Bu dönemin mimarları önceki dönemlerin mimarlarına ek olarak Taut, Holzmeister, Bekir Ünal, A.Sabri Oran, Ahmet Aru ve Emin Onat'tır (Batur, 2007: 71-96).

1930'lu yıllarda konut konusu devletin gündemine girmiştir. İşçi ve köylü konutlarının yapımına önem verilmiştir. Demir, çelik, çimento gibi yapı malzemelerini üretmek amacıyla fabrikalar kurulmuştur. İşçi konutu yapımında ilk önemli adım Zonguldak'ta yapılan işçi mahallesidir. Mimar Seyfi Arkan, projede Cumhuriyet devrimini ve gelenekleri göz önünde bulundurulduğunu ifade ederken, projede o dönem Batı'da hâkim üslubun etkileri görölmektedir (Sey, 1998a: 273-300). 1930'lu yıllarda halkçılık ilkesi konut alanında etkin olmuştur. Konut yapımında ekonomiklik ve rasyonellik önemsenmiştir. 1920'lerin son yıllarında yabancı mimar ve şehircilik uzmanlarına görevler verilmesiyle Türkiye'de şehirler çağdaş yaklaşımlarla gelişirken aynı zamanda şehirlere yabancı biçim ve dokuların girdiği görölmektedir. 1939'dan sonra II. Dünya Savaşı nedeniyle ekonomide durgunluk dönemine girilmiştir ve konut üretimi giderek azalmıştır. 1940'lı yıllarda işçi konutlarının yapımına önem verilmiştir. Yapılan konutlar ihtiyacı karşılamada yetersiz kalsa da önemli girişimler olmuştur (Sey, 1998a: 273-300)

Yurtdışında eğitim gören mimarlar ve mesleki yayınların başlamasıyla Modern mimarlık daha da yaygınlaşmıştır. Kamu yapılarının büyük bölümünün tasarım ve uygulamasının yabancı mimarlara verilmesi ve bu mimarların varlığı ile ulusal mimarlık anlayışının gelişmemesi düşüncesi ile Türk mimarlar arasında yabancı mimarlara karşı tepki oluşmuştur (Sözen, 1984: 171). 1930'larda yabancı mimarları protesto eden, mimarlık işlerinde görev alacak yeterli sayı ve beceride Türk mimarların olduğunu savunan makaleler yayınlanmaya başlamıştır. Güzel Sanatlar Akademisi'nde Ulusal Mimarlık Seminerleri'nin başlamasıyla modern mimarlık anlayışının popülerliği sekteye uğramıştır (Batur, 2007: 71-96; Sey,

1998b: 25-39). II. Dünya Savaşı'nın etkisiyle milli duygular güçlenmiş ve mimarlıkta ulusalcı bir yaklaşımın modern olabileceği anlayışı ortaya çıkmıştır (Mete, 2019).

Türkiye'deki yabancı mimarlara karşı başlatılan protestolar yabancı kaynaklı modern mimarlığa da karşı tavır sergilenmesini tetiklemiştir. Modern mimarlığa karşı duruşta Nasyonal Sosyalistler'in Modern karşıtı söylemleri de etkili olmuştur. Türkiye'de tek partili dönemde Alman ve İtalyan sergileri yankı uyandırmıştır (Batur, 2007: 71-96).

2.5. 1940-1950 Yılları Arası Dönem-İkinci Ulusal Mimarlık Akımı

1927-1939 yılları arası etkinliğini gösteren işlevsel mimarlık kullanımlarında yaşanan sorunlar ve yapıların çevreden bağımsız olmasından dolayı eleştirilmiştir. Ekonomik Buhran'dan sonra yeni bir ekonomik düzen arayışına giren Türk Hükümeti Sovyet Birliği ile bağlarını güçlendirmiş ve Sovyet modeline göre Birinci Beş Yıllık Plan hazırlanmaya başlanmıştır. Devletin üstünlüğü ve yeni ulusalcılık gibi yaklaşımlarla birlikte Sovyet ve İtalyan rejimlerini anlatan kitaplar yayınlanmıştır. Bu dönemde faşist yönetimlerin aşırı milliyetçi düşünceleri mimarlığı etkilemiş, mimarlık devletin gücünü gösterdiği bir propaganda aracı olmuştur. Faşist yönetimlerde devasa boyutlarda projelerin inşa edilmesi, uluslararası pavyon ve gezici sergiler ve çeşitli yayın araçlarıyla bu mimarlık ürünlerinin tanıtımının yapılması ekonomik seviyeleri düşük olan küçük ülkelerin mimarlarını etkilemiştir. Bu mimarilerin etkisi altında Türk mimarlar da yeni bir ulusal mimarlık politikası oluşturmayı arzulamışlardır (Alsaç, 1973; Tekeli, 2007: 15-36). Çağdaşları gibi milli sanat milli mimarlık düşüncesini desteklemeyen Atatürk'ün ölümünden sonra, milli mimarlık düşüncesi geliştirilmiş, manifestolar yayınlanmıştır. Atatürk devrimlerinin milli bilinci güçlendirme ilkesine dayanarak milli mimarlık düşüncesi destek bulabilmiştir (Alsaç, 1973).

Alsaç (1973)'e göre İkinci Ulusal Mimari anlayışında önemli unsurlardan biri de Bruno Taut'un Türkiye'ye gelmesidir. Taut mimarlığın malzemesi, biçimlenmesiyle, bulunduğu yer ve iklim ile uyumlu olması gerektiğini savunmuştur. Taut bu fikirlerini kendi uygulamaları, Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki hocalığı ve kaleme aldığı Mimari Bilgisi adlı kitabıyla yaymaya çalışmıştır. II. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla ülkeye ithal olarak gelen inşaat malzemelerinde kıtlık yaşanması yerel malzeme kullanımını benimseyen II. Ulusal Mimarlığın benimsenmesinde etkili olmuştur (Alsaç, 1973).

İkinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın yayılmasında Sedad Hakkı Eldem'in Güzel Sanatlar Akademisi'nde verdiği seminerler de etkili olmuştur. Ulusal mimarlık üzerine verilen bu seminerlerde Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'ndan farklı olarak Osmanlı cami mimarlığının yerine Osmanlı sivil mimarlığına odaklanmış ve yapı türü olarak ayırmaksızın belirli ilkeler oluşturulmuştur (Tekeli, 2007: 15-36). İkinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın ilkeleri belirlenirken bu ilkelerin modern akımın ilkeleri kadar evrensel ve modern olmasına önem verilmiştir. Bu bakış açısı mimarları belirli oranlar ve plan tipleri arayışına itmiş, mimarlığı dış faktörlerden soyutlamıştır. Konut mimarisine bakılarak belirlenen kurallar kamu yapılarının tasarımında kullanılmıştır (Tekeli, 2007: 15-36). Geniş saçaklar, vurgulu pencere söveleri, cumbayı anımsatan çıkmalar, dikdörtgen pencerelerin ritmik bir şekilde kullanılması bu dönemin belli başlı mimarlık unsurlarıdır (Mete, 2019).

II. Ulusal Mimarlık Akımı'nı şekillendiren ilkeler farklı yorumlara açıktır. Dört farklı yaklaşımdan birincisi; ulusal mimarlığın ülkenin yerel malzemesi ve iklim koşullarıyla uyum içinde ve yapının çevresiyle ilişkisinin kültürel bir sürekliliğin devamı niteliğinde olması gerektiğini savunan bölgeselci yaklaşımdır. İkinci yaklaşım geçmişin tasarım değerlerinin halen daha geçerli olduğunu savunur. Üçüncü yaklaşım ilhamını İstanbul'un üst sınıf mimarisinden değil Anadolu mimarisinden almaktadır. Dördüncü yaklaşım ise yapıdaki ihtişam ve anıtsallığı önemsemektedir. Bu dört yaklaşım değişen derecelerde II. Ulusal Mimarlık döneminde var olduğundan dolayı bu dönemin yapıları farklı tarzdaki pek çok yapıyı içine almaktadır (Tekeli, 2007: 15-36). II. Ulusal Mimarlık Akımı modernizme tepki olarak ortaya çıkmasına rağmen, kendini modern olarak gördüğü ve geçmişte kullanılan mimari öğeleri yeni binalara ekleyerek sunduğu için eleştirilmiştir. Ayrıca bu dönemdeki yabancı mimarların mimarlık ortamındaki etkinliği Türk mimarların bu mimarlara karşı cephe oluşturmalarına sebep olmuştur (Tekeli, 2007: 15-36).

II. Dünya Savaşı'nın etkisiyle inşaat yatırımları 1940'lı yıllarda çok azalmıştır. İthal malzemeye dayalı yapı üretimi kıtlık, karaborsa, fiyat artışları nedeniyle durgunlaşmıştır. Ankara'da ve diğer kentlerde tüm olumsuzluklara karşı kamu yapılarının yapımına gayret edilmiştir. Konut konusunda Alman plancı Ernst Reuter konut sorununun kavranması, ucuz konut yapımı, kooperatifçilik gibi konularda çalışmalar yapmıştır. 1944'de Mesken Yasası yürürlüğe girmiştir (Sey, 1998a: 273-300). 1940'lı yılların ortasında İkinci Ulusal Mimarlık Akımı etkisini kaybetmeye başlamıştır. Savaş sonrasında müttefik ülkelerin kültürü ile tanışan mimarlar açılan çeşitli sergilerle tasarım ve uygulamada daha özgür ve kişisel

yaklaşımların olabileceğini görmüşlerdir. Çok partili sisteme geçilmesiyle var olan demokrasi ortamı mimarların yeni arayışlarını desteklemiştir (Sey, 1998b: 25-39)

2.6. 1950-1960 Yılları Arası Dönem-Uluslararası Üslup

Avrupa ve Japonya’da büyük can ve mal kayıplarına neden olan İkinci Dünya Savaşı’nın sonuçlanmasıyla, 1950’li yıllar ülkeler için soluklanma dönemi olmuştur. Nazi rejiminin baskıları nedeniyle Avrupa’dan ABD’ye geçen mimarların çalışmaları sonucunda mimarlıkta Uluslararası Üslup yaygınlık göstermiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında ABD’den başlayan Uluslararası Üslup kütlede dikdörtgenler prizması, planda kare dikdörtgen gibi temel geometrik biçimler kullanarak, geniş pencere ve cam kullanımını benimseyen, modüler cephe sistemi öneren bir tasarım anlayışıdır. Tasarımda kentsel doku dikkate alınmamaktadır. Bezemeden arınmış, dik açılı, kübik, prizmatik kütleler, çıplak yüzey kullanımı, teras çatı, beyaz cephe, hafif betonarme strüktürler, çelik iskelet sistemleri Uluslararası Üslubun dikkat çeken tasarım ilkeleridir (Hasol, 2017: 134-137).

Mies Van der Rohe, Louis Kahn, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier Uluslararası Üslup’un benimsenmesinde etkili olan mimarlardır. Walter Gropius, Marcel Breuer Bauhaus düşüncelerini eğitim ve uygulama alanlarında yaymaya devam etmişlerdir. II. Dünya Savaşı sonrası yıkılan şehirler çağdaş şehircilik prensipleriyle inşa edilmiştir. Bu dönemde önemli bir sorun olarak sosyal konutlar ele alınmıştır. Bu alanda endüstriyel üretimin olanaklarından yararlanmaya çalışmıştır. Japonya’da Kenzo Tange ve öğrencileri brüt betonu kullanarak, geleneksel mimaride çağdaş malzemenin kullanıldığı bölgesel mimarlık anlayışını geliştirmişlerdir. Mimaride kabuklar, uzay kirişleri, jeodezik kubbeler, katlanmış plaklar, ön gerilimli betonarme gibi yeni strüktürel elemanların kullanımı yaygınlaşmıştır. Tasarımda şeffaflık, hafiflik kavramları öne çıkmıştır. Prizmatik biçimlerden organik biçimlere geçiş başlamıştır (Alsaç, 1973).

Alsaç (1973)’a göre Türkiye’de milli mimarlık anlayışının zayıflamasında 1944 yılında Ankara’da açılan İngiliz Mimarlık Sergisi etkili olmuştur. Sergi Türk mimarlara Almanya’dan farklı bir ülkedeki mimarlığı tanıtmaya açısından önemlidir. Bu dönemde dergilerde İngiltere mimarlık ortamı hakkında yayınlar yapılmıştır. Bu yazılarda mimarlık uygulamalarına bireysel ve serbest biçimlerle çözümler sunulduğunu gören Türk mimarları İkinci Dünya Savaşı’na sebep olan bir rejimin fikirlerinden ortaya çıkan milli mimarlık

anlayışı fikrinden vazgeçmeye başlamıştır (Alsaç, 1973). İstanbul Adliye Sarayı yarışmasını Uluslararası Üslup anlayışıyla tasarladıkları projeyle birincilik kazanan Sedat Hakkı Eldem ve Emin Onat II. Ulusal Mimarlık Dönemi'ni tamamen kapatmışlardır (Sey, 1998b: 25-39).

1950'lerde Türkiye'de politik ve ekonomik açılardan önemli değişiklikler yaşanmıştır. Çok partili sisteme geçilmiş ve liberal ekonomi politikası benimsenmiştir. Marshall yardımlarıyla inşaat ve sanayi faaliyetleri hız kazanmıştır (Mete, 2019). 1950'lerde iletişim imkânlarının artmasıyla ülkeye çeşitli Avrupa ülkelerinden, ABD'den, Japonya'dan mimarlık dergileri gelmeye başlamış, Türk mimarlar bu ülkelerdeki mimarlık uygulamalarını takip etmişlerdir. Türk mimarlar bu uygulamaların benzerlerini gerçekleştirmeye çalışmışlar ancak; malzeme ve yapım teknikleri, yapım teknolojisinin yetersizliğinden dolayı sıkıntı yaşamışlardır. Türk mimarlar ve mühendisler mevcut imkânlarla çok katlı betonarme binaları İstanbul ve Ankara'da inşa etmişlerdir. Bu dönemde Türkiye'de bazı yapı malzeme ve bileşenlerinin üretimine başlanmıştır (Sey, 1998b: 25-39).

1950'lerde liberal ekonomi politikasının sonucu olarak özel sektöre daha fazla önem verilmiştir. Tarımda makineleşme ve süregelen savaşların dinmesiyle kentlere göçler artmıştır (Tekeli, 2007:15-36). Özellikle büyük kentlerde göçlerin artmasıyla kent merkezlerindeki yetersiz konut sayısından dolayı, konut kiralari ve fiyatları artmıştır. Artan nüfusun konut ihtiyacını karşılamak için apartmanlar gündeme gelmiştir. Ancak tek kişinin sahipliğinde yapılan bu apartmanların yapımı ekonomik olarak zor olması nedeniyle sınırlı sayıda kalmıştır (Zorlu ve Faiz, 2013). Konut ihtiyacı karşılanmayan kırsal kesim, kent çeperlerinde gecekondu bölgeleri oluşturmuştur. Gecekondu oluşumları Cumhuriyet'in ilanından sonra görülse de tam anlamıyla 1945 yılında başlamış 1950'lerden sonra daha da yaygınlaşmıştır (Sey, 1998a: 273-300; Tekeli, 2007: 15-36). 1950'li yıllar apartmanların üretim biçimi, sahiplik ve statü açılarından biçim değiştirdiği yıllardır. Artık apartmanlar zengin insanların kira geliri elde ettikleri yapılar değil, orta gelirli insanların yaşam alanlarıdır (Görgülü, 2016). 19. yüzyılın sonunda batılı yaşam biçiminin sembolü olarak İstanbul'da başlayan apartmanlaşma, 1950'lerden sonra Türkiye'nin her yerinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Apartmanlaşma bir modadan ziyade kentsel rantı arttırmak için tercih edilmiştir. Mevcut yasa ve yönetmelikler de apartmanlaşmayı desteklemiştir. Koruma konusunda bir bilinçlenme oluşmadığından dolayı Türkiye'de apartmanlaşma ile kentlerin özgün mimarileri yok olmuş, birbirinden farkı kalmamıştır. Yap-satçılık ve kat mülkiyeti yasası apartmanlaşmayı hızlandırmıştır (Sey, 1998a: 273-300).

1950’lerde Türk Mimarlığı dışı açılarak, Uluslararası Üslup etkisi altında rasyonalist ürünler vermiştir. Mimarlık teknolojik, ekonomik, sosyal ve çevresel veriler dikkate alınmadan, dış yayınlarla beslenmiştir (Hasol, 2017: 134-137). Uluslararası Üslup Avrupa’da savaş sonrası kentlerin inşası ve konut yapımında benimsenirken, Türkiye’de yaşanan politik gelişmeler ve batıdaki yeni arayışların etkisinde hükümet desteğiyle yaygınlaşmıştır. Bu yeni mimarlık anlayışının nitelikleri kamu binaları üzerinden belirlenmiştir. Kamu yapılarında ızgara plan ve modüler sistemde tasarlanmış cepheler görülmektedir (Tekeli, 2007: 15-36).

Bu dönemde Emlak Bankası tarafından gerçekleştirilen büyük ölçekli konut projeleri konut ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalsa da tasarım kalitesi açısından örnek teşkil etmektedir. (Sey, 1998a: 273-300). Konut alanındaki tüm uygulamaları düzenlemek ve örgütlemek üzere 1958 yılında İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur. Emlak Kredi Bankası’nın konut uygulamaları 1950’lerin sonlarında hızlanmıştır. Bahçeli konutların yerini çok katlı apartman blokları almıştır. Bunların ilk örneği İstanbul’daki 4. Levent mahallesidir. Bankanın en geniş uygulaması Ataköy’de yapılmıştır. Bu uygulamalar uluslararası akımının Türkiye’deki iyi uygulamaları olmakla beraber Emlak Kredi Bankası’nın hedeflediği gibi küçük ve ucuz daireler olmamış, üst gelir gruplarının karşılayabileceği bir maliyete ulaşmışlardır (Sey, 1998b: 25-39).

1950’li yıllarda ekonomik dış yardımlarla birlikte yabancı uzmanlar konut alanında çeşitli araştırmalar yapıp raporlar hazırlamışlardır. Büyük kentlerde 1950’lerde başlayıp 1960’lara kadar devam eden apartmanlaşma 1970’lerde çok daireli tek bloktan büyük ölçekli konutlara doğru gelişmiştir(Sey, 1998a: 273-300).

2.7. 1960 Sonrası Dönem- Toplumsal Bilincin Yayılması

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra Yeni Anayasa ile özgürlükçü ve adaletçi bir ortam yaratılmıştır, devlet kurumlarına yenilikler getirilmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuş, ekonomik, sosyal ve fiziksel planlama kararları politik ortama tanıtılmıştır. Bu dönemde *sosyal konut* kavramı gündeme gelmiştir. 1960’lı yıllarda inşaat endüstrisinde malzeme üretiminde yeni adımlar atılmıştır. Yapı malzemesi ve hazır bileşenlerin üretiminde özel sektörün yatırım yapması teşvik edilmiştir. Prefabrikasyon denemeleri konut sektöründe başarısız olurken sanayi yapılarında başarıyla gerçekleştirilmiştir (Sey, 1998b: 25-39). 1960’lı yıllardan sonra mimarlık ortamında herhangi bir akımın üstünlüğü

kalmamıştır. Mimarlık ortamında sembolizm, historizm, brutalizm gibi farklı yaklaşımlardan bahsedilmektedir (Sey,1998a: 273-300). 1965’de çıkan kat mülkiyeti yasasıyla yapsatçı bir düzen ortaya çıkmıştır ve geleneksel konut dokusunun apartmanlaşmaya başladığı bir döneme girilmiştir. Kat Mülkiyeti yasasıyla sadece varlıklı insanların kira elde edebilmek için yaptırdığı kira evlerine olan olumsuz bakış nitelik değiştirmiştir (Balamir, 1994). 1960’lı yıllarda belli dönemde apartman cepheleri mozaik ile kaplanmıştır. Mozaikle sade cepheler bezenirken aynı zamanda ısı yalıtımı sağlanmıştır. Bu dönemde cephelerde modern anlayış doluluk-boşluklar düşey ve yataydaki boyalamalarla devam etmektedir. Bu dönemin yap-sat konutları kaliteli mimariye sahiptir (Görgülü, 2016).

1970 yılına kadar inşaat sektöründe süren canlılık yaşanan petrol krizinden dolayı duraksamıştır. Küçük müteahhitler inşaat sektöründen çekilmek zorunda kalmıştır. Büyük firmalar ise Arap ülkelerinde büyük projelere yönelmiştir. Arap ülkelerinde Avrupalı danışman şirketlerle çalışan bu firmalar ülkeye inşaat yönetimi ve yeni teknolojiler hakkında önemli bilgi birikimleriyle dönmüşlerdir (Sey, 1998b: 25-39). 1970’lerin sonunda Emlak Bankası pek çok ilde konut inşa etmeye başlamıştır. Konutların metre kareleri 99 m² civarındadır. 1980 ve 1990 yılları arasında ağırlıklı olarak Emlak Bankası ve kooperatifler konut üretimine devam etmişlerdir. 1990’dan sonra Emlak Bankası konut üretiminden giderek uzaklaşmış ve özel sektör ve yatırım ortaklarıyla konut üretimine devam etmiştir (Görgülü, 2016).

12 Eylül 1980 darbesiyle mimarlık ve yapı üretimi alanında mevcut kural ve değerler yerinden oynamıştır. Toplum yararı gibi konular unutulmaya başlanmış, mimarlık mesleği ve tasarım konusunun teorik kısmı üzerinde düşünölmeye başlanmıştır. İletişim imkânlarının artmasıyla dünyadaki tartışmalar Türkiye’ye de yansımıştır. Modernizm, postmodernizm, konstruktivizm, dekonstruktivizm gibi akımların etkisinde uygulamalar gerçekleştirilmiştir. İthalat ve döviz kısıtlamalarının kalkmasıyla her türlü malzeme kullanılmaya başlanmış, çok sayıda alternatifin olması mimarlara bilinçsiz seçimler yaptırmıştır (Sey, 1998b). 1980 sonrasında küçük girişimciler piyasadan çekilmeye başlamıştır. Devlet kooperatif ve müteahhitlere kredi sağlayarak büyük ölçekli projelerin uygulanmasını sağlamıştır. Devlet, Toplu Konut İdaresi ile aynı zamanda piyasada girişimci olarak yer almıştır (Sey, 1998a: 273-300). 1980 sonrasında ithal malzemenin yaygınlaşmasıyla cephelerde eklektik bir tasarım anlayışı yaygınlaşmıştır (Görgülü, 2016).

Toplu Konut Yasası'nın 1984'de yürürlüğe girmesiyle toplu konut üretiminde canlanma gerçekleşmiştir. 1983-1990 yılları arasında kooperatifler etkili olmuştur. Büyük inşaat firmaları ve TOKİ binlerce konutluk yerleşmeleri ve uydu kentleri inşa etmiştir. Bu üretim dar gelirli kesimin konut ihtiyacını karşılamaktan çok orta ve üst gelir gruplarına hitap etmiştir. Bugüne kadar Türkiye'de görülmemiş bir konut tipi olan site olarak adlandırılan toplu konut yapıları bu dönemde ortaya çıkmıştır. İlk başlarda kent içindeki büyük boş alanlar ve koruluklarda yer alan site yapıları daha sonra kentin çevresindeki yeşil alanlarda yer almaya başlamıştır. Site yerleşmeleri kendi içinde kapalı ve sosyal imkânları olan saygınlık göstergesi olup günümüzde de varlıklarını sürdürmektedirler (Sey, 1998b: 25-39). 1990 sonrasında öncelikle İstanbul'da rezidans denilen şehir merkezinde yer alan üst gelir grubuna hitap eden çok katlı konut tipi ortaya çıkmıştır. İlk apartmandan günümüze değişen en önemli şeylerden biri de tekil apartman üretiminin giderek azalması ve apartmanların toplu konut biçiminde kent dışı alanlarda inşa edilmesi olmuştur (Görgülü, 2016).

3. ANTAKYA KENTİNİN TARİHİ, SOSYOKÜLTÜREL, EKONOMİK YAŞAMI VE YERLEŞİM DOKUSUNUN GELİŞİMİ

3.1. Antakya Kentinin Tarihi

Antakya Hatay ilinin merkez ilçesidir. 36°10' kuzey enlemi ve 36°06' doğu boylamı arasında Akdeniz iklim bölgesinin doğu ucunda, kıyıda 22 km kadar içerde, denizden yüksekliği yaklaşık 80 m olup, Habib Neccar Dağı'nın eteklerinde milattan önce (M.Ö) 300 yılında kurulmuştur (Demir, 2016: 15,28). Hatay şehri kuzeyde Adana, Osmaniye, Gaziantep illeriyle komşudur; doğuda ve güneyde Suriye toprakları, batıda Akdeniz kıyıları ile çevrilmiştir (Sahillioğlu, 1991: 228-232). Hatay Türkiye'nin en eski yerleşimlerinden biridir. Bölgede yapılan kazı ve araştırmalarda bu yörenin Neolitik ve Kalkolitik Dönem ile Tunç Çağı'nda hareketli bir yerleşim yeri olduğu görülmektedir (Tekin, 2000: 1). Hatay sahip olduğu tarım potansiyeli, ticaret yolları üzerinde yer alması, zengin su kaynakları ile ilk çağlardan beri göçebe ve yerleşik kavimler için elverişli bir yerleşim yeri olmuştur (Demir, 2016: 25; Kara, 2005a: 17,18). 1934 yılından bu yana yapılan kazılarda Amik Ovası'nın doğusunda Antakya-Halep yolu yakınlarında yer alan Tell Tayinat ve Tell-Açana'da yapılan kazılarda M.Ö 18. ve 12. yüzyıllar arasında inşa edilmiş avlulu, dikdörtgen planlı, çok odalı evler, tapınaklar, ön avlulu saraylar, savunma yapıları yapılar ortaya çıkarılmıştır (Demir, 2016: 25). Kentte yaşanan savaşlar, istilalar, el değiştirmeler, deprem, yangın gibi felaketlerden dolayı Osmanlı hâkimiyetinden önceki dönemlere ait çok az mimari eser günümüze ulaşabilmiştir (Kara, 2005a: 17-18).

Sahillioğlu (1991)'na göre Antakya, özellikle Roma ve Bizans imparatorlukları dönemlerinde Akdeniz havzasının en büyük şehirlerinden biri, olimpiyat oyunlarının düzenlendiği, kalabalık nüfuslu, 12 km uzunluğunda surları bulunan önemli ticaret ve sanayi merkezi olarak dikkat çekmektedir. Antakya Hristiyanlık tarihinde de önemli bir yere sahiptir. Kudüs'e yakın büyük ve zengin bir yerleşim yeri olması, Anadolu ve Yunanistan'a uzanan yolların kavşağında olması sebebiyle Kudüs'ten gönderilen Havariler burada toplanıp, Hristiyanlığı yaymak üzere Anadolu ve Yunanistan'a gidip dönüşlerinde yine Antakya'ya uğramışlardır. Kudüs'ün tahribinden sonra Antakya Hristiyanlığın merkezi olmuştur (Sahillioğlu, 1991: 228-232). İlk kilise Antakya'da kurulmuştur (Tekin, 2000: 5). İnananların kendilerini halktan ayırmak için Hristiyan adını kullanmaları ilk burada gerçekleşmiştir. Antakya 4. yüzyılda metropolitlik V. yüzyılda patriklik merkezi olmuştur.

Antakya patrikliği İstanbul ve İskenderiye patrikliğiyle aynı seviyededir. Bugün Katolik ve Ortodoks cemaatlerinin Antakya'da patriklikleri bulunmaktadır fakat bunların hiçbiri Antakya'da oturmamaktadır (Sahillioğlu, 1991: 228-232).

Büyük İskender'in generallerinden I. Seleukos'un Antiokheia adını verdiği şehir, Kseneus tarafından ızgara plan yöntemiyle tasarlanmıştır (Tekin, 2000: 1,2). Kuruluşunda uygulanan Hippodamos plan anlayışıyla Antakya, tipik bir Helenistik Çağ kentidir. Hippodamos tarzı plan birbirine dik ve paralel cadde ve sokakların oluşturduğu yapı adalarından oluşan ızgara plandır (Demir, 2016: 29). Şehir hızla gelişip önemli bir ticaret ve sanayi merkezi haline gelmiş, kentte olimpiyatlar düzenlenmiştir (Tekin, 2000: 4,5). Antakya M.Ö. 64 yılında Roma İmparatorluğu'na katılmıştır ve M.S 1.yüzyılda Roma ve İskenderiye'den sonra üçüncü büyük şehri haline gelmiştir (Tekin, 2000: 5-11).

Roma İmparatorluğu bölününce Antakya Doğu Roma yani Bizans sınırları içinde kalmıştır. Antakya 611-628 yılları arasında İran işgaline uğramıştır. Şehir 638 yılında İslam Ordusu tarafından kuşatılarak teslim alınmıştır. Abbasiler Dönemi'nde bölgede önemli bir Türk nüfus birikimi gerçekleşmiştir. 331 yıl süren İslam hâkimiyeti sonrasında Antakya 969 yılında tekrar Bizans ordusu tarafından teslim alınmıştır. 1084 yılında Süleyman Şah yönetimine giren Antakya 1098 yılında Haçlılar tarafından zapt edilmiştir.. Bu dönemde Ceyhan Irmağı'ndan Lazkiye'ye kadar olan bölgeyi kapsayan, Kudüs'e bağlı Antakya Prensligi kurulmuştur. 1137 yılında Antakya Bizans İmparatoru Jan Komnenos tarafından zapt edilmiştir. 1188 yılında Selahaddin Eyyubi Haçlıların elinde olan Baktas ve Darbsak kalelerini zapt ederek Antakya'nın Anadolu ile bağlantısını kesmiştir. 1268 yılında şiddetli bir savaş sonunda Antakya Memlükler tarafından zapt edilmiştir. Şehir yağmalanarak tahrip edilmiştir (Tekin, 2000: 5-11). Sahillioğlu (1991)'e göre Memlüklerin istilasından sonra Antakya bir daha eski önemine ulaşamamıştır. Memlüklerin büyük tahribatı Antakya'nın Batı dünyası için önemli bir siyasi, iktisadi merkez ve Hristiyanlığın yayıldığı yer oluşundan kaynaklanan imajını yıkılmak istenmesinden dolayıdır. Bugün varlığını sürdüren Cüdi Hamamı ve Osmanlı ilk tahririnde yer alan camilerin Memlük Dönemi'nden kaldığı düşünülmektedir. Memlüklü dönemi öncesindeki Antakya'dan günümüze sur kalıntıları, St.Pierre Kilisesi, Charnion heykeli kalmıştır (Sahillioğlu, 1991: 228-232)

Antakya, 24 Ağustos 1516'da Osmanlı ve Memlûk ordularının karşılaştığı Mercidabık'ta yapılan savaştan sonra Osmanlı hâkimiyetine girmiştir (Tekin, 2000: 5-11). 1516 yılından itibaren 402 yıl Osmanlı egemenliği altında bulunan Hatay bölgesi bu dönemde Halep Vilayeti sınırları içerisinde yer almıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Fransa; İngiltere ve Rusya arasındaki Sykes-Picos Anlaşması ile Suriye, Lübnan ve Güney Anadolu bölgesinde nüfuz sahibi olmuştur. Fransızlar 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması'nı takiben önce İskenderun'u ardından Antakya'yı işgal etmiştir. Türkiye'nin Avrupa ülkeleri karşısında vermiş olduğu Bağımsızlık Savaşı'nın ardından Ankara Anlaşmasıyla 20 Ekim 1921'de Fransa ile olan savaş son bulmuştur. Bağlı olduğu Halep Devleti'nden ayrılan İskenderun İdari bölgesi yarı özerk politik bir birim olarak yeniden düzenlenmiştir (Aslanoğlu, 2001: 89; Sahillioğlu, 1991: 228-232). Özel bir statüye sahip olan İskenderun Sancağı İskenderun, Antakya ve Kırıkhan'dan olmak üzere üç kazadan oluşmaktadır (Tekin, 2000: 219). Birleşmiş Milletler'in bölgeye tam özerklik vermesiyle sancakta manda idaresi 27 Ocak 1937'de son bulmuştur. 2 Eylül 1938'de Hatay Cumhuriyeti kurulmuş 23 Temmuz 1939 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır.

3.2. Sosyokültürel ve Ekonomik Yaşamı

Çelebi (1982)'ye göre, Antakya coğrafya olarak Akdeniz bölgesinde gözüke de tarih ve kültür olarak Kuzey Suriye karakterine sahiptir. Anadolu'nun diğer kentlerinden daha farklı bir gelişme gösterip daha çok Gaziantep, Kilis Halep gibi şehirlerle benzerlik göstermektedir. Antakya, Mezopotamya, Mısır ve Anadolu arasında bir köprü vazifesi görmüş bu sebeple karma bir kültüre sahip olmuştur (Çelebi, 1982).

Antik çağın büyük metropolü Antakya'nın kültürel yapısı doğu ve batı kültürlerinin etkileşimi ile oluşmuştur. M.Ö 300 yıllarında Seleukos Krallığı ile başlayan süreçten bu yana Roma, Bizans hâkimiyeti boyunca devam eden çok tanrılı, Musevilik ve Hristiyanlık gibi tek tanrılı dinler ile yoğrulmuşmuş kültürel yapı 638 yılında Arapların hâkimiyetinin ardından İslam kültürü ile tanışmış daha zengin bir kültür oluşmuştur. Çin, Hindistan, Orta Asya ve İran üzerinden Anadolu'ya uzanan İpek Yolu'nun Doğu Akdeniz'e ulaştığı bölgede doğu batı ticaretinde önemli bir nokrada bulunan Antakya Süveyş Kanalı'nın açılışına kadar Mezopotamya'dan Akdeniz'e gelen yollar ile Mısır ve Hicaz'a giden yolların kesişiminde önemli bir ticari merkez olmuştur (Demir, 2001: 205-206).

Osmanlı hâkimiyeti süresince Halep Sancağı'na bağlı bir kaza olan Antakya'da çarşılar konut alanlarına göre daha gelişmiştir. Tahıl, baklagiller, dut, narenciye, tütün meyan kökü, zeytin, zeytinyağı gibi tarım ürünlerinin yanında sabun, çarşaf, kefiye, maşlah, ham ipek, ipekli kumaşlar, Asi Nehri'nde tutulan yılan balıkları Antakya ve Halep'te mamul ya da yarı mamul haline getirilip bir kısmı iç tüketimde kullanılırken bir kısmı da Avrupa ve Amerika'ya ihraç edilmektedir. Ticari faaliyetlerin gerçekleştiği dükkân, arasta, han yapıları günümüzde de ticaret hayatında varlığını sürdürmektedir (Demir, 2001: 205-206).

Antakya Osmanlı Dönemi'nde hacı kabilelerinin geçtiği ana yol olması yönünden de öneme sahiptir. Hac kervanları ve Surre Alayı her yıl Mekke ve Medine'ye giderken bu yoldan geçmektedirler. Bu durum Hacı kervanlarının geçiş güzergâhındaki bölgelerdeki ticari hayatı olumlu etkilemektedir (Tekin, 2000: 43). Antakya Osmanlı İmparatorluğu'nun kuzeyini güneyine bağlayan anayol üzerinde olması sebebiyle Anadolu'dan Suriye ve Arabistan'a; oralardan da Anadolu tarafına giden vezirlerin, paşaların ve valilerin karşılanması, ağırlanması, uğurlanması görevlerini yerine getirmiştir. Osmanlı Dönemi'nde savaş görmeyen Antakya diğer bölgelerdeki savaşlar için bir toplanma, erzak toplama ve sevkîyat merkezi olarak hizmet vermiştir (Tekin, 2000: 75,89).

1678 yılında yapılan tahrirî göre Antakya'da 24 mahalle vardır. 1736 yılında Antakya'da 900 mülk, 1255 kira evi bulunmaktadır. Bunlar vergiye tabi tutulan evler olmakla birlikte imam, müezzin, papaz, haham gibi vergiden muaf tutulan 150-200 civarında kişi buna dâhil değildir. Bu dönemde şehirde kiracılık yaygındır ve kira bedelleri diğer şehirlere kıyasla yüksektir. Bu kadar çok kiracının varlığı şehirde hareketli bir nüfusun varlığını göstermektedir (Tekin, 2000: 60).

Bölgede zeytin, üzüm, buğday, meyve ve yerel tüketim için pirinç yetiştirilmektedir. 17. ve 18. yüzyıllarda Antakya bölgenin pamuklu bez üretim merkezlerinden biridir. Üretimi önemli miktarlara ulaşan ham ipeğin bir kısmı Antakya ve Halep'te işlenmekte geri kalan kısmı İngiltere ve Fransa'ya ihraç edilmektedir. Büyük hanlara sahip olan Antakya kenti Avrupalı tüccarlar için depolama yeri ve transit merkezi görevindedir (Tekin, 2000: 62).

19. yüzyılda önemli bir merkez durumunda olan Antakya'nın ekonomisi tarıma, ticarete ve el sanatlarına dayanmaktadır. El sanatları içinde dokumacılık çok gelişmiştir. Kentin ekonomik yaşantısında ipek, yağ ve sabun üretimi önemlidir (Tekin, 2000: 97).

1865 yılı sonlarında Antakya. 38 mahallesi, 5 nahiyesi, 170 köyü olan Halep'e bağlı bir kazadır. Ahmet Cevdet Paşa'ya göre Antakya'da 8775 hane Müslüman, 1095 hane Hristiyan, 33 hane Musevi nüfus yaşamaktadır. Fransa, İtalya ve İspanya konsoloslukları bulunmaktadır. Tanzimat Dönemi sonrasında ortaya çıkan yeni memurluklar nedeniyle Antakya'ya çok sayıda memur ailesi yerleşmiştir. Bu dönemde ekonomik olarak ipek, yağ ve sabun üretimi önemlidir (Tekin, 2000: 110).

19.yüzyılın sonları Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönemde Fransa Osmanlı İmparatorluğu'nda en büyük yatırımcı ülke olmuştur. Fransa kapitülasyonlarla Osmanlı toprakları içinde misyonerleri aracılığıyla Roma Katoliklerini koruma hakkı elde etmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Fransızlar İskenderun ve Antakya gibi kentlerde okul, hastane, yetimhane açmışlardır. Fransızlar eğitim aracılığıyla manda bölgesini denetim altına almayı amaçlamışlardır (Aslanoğlu, 2001: 89-94). Antakya, İskenderun ve çevresi yabancıların okul açmak için önem verdikleri yerlerdir. İlk yabancı okul 1846 yılında açılan asıl binasının inşaatı 1876'da biten Samandağ İngiliz Okulu'dur. Antakya'daki İngiliz Okulu 1876'da açılmış asıl okul binasının ve kilisenin yapımı 1908'de bitmiştir. İskenderun İngiliz Okulu ise 1902'de açılmıştır. St. Joseph Sir'leri misyoner grubu 1887 yılında İskenderun'da, 1905'te Antakya'da faaliyet göstererek okul, yetimhane ve dispanser açmışlardır. Frérler Okulu 1911 yılında açılmıştır (Tekin, 2000: 124). 19.yüzyıl sonlarında Rumeli, Kafkasya ve Girit'ten gelen göçmenlerin yerleştiği yerlerden biri olan Antakya'nın nüfusu 60.000 civarındadır. Bu nüfus içerisinde çeşitli cemaatler yer almaktadır (Tekin, 2000: 144).

20. yüzyılın başında Antakya'da sabun üretimi, zeytincilik, ipekçilik, dokumacılık tahıl üretimi, demircilik, kuyumculuk yaygın olan geçim kaynaklarıdır (Tekin, 2000: 153). 1930'lu yıllarda Antakya nüfusu 35 000'dir. Kentte 6 otel, 3 lokanta, 1 lunapark, 4 garaj, 6 hamam, dört türbinli elektrik üretim santrali, 2 banka, 1 kitapevi, 170 dükkân, 5 eczane, 6 dişçi, 8 serbest doktor, 1 belediye doktoru, 4 petrol firmasının bayileri, 12 sabun ve yağ fabrikası yanında turizm komitesi, 2 kütüphane, 2 kışlık, 1 yazlık sinema bulunmaktadır. Sabun, ipek kozası, balık, yün, zeytinyağı, pamuk, zift, defne yağı, işlenmiş deri, ham deri ihracatı yapılırken; demir, çimento, petrol ihracat ve ithalatıyla ilgilenen 11 büyük tüccar ve 9 zahire tüccarı bulunmaktadır (Tekin, 1993: 59). 1932 yılında Manda idaresinin yaptığı sayıma göre 35 bin olan kent nüfusunun 4 bini gayrimüslimdir (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

Fransız Manda Dönemi'nde İskenderun Sancağı'na bağlı bir kaza olarak yönetilen Antakya'da sanayi gelişmemiştir. En önemli sanayi faaliyeti sabunhanelerdir. Dericilik faaliyeti yaygındır. Un değirmenleri, kiremit ve tuğla harmanları, koza fırınları, rakı fabrikası, Kırıkhan'da yağ fabrikası bulunmaktadır. Sebze-meyveciliğe uygun verimli topraklar olmasına rağmen sancak yönetimi tarafından destek görmediği için üretim yeterli değildir. 1930'lu yıllarda Hatay'ın ekonomik yapı olarak dışarıya kapalı olup, kendi kendine yetmektedir. Bunun en önemli nedeni 1930 dünya ekonomik buhranıdır (Yorulmaz, 1998: 243).

Çelik (2018)'in aktardığı, Muzaffer Yenen'in 1953'de Erzurum'da yayınlanan Hâkimiyet Gazetesi'nde kaleme aldığı Hatay notları yazı dizisine göre; Hatay Fransız Dönemi'nde ekonomik anlamda bazı kayıplar yaşamış ancak Türkiye Cumhuriyeti'ne katılımından sonra düzelme dönemine girmiştir. Hatay'ın ticaret hayatında önemli paya sahip ipekböcekçiliğinin gelişimi için, 1940 yılında Fransa'dan ithal edilen sarı ipekböceği tohumundan alınan gümrük vergisinde indirimle gidilmiştir. 1941 yılında ise, Hatay zeytinciliğini geliştirmek için bölgede örnek teşkil edecek modern bir yağhane kurulmuştur. Eski fabrikalara ilave olarak bu dönemde modern prina ve sabun fabrikası kurulmuştur. Bu modern fabrikalardan biri, prina yağı üretimi, sabun imali ve bu işlerle uğraşmak amacıyla, Antakya'da Akiş Prina Yağı ve Sabun Sanayi İşletmesi Türk Anonim Ortaklığı adıyla 1946 yılı başında Tabakhane civarında kurulmuştur. Bu fabrika, motorlarının dışında bütün kazanlarının ve çeşitli aletlerinin yerli malzeme ile yapılmış olması açısından önemlidir. Şehirde beş un, bir buz fabrikası bulunmaktadır. Mobilyacılık sektöründe kaliteli işçilik bulunmaktadır. Hatay 1950'li yıllarda pamuk üretim bölgesi haline gelmiştir. Toprak verimliliği açısından Amik Ovasında yetişen pamuk verimlidir. Antakya'da pamuk üretimindeki artışa bağlı olarak, 19 Nisan 1953 Pazar günü Adana'nın tanınmış fabrikatörlerinden Nuri Has tarafından kurulan pamuk, iplik ve dokuma, yağ ve sabun sanayi fabrikası, Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından açılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde Hatay'da tarımsal ürünlerin verimini arttırmak amacıyla çalışmalar yapılmış, tarımda makineleşme başlamıştır. Fransız Manda Dönemi'nde Türkiye sınırları ve pazarları kapalı olduğundan ihmal edilen tarım alanları 1950'lerin başına kadar toparlanmış Hatay'ın tarım ürünleri ülke içi ve ülke dışında alıcı bulmuştur. Narenciye ve zeytin üretiminde yapılan teşviklerle gelişmeler yaşanmıştır. Tarım ürünlerindeki gelişmelerin Hatay ekonomisine katkısı, halkının ekonomik durumunun düzelmesini sağlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde tarım arazilerini su taşkınlarından korumak, tarım arazisi elde etmek ve sıtma hastalığını

kontrol altına almak amacıyla Amik Gölü kurutulmuştur. Amik Gölü'nden elde edilen 200 000 dekara yakın arazi topraksız çiftçiye dağıtılmıştır. Kurutma çalışmalarından sonra Amik Ovası'nda çeltik yerine pamuk tarımı yapılmıştır. Hatay'da bilimsel tarımın gelişmesinde Marshall yardımlarının etkisi olmuştur. Hatay'da krom madeni elde edilmesi ülke ekonomisine de katkı sağlamıştır. Hayvancılık açısından bakıldığında Fransız Manda Dönemi'ne göre hayvan sayısı artmış hayvan üretme ve ıslah etme birimi kurulmuştur (Çelik, 2018).

Çelik (2018) 'in aktardığına göre Muzaffer Yenen'in gezi notlarında, bu dönemde Antakya'nın başlıca sanayi tesisleri olarak iplik dokuma, pamuk, zeytinyağı, un fabrikalarıyla, sabun, tuğla ve kiremit imalathanelerini varlığını belirtmektedir. Mobilyacılık ile yemenicilik sanatları da bu dönemde gelişmektedir. Türkiye'nin politikalarıyla Hatay'da meyve, sebze ve pamuk üretim alanında gelişme sağlanmıştır. Pamuk üretimindeki artışla beraber Hatay'da yeni iplik ve dokuma fabrikaları kurulmuştur. Bunun yanında yağ, sabun, kiremit, un ve çırçır fabrikalarıyla sanayi alanında yol kat edilmiştir (Çelik, 2018).

Hatay'da 1950'li yıllarda ulaşım Türkiye şartlarına göre oldukça gelişmiştir. Bunda Osmanlı Dönemi'nde Hac yolları üzerinde oluşundan dolayı ulaşım verilen önem ve Fransız Mandası Dönemi'nde şehirde kontrolü sağlamak için yol yapımına verilen önem etkili olmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Hatay'ı Doğu-Orta Anadolu ve Karadeniz'e bağlayan yollar yapılmıştır. Böylelikle Hatay'daki ürünlerin dışarı satılması sağlanmıştır. Hatay'ın Türkiye'ye katılmasından sonra Antakya'nın nüfusu artmaya başlamıştır. 1950'li yıllarda sanayileşme ile birlikte köyden kente göç artmıştır (Çelik, 2018). Çelik (2018)'in aktardığına göre Yenen gezi notlarında 1950'lerin başında Hatay'da konuşulan dilin Türkçe ile Arapça olduğunu, aydın kesimin Fransızcaya da hâkim olduğunu belirtmiştir (Çelik, 2018).

3.3. Yerleşim Dokusunun Gelişimi

Antakya, Seleucus İmparatorluğu'nun yeni başkenti olarak, Helenistik Çağ'da kurulan diğer kentlerde görüldüğü gibi Hippodamos tarzı ızgara plan ile kurulmuştur. Antakya Büyük İskender ve halefleri Seleucuslar tarafından kurulan diğer Helenistik Çağ kentleri gibi; yeri askeri, ekonomik ve idari verilere dayalı olarak belirlenen, belirli bir amaç, program dâhilinde, standart bir şehir nizamı ile seri üretim şeklinde kurulmuş kent örneğidir.

Antakya, kenti boydan boya kesen güneybatı-kuzeydoğu doğrultusundaki ana eksenin iki yanında gelişen kent modelindedir. Bu ana eksenine içine alan ızgara plan aralarında 112 m mesafe bulunan sokaklara dik, 56 m aralıklarla tasarlanan diğer yollar arasında yer alan yapı adalarından oluşmaktadır. Antakya’da Antik Çağ’da yapılan bu planlama anlayışı incelendiğinde; güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda gerçekleşen planlamanın hâkim rüzgârı alma yönünden en uygun yönlenme olduğu görülmektedir (Demir, 2016: 29, 30). Izgara planının birbirini dik kesen cadde ve sokaklardan oluşan düzeni çeşitli uygarlıkların etkisi ve yaşanan şiddetli depremler ile zamanla bozulmuş ve kentte organik bir yerleşim dokusu oluşmuştur. Günümüzde eski Antakya kent dokusu dar sokaklar ve çıkmaz yollardan oluşmaktadır. Sokakların sıklıkla yön değiştirmesi, sokaklardaki daralmalar ve genişlemeler Antakya tarihi konut dokusunu dinamik ve özgün kılmaktadır. Sokaklar taş ile kaplıdır ve yolların ortasında bulunan su kanalları aracılığıyla yağmur suyu Asi Nehri’ne taşınmaktadır (Çizelge 3.1). Kentsel sit alanı olan eski Antakya dokusu; geleneksel konutları, taş yapı malzemesinin kullanımı, avlulu mekân organizasyonu özellikleriyle Akdeniz mimarisiyle ortak özellikler taşımaktadır (Akın, Eyüpgiller ve Topçubaşı, 2005).

Çizelge 3.1. Antakya konut dokusunda sokaklar (Yazar tarafından çekilmiştir, 2019)

	
Eski Antakya Sokakları	Eski Antakya Sokaklarının kaplanmış hali

Birinci Dünya Savaşı’nın sonuna kadar 402 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kalan Antakya, bu süre zarfında Halep Vilayetinin, Halep Merkez Sancağı’na bağlı bir kaza olarak yönetilmiştir. Osmanlı Döneminin başında Antakya İstanbul’dan Ortadoğu’ya giden askeri güzergâh üzerinde olmasından dolayı önemlidir. Ancak kentin mekânsal açıdan gelişimi; İstanbul’a uzak oluşu Mısır’ın fethinden sonra şehrin askeri önemi kaybetmesi, ticaret yollarının yön değiştirmesi ile Ortadoğu’daki önemli geçiş yollarının dışında kalması gibi nedenlerden dolayı duraksamıştır (Demir, 2016: 109). Osmanlı Dönemi’nde yapılan yapı,

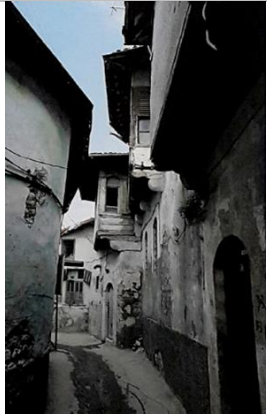
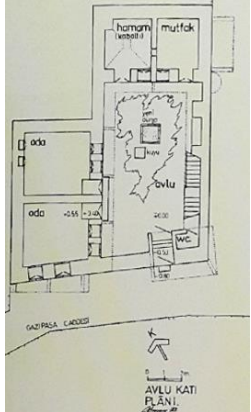
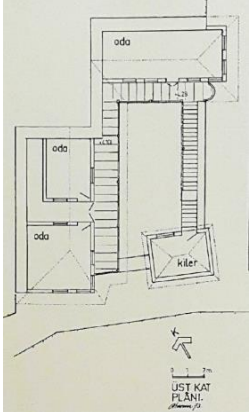
kurum ve hizmetlerin çoğu vakıflar tarafından gerçekleştirilmiş ve vakıf gelirleriyle yaşılmıştır. Hatay'da 19.yüzyılın sonuna kadar kurulan vakıfların sayısı 200'ün üzerindedir. Bu vakıflar sosyal hayat, imar, iskân, bayındırlık, güvenli ulaşım gibi alanlarda önemli hizmetler sağlamışlardır. Bu vakıflar tarafından; su yolu, çeşme, sebil, cami, mescit, kilise, tekke, zaviye, türbe, kabristan, mektep, medrese, kütüphane, han, hamam, imaret, kervansaray, bedesten, derbent, menzil, değirmen, fırın, ev, dükkân, su dolabı gibi yapılar yapmıştır (Tekin, 2000: 127). Osmanlı Dönemi'nde şehri boydan boya kesen cadde ile Asi Nehri arasında kalan kısmın orta yerindeki çarşı, uzun çarşıdan başlayarak köprüye kadar uzanmaktadır. Asi Nehri kıyısında ise oteller ve kahvehaneler sıralanmaktadır (Sahillioğlu, 1991: 228-232).

Antakya kenti antik dönemden başlayarak sürekliliğini koruyan bir kent olması, geçmiş dönemlere ait arkeolojik kalıntılar, Osmanlı Dönemi, Fransız dönemi ve 1938 sonrası Cumhuriyet Dönemi kamusal ve sivil mimari birikimiyle birçok uygarlığın somut izlerini bünyesinde barındırmaktadır. Antakya kenti tüm özellikleri ile tipik bir Osmanlı kentidir. Antakya'da diğer Anadolu kentlerinde olduğu gibi mahalleler camilerin etrafında gelişmiştir. Kentsel dokuda toplanma ve meydan işlevi gören yerler cami ve benzeri anıtsal yerlerin bahçe ya da avlularıdır. Antakya'da farklı dönemlerde farklı üsluplarda inşa edilmiş olan konut yapılarının plan kurguları, mimari elemanları gibi özellikleri bölgeye özgü nitelikler taşımaktadır (Akın, Eyüpgiller ve Topçubaşı, 2005).

Çelebi (1982)'ye göre Antakya Akdeniz bölgesinde olmasına rağmen konut mimarisinde Akdeniz konut mimarisinden ayrı özellikler taşımaktadır. Konutlar haremlik selamlık biçiminde dışa kapalı ve müstakildir. Kuzey Suriye tipik avlulu konut planını taşımakla beraber, Anadolu Türk konut mimarisinin karakterine sahiptir (Çelebi, 1982). Antakya özgün nitelikteki Osmanlı Dönemi yerleşim dokusu bazı terklere ve değişimlere rağmen belirli ölçüde korunabildiği Anadolu kentlerinden biridir (Akın, Eyüpgiller ve Topçubaşı, 2005).. Antakya'nın sokakları dar ve dolambaçlı olup taş ile kaplıdır. Sokakların ortasından su kanalları geçer. Bu sokaklar mahalle aralarında çıkmaz sokaklarla birleşir. Antakya'da her sokak başında bir camiye rastlanılır. Bu camiler çoğu ahşap çatılı, kiremit örtülü olup sivil mimariye yakınlık göstermektedir (Çelebi, 1982).

Eski Antakya konutunu sokaktan görülen elemanlarıyla tanımak mümkün değildir. Eski Antakya konutunu tanımak için kalın, yüksek ve masif avlu duvarlarından içeriye girmek gerekir. Eski Antakya evinin ortak özelliği bir avlu etrafında yer alan mekânlardan oluşan plan şemasıdır. Asi Nehri ile Habib Neccar Dağları arasında kalan tarihi doku içerisinde yer alan geleneksel konut çoğunlukla iki katlı olup sokakla ilişkisi sınırlıdır. Konutlar sokaktan yüksek duvarlar ile ayrılmaktadır. Bu duvarların ardında çeşitli meyve ağaçlarının gölgelendirdiği avlu ve bu avlu etrafına yerleşen konut mekânları bulunmaktadır. Odalar çoğunlukla avlunun bir yanında bulunurken; mutfak, tuvalet, banyo gibi servis mekânları avlunun diğer tarafında yer almaktadır. Zemin katta yaşama ve servis mekânları, üst katlarda yatak odaları bulunmaktadır. Yatak odalarına; avludan merdivenle ulaşılan, taş konsollar üzerine ahşap kirişler ile oturmuş ve avluya bakan bir koridor üzerinden ulaşılmaktadır. Bu dönemde yapım sistemi olarak zemin katı taş yığma üst katta ise ahşap karkas sistem görülmektedir. Konutlarda avlu duvarı üzerinde 60-80 cm derinliğinde çıkmalar ve çıkmaların sokağın diğer yanına uzanmasıyla oluşan kabaltılar görülmektedir. Çıkmalarda erken dönemde ahşap kirişler kullanılırken, geç dönemde ise çelik putreller kullanılmıştır. Pencere genişliklerinin oranı 1:2'dir. Pencere tipleri erken dönemde giyotin pencere iken, daha sonraki dönemlerde iki kanatlı pencere tipidir. Pencere söveleri ve avluya bakan taş duvar yüzeyleri bezemelidir. Avluya bakan cephelerde kuş takası adı verilen tepe pencereleri görülmektedir. Çatılar az eğimi olup, alaturka kiremitle kaplıdır. (Çizelge 3.2). Daha sonradan yapılan müdahalelerde çatı örtüsü Marsilya tipi kiremitle değiştirildiği görülmektedir. Günümüzde bu konutlarda kullanıcıların modern konfor koşullarına ulaşmak amacıyla küçük ekler ve tadilatlar yaptıkları gözlemlenmektedir. Konutların üst katlarını ahşap olmasından kaynaklanan sıkıntılardan dolayı çoğunlukla kullanılmamaktadır. Antakya tarihi konut dokusunda 2005 yılında yapılan anket çalışmasına göre geleneksel konut kullanıcılarının %75'i kentin yerlisidir. Bu durum Anadolu'daki diğer büyük kentlerin aksine Antakya'da geleneksel dokuda özgün kullanıcının var olduğunu göstermektedir (Akın, Eyüpgiller ve Topçubaşı, 2005).

Çizelge 3.2. Zenginler Mahallesi, Gazipaşa Caddesi No:29 (Demir, 2016: 351- 353)

	
Sokaktan Görünüş	Avludan Görünüş
	
Zemin Kat Planı	1.Kat Planı

Tanzimat ile gelen yenilikler sonucunda meydana gelen gelişmeler ile, Osmanlı sosyal yapısındaki değişime uğramıştır. Kentin idari birimleri Batı'dan etkilenmeye başlamış ve bu etkiler kentsel alanda uygulanmıştır. Hristiyan mahallesinin bittiği yerde İbrahim Paşa tarafından önceki dönemlerden ayakta kalmış yapılar ve surlardan elde edilen taş malzemeler ile kışla ve saray yaptırılmıştır (Demir, 2016: 117). Hükümet Sarayı'nın inşa edilmesi, kaza kaymakamlığı teşkilatının kurulmasıyla 19.yüzyılın ikinci yarısından sonra memur aileleri Antakya'ya gelip yerleşmeye başlamışlardır. Ulu Cami ve Hükümet Sarayı arasındaki güzergâhtaki yol zamanla genişleyerek Saray Caddesi adını almıştır. Saray Caddesi boyunca yeni binalar, sosyal tesisler, restoranlar, dükkânlar inşa edilmiştir. Bu bölge kentin sosyal merkezi haline gelmiştir. Burada inşa edilen yeni yapılar Avrupa stilinde, demir ve tuğla ile inşa edilmiş geniş açıklıkların görüldüğü yapılardır. (Demir, 2016: 117; Sahillioğlu, 1991: 228-232). Bu dönemde kırdan kente göç artmıştır. Kuzeyde Ermeniler tarafından terk edilen mahalleler göç alırken, güneyde ise yeni mahallelerin oluştuğu görülmektedir. Köprüden Hükümet Konağı'na yayılan Hamidiye Mahallesi Antakya'da

Tanzimat'tan önce görülen mahalle yapısından daha farklıdır. Bu mahallede konutların zemin katlarının ticaret amaçlı kullanılması ve konut girişlerinin sokağa açılmasıyla zemin yeni bir konut tipolojisi görülmeye başlanmıştır. Bu konutlar avlulu Antakya evinden farklı olarak yeni üsluplarda, villa tipi konut gibi yeni yapı türleridir. Hamidiye Mahallesi o dönemde Antakya'nın modern mahallesi olmakla birlikte resmi binaların bulunduğu yerdir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kente dönen Ermeni tüccarlar, yeni Ortodoks'ların oturduğu Hamidiye ve Verd (Kışlasaray, Güllübahçe) Mahallelerine yerleşmişlerdir. Verd Mahallesi'nde Avrupa tarzından etkilenmiş konutlar vardır (Tekin, 2000: 140; Temiz, 2002: 70). Villa tipi konut olarak inşa edilen Rıfat Bereket Konağı, köşe parselde konumlanan zemin katı ticari amaçlı kullanılan, üç katlı Kuseyri Konutu bu dönemde yapılan konut yapılarından (Resim 3.1) (Aslanoğlu, 2001: 89-94). Kuzey Suriye Mebusu Rıfat Bereket tarafından yaptırılan Rıfat Bereket Konağı'nın yapımı 1900-1909 yılları arasında gerçekleşmiştir. Yapı başta konak olarak kullanılırken, 1920 yılında Turizm Oteli olarak kullanılmaya başlanmış. 1939 yılında Antakya Belediyesi'ne devredilmiştir. Günümüzde Ata Koleji tarafından eğitim yapısı olarak kullanılmaktadır (Dinç ve Karagel, 2017: 585) (Resim 3.2).

Resim 3.1. Kuseyri Konutu (Yazar tarafından çekilmiştir, 2019)

Resim 3.2. Rıfat Bereket Konağı (Yazar tarafından çekilmiştir, 2020)

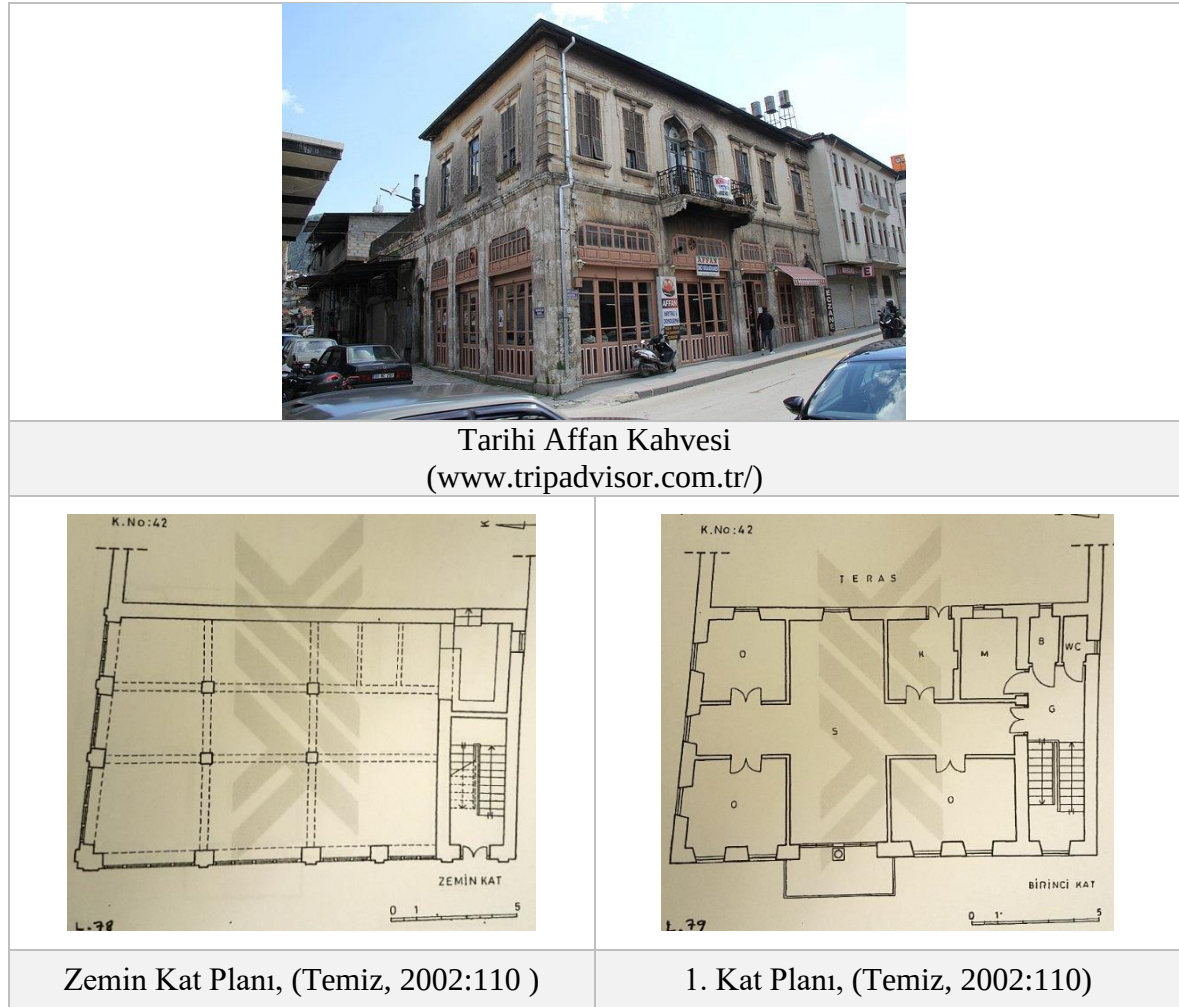
Antakya’da 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar surlar dışına mahalle bulunmamaktadır. 1876 yılında Osmanlı-Rus Harbi’nden sonra Asi Nehri’nin karşı tarafında Çerkez göçmenler için Muhacirin Osmaniye (Yeni Mahalle) adında bir yerleşme kurulmuştur. İlerleyen yıllarda uygun topoğrafik yapısı ve ucuz arsa fiyatlarından dolayı; yeni kurulan bu kısım büyüyerek Yeni Antakya’yı oluşturmuştur. Eski ve Yeni Antakya’yı birbirinden Asi Nehri ayırırken bu iki kısmı bağlayan 1972 yılına kadar Roma köprüsüdür (Demir, 2016: 117; Dinç ve Karagel, 2017: 585; Sahillioğlu, 1991: 228-232).

Antakya 1918-1938 yılında İskenderun Sancağı’na bağlı kaza olarak Fransız Manda idaresi altında yönetilmiştir. Fransızlar işgal ettikleri bölgelerde kontrolü elde tutmak adına arazi tespit çalışmalarından başlayarak kadastral ve kentsel planlama, yol, liman, sağlık ve kent estetiği gibi konularda çalışmalar yapmışlardır. Manda idaresindeki bölgeler Fransız şehir plancılığının deneme alanları olmuştur (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

1920 yılında Halefzade Süreyya Bey Antakya Belediye Başkanı olarak Antakya’da önemli gelişmeleri gerçekleştirmiştir. Helenistik Dönem’den günümüze kadar varlığını sürdüren Kurtuluş Caddesi’nin genişlemesi yeniden düzenleme çalışmaları bu dönemde gerçekleşmiştir. 1928-1935 yılları arasında açılan Kurtuluş Caddesi’nde yer alan konutlar üslup açısından Fransız Dönemi’nde Antakya’da konut mimarisini ortaya koymaktadır. 4 km uzunluğundaki bu cadde Roma Dönemi Herod Caddesi ile çakışan aks üzerindedir. Yol hattının üzerindeki pek çok konut yapısı istimlak edilerek yıkılmıştır. Yoldan artan arsalar ise açık arttırma ile halka satılmıştır. Kurtuluş Caddesi’nin açılmasıyla caddenin her iki yanı boyunca batı etkisinde yapılar inşa edilmiştir. Burası bürokratik, elit ve zengin tabakanın yerleşim yeri haline gelmiştir. Kurtuluş Caddesi üzerinde Fransız Dönemi’nde inşa edilen

konutların cephelerinde genellikle gotik tarzı sütunların ayırdığı sivri kemerler, giriş kapılarının lento ve kemer kilit taşlarında, sütun başlarında görülen kaba hatlı stilize bitki motifleri görülmektedir (Aslanoğlu, 2001: 94; Rifaioğlu, 2014; Tekin, 1993: 54, 57). Tanzimat Dönemi'nde ortaya çıkan zemin katı ticari amaçla kullanılan konut tipolojisi Fransız Dönemi'nde yapılan konutlarda da kullanılmıştır (Çizelge 3.3). Aynı cadde üzerinde apartman türünde yüksek katlı konutlar, geleneksel konutlar, farklı tarzda biçimlenen modern konutlar yer almaktadır. 1930'lu yapılan konutlar gelenekselliğin etkisinde yapılmıştır. Ancak bu konutlar içe dönük ve avlulu evlerden farklı olarak balkonları ve büyük pencereleri ile dışa dönük yapılardır (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

Çizelge 3.3 Kurtuluş Caddesi'nde konut + ticaret yapısı

Antakya'nın tarihi kentsel çekirdeğinin kentsel özellikleri modern şehircilik ilkelerine uygun değildir. Asi Nehri'nin batı kısmındaki çoğunlukla boş araziler Fransız hükümetinin kendini ifade edebileceği, batılı kentsel tasarım ilkelerini uygulayabileceği alanlar olmuştur. Asi Nehri'nin batı tarafına açılı ya da dik kesişen geniş caddeler, meydanlar ve anıtsal binalar inşa edilmeye başlanmıştır. Asi Nehri'nin batısında İskenderun ve Samandağ yolunun kesişip köprüyle tarihi dokuya bağlandığı noktada bir meydan tasarlanmıştır. Bu meydanın etrafı belediye, sinema, banka, müze, postane gibi kamusal yapılarla çevrilmiştir. Adalı Konağı ve Vali Konağı da bu meydana çok yakın konumdadır (Rifaioğlu, 2014)

1930'da Belediye Parkı açılmıştır (Aslanoğlu, 2001: 89-94). 1932 yılında Halefzade Süreyya Bey tarafından Fransız plancı Danje Fibis görevlendirilerek şehir planı hazırlanmıştır. Plana göre yeni açılan Kurtuluş Caddesi (o dönemki adıyla Kışla-Dörtayak Yolu) esas alınarak çevre yolu ve stadyum yapılacak ilk işler olarak planlanmıştır. Köprünün kalkınması, şehir içinde dört park ve Cebail Tepesi'nin orman haline getirilmesi planlanmıştır. Plan yol ağlarının gelişimi Asi Nehri'nin doğu yakasıyla batı yakasının birbirine dairesel bir yol ile bağlanması ve Antakya'nın eski ve yeni kentsel dokusu için fonksiyonel bölgeler önermektedir. Plan kent merkezinde üç meydan önermektedir. Bunlardan iki tanesi tarihi dokuda Habib Neccar Cami ve Ulu Cami'nin önünde diğeri de yeni kentte kamu yapılarının olduğu alandadır. Bu planla Saray Caddesi kamulaştırmalarla 15 metreye genişletilip ve Harbiye yoluna bağlanmıştır (Rifaioğlu, 2014). Bu plan Antakya'nın tarihi kent çekirdeğindeki işlevsel bölgeleri ve Asi Nehri'nin batı yakasında geliştirilecek yeni alanı tanımlamıştır. Plan, tarihi kent çekirdeğinde bir ticaret bölgesi, sanayi bölgesi, yerleşim bölgesi ve toplu yerleşim bölgesinin oluşturulmasını önermiştir. Antakya Belediyesi tarafından onaylanan planda Asi Nehri'nin batısındaki önerilen gelişmelerin çoğu gerçekleştirilmiştir. Ancak plan kentin tarihi çekirdeğinde kısmen uygulanabilmiştir (Tekin, 1993: 65; Rifaioğlu, 2014).

Fransızlar Sancakta yönetim, hastane, okul ve konut yapıları inşa etmişlerdir. Sancağın merkezi oluşu ve Fransız delegenin, mutasarrıfın ve Levant özel şefinin kışlık oturma yeri olmasından dolayı İskenderun; Antakya ve Kırıkhan'a göre imar etkinliklerinde daha öncelikli olmuştur (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

İskenderun'da Kaymakamlık olarak kullanılan Fransız delegenin ve mutasarrıfın çalışma yeri ve Suriye idaresinin merkez yönetim yapısı olarak 1928'de inşa edilmiştir (Resim3.3). Kemer kullanımı, karo mozaik döşemeler, yan ve arka cephelerde çatı korkuluk duvarları yapıda yerel etkilerin olduğunu göstermektedir (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

Resim 3.3. İskenderun Kaymakamlığı (<http://wikimapia.org/>)

Fransız Manda Yönetimi Dönemi'nde İskenderun ve Antakya'da yapılan hastane binaları ve Antakya Lisesi Batı Neo-klasik mimarlık akımının etkilerinin görülebileceği yapılardır. İskenderun ve Antakya'daki hastaneler 1930-1932 yılları arasında kurulmuştur. İskenderun Fransız Hastanesi simetrik kütlesi ve üst kat pencerelerinde Palladio motifinin yer aldığı kemerli açıklıklarıyla cepheleri neo-klasik etkiler yansıtmaktadır. Bu motif aynı zamanda Kurtuluş Caddesi'nde yer alan Fransız Manda Dönemi konutlarında da kullanılmıştır (Aslanoğlu, 2001: 89-94) (Resim 3.4).

Resim 3.4. İskenderun eski Devlet Hastanesi (<https://mapio.net>)

İskenderun'da eski Adliye Sarayı ve Kırıkhan eski Kaymakamlık Binası cephelerinde görülen renkli fayans bezemeler, aynı yıllarda ülkemizde görülen Birinci Ulusal Mimarlık Akımı binaları cephelerinde kullanılan çini bezeme düşüncesi ile benzemektedir (Resim 3.5 ve Resim 3.6). İskenderun Adliye Binası'ndaki taç kapı ve anıtsal girişler de yerel mimariye referans vermektedir (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

Resim 3.5. İskenderun eski Adliye Sarayı (<http://neredenegezilir.blogspot.com>)

Resim 3.6. Kırıkhan eski Kaymakamlık Binası (<http://kirikhan.kutuphane.gov.tr>)

Fransız Manda Yönetimi döneminde İskenderun’da Atatürk Bulvarı üzerinde bahçeli villa türü konutlar görülmektedir. Bu tarz konutlar sancağın diğer yerleşmelerinde görülmemektedir. Bu yapılar aynı mimarın elinden çıkmış gibi görülmektedir. Bu konutlarda yerelden çok yabancı etkiler görülmektedir. Asimetrik plan ve kütleler pitoresk akıma, kulemsi yükseltiler İtalyan mimarisine, verandaları Hint kökenli koloni ev mimarisine dayandırılabilir (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

Antakya’da Fransız dönemindeki adıyla St. Joseph Sir’ler Şifa Yurdu olarak bilinen hastane yapılmıştır. Hastane U şeklinde bir biçimlenme ile bodrum üzerine iki kattan oluşmaktadır. Giriş cephesinde orta kısım yükseltilmiş, çatı parapet arkasında gizlenmiştir. Bezemesiz pencereler dikdörtgen formdadır (Aslanoğlu, 2001: 89-94; Tekin, 1993: 61) (Resim 3.7).

Resim 3.7. St. Joseph Sir’ler şifa yurdu, (Yazar tarafından çekilmiştir, 2021)

Antakya Lisesi 1930 yıllarda Asi Nehri'nin karşı tarafında inşa edilen ilk önemli binadır. Simetrik yapıdaki kütleler U formunda bir avlu oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Giriş cephesinin bölümü yapıldığı zamanda yan kütlelere göre yükseltilmiş ancak daha sonraki yıllarda yan kütlelerin üzerine kat ilave edilmesiyle bu etki kaybolmuştur. Yan kütlelerin avluya bakan cepheleri kolonatl yarı açık koridorlardan oluşmaktadır. Neo-klasik mimarlığın etkileri bu yapıda da görülmektedir (Aslanoğlu, 2001: 89-94) (Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4. Antakya Lisesi (Yazar tarafından çekilmiştir, 2020)

Görünüş

Avludan Görünüş

Eski adıyla Ampir sonra Gündüz Sineması olarak bilinen yapı 1935 yılında Şam'lı Musevi mimar Leon Benjuda tarafından tasarlanmıştır (Demir, 2016: 134) (Resim 3.8). Yapı şehrin iki yakasını birleştiren köprüye çok yakın olmasından dolayı merkezi konumdadır. Ön cephesinde yanlardaki poligonal iki kütlenin ortasından öne çıkan silindirik bir kütleden oluşmaktadır. Yapı düzgün kesme taşla kaplanmış olup üst kısımları mukarnas formlu friz ile bezelidir (Aslanoğlu, 2001: 93).

Resim 3.8. Gündüz Sineması ve arkasında yer alan Adalı Konağı (<http://www.hatay.gov.tr>)

Adalı Konağı yerleşmelerin az olduğu Asi Nehri'nin karşı kısmında, Gündüz Sineması'nın yanında yer alan, yapımı Fransız işgal yıllarında gerçekleşen anıtsal bir konut örneğidir. Üst katta çeşitli salonları, alt katta kütüphanesi bulunan konutun bahçesinde yüzme havuzu bulunması açısından ilgi çekicidir (Aslanoğlu, 2001: 89-94) (Resim 3.9). Adalı Konağı'nın mimari dili Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nı çağrıştırmaktadır.

Resim 3.9. Adalı Konağı, (Yazar tarafından çekilmiştir, 2020)

Antakya Belediye Binası 1930’lu yılların sonlarında inşa edilmiştir. Orta aksı yükseltilmiş ön cephesi ve simetrik kütlesiyle bu dönemde yapılan resmi yapılarla benzerlik göstermektedir. Çatı parapet duvarlarının arkasında yer almaktadır. Pencereleer yalın ve kemersizdir (Aslanoğlu, 2001: 89-94)(Resim 3.10).

Resim 3.10. Soldan sağa Antakya Belediyesi, Gündüz Sineması, Adalı Konağı (Yazar tarafından çekilmiştir, 2020)

İdari yapıların biçimlenmesinde yerel faktörler, iklim ve gelenek etkili olmuştur. Bu yapılar Şam ve Halep'tekilere kütle ve cephe özellikleri, kemerli açıklıklar ve taşın ana malzeme olarak kullanılması açısından benzerlikler göstermektedir. Kamusal binalarda cephelerde görülen renkli fayans kaplamalar, taş kapı türü anıtsal girişler, kütlede orta aksın yükseltilmesi, simetrik tasarım anlayışı gibi özellikle bu dönemde Sancak'ta resmi binalarda kullanılan tasarım anlayışını yansıtmaktadır. Bu özellikler ise aynı dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nde yaygın mimarlık anlayışı olan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı ile paralellik içindedir (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

Antakya'da 1930'lu yıllarda asıl yerleşim yeri halen Asi Nehri ile Habib Neccar Dağı arasındaki alandır. Asi kıyısında evleri nehirden yükselten duvarlar üzerinde; cumbaları, pencere oranları ile tipik Türk evleri yer almaktadır. Nehrin karşı tarafında 19. yüzyılın sonunda kurulan Muhacirin Osmaniye mahallesi ve bir kaç yapı dışında yapı bulunmamaktadır (Aslanoğlu, 2001: 89-94).

Fransız Mandası, Antakya'nın tarihsel önemini yeniden tanımlamak amacıyla kazılara ve bulgularına büyük önem vermiştir. Princeton Üniversitesi, Louvre Müzesi ve Chicago Oriental Institute tarafından çeşitli arkeolojik araştırmalar ve kazılar yapılmıştır. Antakya'da yapılan arkeolojik kazılarda tespit edilen bulgular, Roma ve Hellenistik Dönem eserleri açısından onu en önemli şehir haline getirmiştir. Arkeolojik bulgular başlangıçta Antakya Lisesi'nde ve Antakya Belediyesi binasında sergilenmiştir, ancak çok sayıda arkeolojik buluntu nedeniyle; Eski Eserler Servisi özel amaçlı bir müzenin inşasını düşünmeye başlamıştır. Müzeyi tasarlamak için mimar Michel Ecochard atanmış ve Asi Nehri'nin batısındaki meydanın köşesinde bir yer seçilmiştir. Müzenin inşaatı 1934'te başlayan inşaatı 1939'da biterek, müze halka açılmıştır (Rifaioğlu, 2014). Müze bölgedeki arkeolojik eserlerin sergilendiği ve turizm değerine sahip önemli bir yapıdır (Çelik, 2018).

Fransızların Sancak'ta mimarlık üzerindeki etkileri bir kaç yapıyla kalmış, bölgede kalıcı olup olmadıklarını bilmedikleri için yeni binalar için bir üslup geliştirmek adına bir çabaları olmamıştır (Aslanoğlu, 2001: 89-94). 1939 yılında Hatay Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan (1939-1945) dolayı oluşan belirsiz ortam ve ekonomik durgunluktan dolayı ülkede inşaat faaliyetlerinin Ankara ve İstanbul dışında durma noktasına geldiği bir dönemdir.

1950'li yıllarda tarımda makine kullanımının artması, kent merkezindeki sosyal, kültürel, ekonomik faaliyetlerin artmasıyla kırsal alandan kentsel alana göç artmıştır. Antakya kenti kırsal alandan aldığı göçlerle hızla gelişmiştir. Antakya'da mekânsal gelişim 1950'li yıllardan itibaren hızlanmıştır. Bu yıllarda Türkiye'de görülen şehirleşme hareketi Antakya'da da görülmüştür. İlçelerden almış olduğu göçlerle kent güneye ve kuzeye doğru büyümüş ve Asi Nehri'nin batı kısmına doğru da genişlemeye devam etmiştir. Antakya'da 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla artan nüfus ile imar planı yapılmasını gerekli kılmıştır. 1950-60 yıllarda mekânsal gelişimde imar planı kararları etkili olmuştur (Dinç ve Karagel, 2017: 574).

Hatay'ın Türkiye Cumhuriyeti'ne katılımından sonra 1948, 1957, 1978, 1987 ve 2009 yıllarında farklı kalkınma ve koruma planları hazırlanmıştır. Antakya için ilk kentsel imar planı Asım Kömürcüoğlu tarafından 1948 yılında Türkiye Kentler Bankası (İller Bankası) talimatıyla hazırlanmış, ancak bu plan uygulanmamıştır. Doç. Dr. Gündüz Özdeş tarafından 1: 5000, 1: 1000 ve 1: 500 ölçeklerde başka bir kentsel kalkınma planı hazırlanmış ve 1 Ocak 1957'de onaylanmıştır. 1: 5000 ölçekli plan, mevcut yerleşim alanının tarihi çekirdekten güney batı yönünde genişlediğini ve Asi Nehri'nin batı kısmına merkezi olarak yayıldığını göstermektedir. Plan, tarihi ticaret bölgesinin kuzeyinde ve kışla, Hristiyan ve Müslüman mezarlıklarının var olduğu güney kesiminde yeni yerleşim alanları belirlemiştir (Rifaioğlu, 2014). 1960'lı yıllarda eski otogarın kuzeyinde daha önce meyve bahçeleri ve tarım için kullanılan, tarihi çekirdeğin kuzey kesimindeki altı hektarlık bir alanda küçük sanayi sitesi kurulmuştur. 1964 yılında Belediye Parkı içerisinde 17 800 m²'lik kapalı spor salonu yapılmıştır. 1953 yılında kurulan Ak-İş İplik Fabrikası, bugünkü Palladium Alışveriş Merkezi'nin yerinde 20 yıl hizmet vererek önemli bir nüfusa istihdam sağlamıştır. Antakya'da eğitim yapılarının sayılarında 1955 yılından itibaren artış olmuştur (Dinç ve Karagel, 2017: 588).

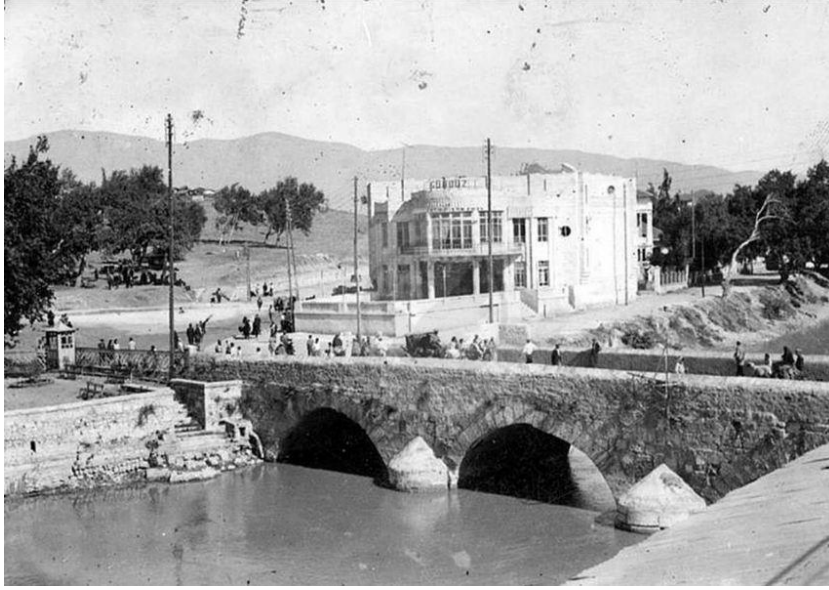
1957 yılında hazırlanan Kentsel Kalkınma Planı kent çekirdeğinde kamulaştırılmalarla oluşturulacak yeni sokaklar ve Kurtuluş Caddesi'nin 20 metreye kadar genişletilmesini de içeren kapsamlı değişiklikler önermiştir. Planda Asi Nehri'nin batısındaki yeni kalkınma alanında Antakya'nın tarihi çekirdeğine bağlanan yeni bir yol sistemi önerilmiştir. Önerilen sokak düzeninin temel amacı, kentsel çekirdek boyunca büyük yapılar inşa etmek ve dolambaçlı ve dar sokak düzenini ortadan kaldırarak, araç erişimi sağlamaktır. İlk olarak tarihi ticaret bölgesinde kamulaştırılmalar yapılarak şehirlerarası terminal, toptan sebze

meyve hali, çağdaş açık çarşı ve ofis yapıları yapılmıştır. Bu plan kararıyla birçok geleneksel evin kamulaştırıldığı ve yıkıldığı Kurtuluş Caddesi'ne dik bir yol olan Kemalpaşa Caddesi açılmıştır. Böylece Cumhuriyet Meydanı üzerinden gelerek Habib Neccar Cami'ye kadar uzanan bir yol aksı oluşturulmuştur (Rifaioğlu, 2014). 20. yüzyıl başında tarihlenen Fransız Dönemi haritası ile 1938 sonrası Cumhuriyet Dönemi arasındaki en önemli fark mevcut yolun genişletilmesiyle açılan Kemalpaşa Caddesi'dir. Açılan yol üzerinde çok katlı yapılaşmaya izin verilmesi tarihi dokunun parçalanmasına neden olmuştur (Akın, Eyüpgiller, Topçubaşı, 2005). Akın, Eyüpgiller ve Topçubaşı (2005), Kemalpaşa Caddesi üzerinde yapılan kat yüksekliği açısından tarihi dokuyla uyuşmayan binaların ekonomik ömürlerini doldurduktan sonra yıkılmalarını ve yapılaşma koşullarına uygun olarak yeniden inşa edilmelerini önermektedir. Bu çalışmada tekil konut örnekleri bölümünde Kemalpaşa Caddesi üzerinde yer alan konutların bir kısmı Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratikleri kapsamında ele alınmıştır (Resim 3.11).

Resim 3.11. Tarihi doku içinde açılan Kemalpaşa Caddesi (Yazar tarafından çekilmiştir, 2020)

1957 yılında hazırlanan Kentsel Kalkınma Planı ile tarihi doku değiştirilmeye çalışılmış, tarihi çevreye korumacı bir yaklaşımla yaklaşılmamıştır. 1978 yılına kadar geçerli olan bu plan ile tarihi dokunun özelliklerini tahrip eden kamulaştırmalar gerçekleşmiştir. 1970 yılında şehirde önemli bir odak noktası olan Roma Köprüsü'nün yıkılarak yerine betonarme köprü yapılması kentin karakterini tahrip eden en önemli olaylardan biridir (Rifaioğlu, 2014) (Resim 3.12).

Resim 3.12. Asi Nehri'nin doğusu ve batısını birbirine bağlayan Roma Köprüsü
(<http://www.hatay.gov.tr/>)

Kentsel çekirdekte gerçekleşen yıkımların ardından Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından Antakya kentinin korunmasının gelecek nesiller için önemli olduğu belirtilmiştir. Bu amaçla tarihi binaların, kentsel alan arkeolojik ve doğal alanların tanımlanarak yeni bir gelişim planının hazırlanması uygun görülmüştür. 1975 yılında yapılan alan çalışmaları sonucunda kentsel alan, arkeolojik alan ve doğal sit alanları 1: 1000 ve 1:5000 ölçekte tanımlanmıştır. Çeşitli işlevdeki yapılar koruma altına alınmıştır. Tarihi çekirdekte alınan koruma kararlarına bağlı olarak 1978 yılında Yavuz Taşçı tarafından 1: 1000 ölçekte kentsel gelişim planı ve Antakya Tarihi Sit Mevzii İmar Planı hazırlanmıştır. Plan Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun aldığı kararlar doğrultusunda kentsel ve arkeolojik sınırları tanımlamıştır. Plan aynı zamanda tarihi kent çekirdeğindeki tarihi yapılarda yeni fiziksel müdahaleler ve fonksiyonlar öneren 1: 500 ölçek Kentsel Gelişim Planı'nı içermektedir (Rifaioğlu, 2014). 1987 yılında Antakya Belediyesi tarafından görevlendirilen Gazi Üniversitesi Mimarlık, Mühendislik Fakültesi'nde öğretim üyesi Prof. Dr. Nurcan Uydaş tarafından kentsel koruma ve gelişim planı hazırlanmıştır. Bu planda yer alan bazı plan kararları ve kentsel korumadaki yönetim, kontrol eksikliğinin sonucunda tarihi çekirdekte bozulmalar gerçekleşmiştir. Bu nedenle 2009 yılında kentsel koruma ve gelişim revizyon planı yapılmıştır (Rifaioğlu, 2014).

Antakya kenti için hazırlanan kentsel koruma ve kalkınma planlarında kent düzenli kentsel organizasyonlara ve çağdaş müdahalelere ihtiyaç duyan organik ve kaotik fiziksel bir varlık olarak ele alınmıştır. Planlama kararları ve müdahaleleri, tarihi kentsel çekirdeğin orijinal kadastro modelinde değişikliklere neden olmuştur (Rifaioğlu, 2014).

Tüm gelişmelere bakıldığında Antakya’da mekânsal gelişmenin olgunlaştığı dönem 1955-1990 yılları arası olduğu görülmektedir. (Dinç ve Karagel, 2017: 588). Antakya’da nüfus miktarı kentsel gelişmeye paralel olarak; 1940 yılında 28 127 iken 1985 yılında 107 821’e yükselmiştir (Sahillioğlu, 1991: 228-232). 2019 yılında Antakya nüfusu 383 354’dir (Hatay Valiliği, 2021)

4. CUMHURİYET DÖNEMİ MODERN MİMARLIK PRATİKLERİNİN ANTAKYA'DA KONUT ÜZERİNDEN OKUNMASI (1950-1970)

Bu bölümde Antakya'da Cumhuriyet Dönemi Modern Mimarlık Pratiğinin Konut üzerinden okunması hedeflenmiştir. Arkitekt dergileri, literatürde yer alan Cumhuriyet Dönemi mimarlığına dair çalışmalarda yayınlanan örnekler mimari tasarım anlayışı açısından incelenerek bu dönem mimarlığına dair oluşturulan bir algı ile Antakya kent merkezinde alan çalışmaları yapılmış, Cumhuriyet Dönemi modern mimarlığını yansıtan konutlar belirlenmiştir. Belirlenen konutların ruhsat dosyalarına ilgili belediyelerden ulaşılmıştır. Belirlenen konutların ruhsat tarihlerinin çoğunlukla 1950-1970 yılları arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın kapsamı 1950-1970 yılları arası Antakya'da Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık anlayışı doğrultusunda yapılan konut örnekleri ile sınırlandırılmıştır.

Tespit yapılan konutlar Toplu Konut Örnekleri ve Tekil Konut örnekleri olarak iki bölümde incelenmiştir. Toplu konut örnekleri başlığı altında Yüz Evler Konutları ve Ak-İş Konutları; tekil konut örnekleri başlığı altında ise Hatay Valiliği çevresindeki konutlar, Harbiye Caddesi çevresindeki konutlar, Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutlar ve Vali Ürgen Alanı çevresindeki konutlar incelenmiştir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Çalışılan Konut Bölgeleri

4.1. Toplu Konut Örnekleri

4.1.1. Yüz Evler Konutları

Sümerler Mahallesi, Çinçin Sokak üzerinde 1950’li yıllarda Yüz Evler konutlarına dair bilgi, Hatay Tarihi üzerine çeşitli çalışmaları bulunan, Güneyde Kültür dergisinin sahibi Araştırmacı-Yazar Mehmet Tekin ile yapılan görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir (Tekin, 2020). Bu konutlarla ilgili literatürde bilgiye rastlanmamıştır. Arkeolog Josef Naseh’in 2019 yılında Antakya Gazetesi’nde çıkan yazısında bu konutlardan şu şekilde bahsedilmektedir:

“İlk toplu taşıma aracı, 1950 yılında, Abdülkerim ve kardeşi Dr. Macit Çinçin tarafından yaptırılan, Antakya’nın ilk mühendisi Rasim Gali tarafından planlanan ve kontrolü yapılan, Antakya’nın ilk toplu konut projesi de olan ‘Yüz Evler’in (şimdiki Saadet Grant Otel)’nin arka tarafları) yapılmasından sonra hayata geçti.” (Naseh, 2019).

Gazete yazısında anlatıldığı üzere; 1950’lerde şehrin dışında kalan toplu konut alanına ulaşımı sağlamak için mülk sahibi Abdulkerim Çinçin tarafından kamyonlardan dönüştürülerek Resim 4.1’de görülen otobüs yapılmıştır. Her saat başı Yüz Evler ve Köprübaşı arasında servis yapan otobüse halk arasında yavaş gitmesinden ve mülk sahibinin soyadından ötürü Çin-çin otobüsü denmektedir (Naseh, 2019).

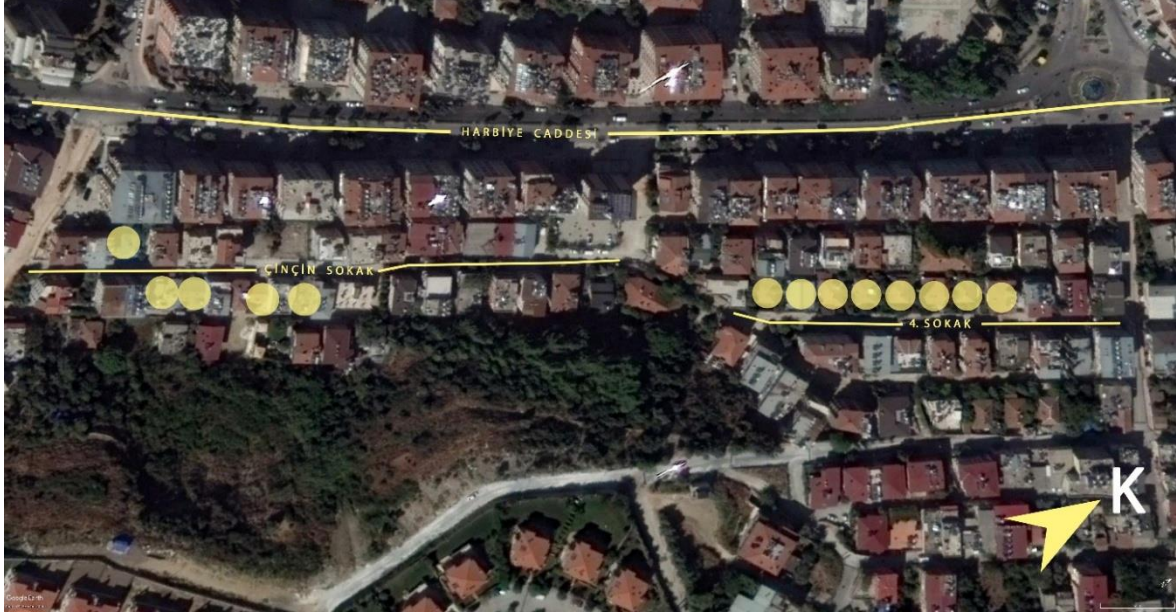

Resim 4.1. Köprübaşında Çinçin otobüsü (<https://www.facebook.com>)

Alan çalışmaları sırasında Çinçin Sokağın kuzeye doğru devamında bulunan 4. Sokak üzerinde; Çinçin Sokak üzerinde bulunan 5 numaralı konutla kütle, cephe ve plan olarak aynı özelliklere sahip yedi konut tespit edilmiştir. Bu benzerliklerden 4. Sokak üzerinde de Yüz Evler yerleşimine ait konutlar olduğu anlaşılmıştır. Yüz Evler, Yüz Evler-Çinçin Sokak ve Yüz Evler-4. Sokak olarak iki başlık altında incelenmiştir (Şekil 4.2).

Defne Belediyesi sınırları içerisinde olan konutlardan sadece 1 ve 2 numaralı konutun ruhsat dosyası bulunmaktadır. Bu dosyalarda konutların ruhsatsız yapılp, sonradan imar affi ile ruhsat aldıkları tespit edilmiştir. Dosyalarda konutların mimari projeleri bulunmamaktadır. Konutlar yerinde tespit edilerek, fotoğraflanmış, içine girilebilen konutların planları yerinde

ölçü alınmadan, Google Earth uydu görüntüleri üzerinden bina dış ölçüleri baz alınarak şematik olarak oluşturulmuştur.

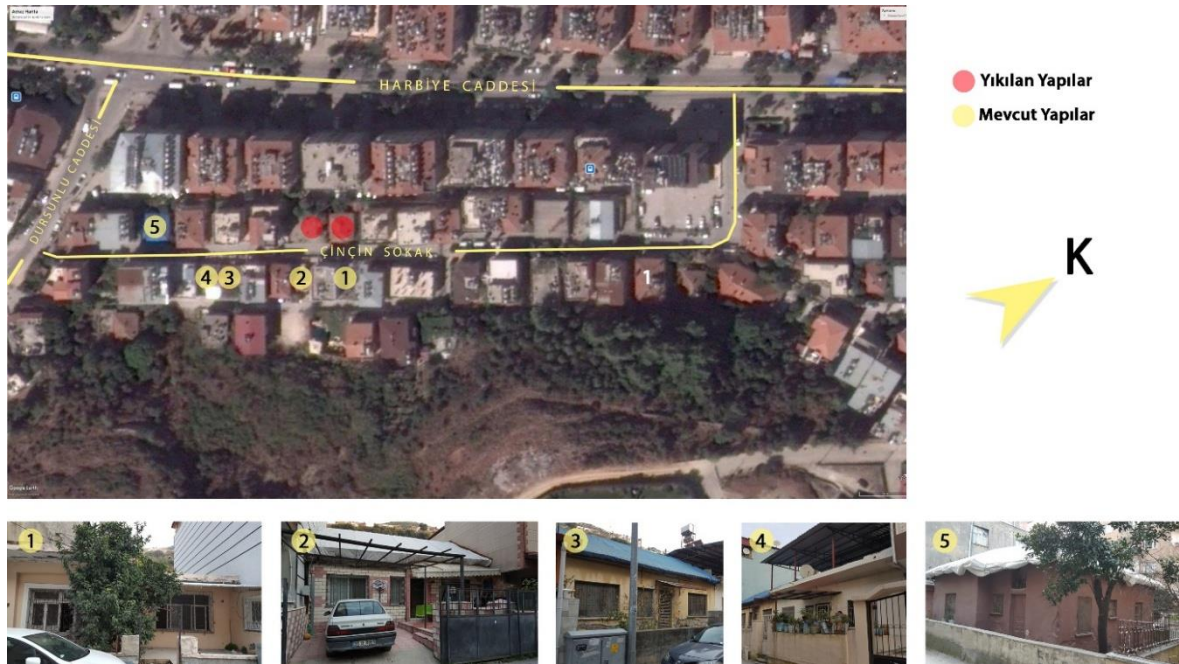
Şekil 4.2. Yüz Evler Konutları'nın dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Yüz Evler-Çiğir Sokak

Çiğir Sokak üzerinde üzerindeki Yüz Evler yerleşimine ait varlığını sürdüren beş konut tespit edilmiştir. 2020 yılında yapılan alan çalışmalarında boş olan 1364 ada, 24 parsel ve 1364 ada, 23 parselde önceden Yüz Evler yerleşimine ait konutların olduğu, sokak sakinlerinden ve Google Earth uygulamasından erişilen eski uydu görüntüleri üzerinden öğrenilmiştir. Google Earth uygulamasının 2011 yılına ait uydu görüntüsüne bakıldığında bu parsellerde bulunan iki ayrı konut kütle ve parsel yerleşme özellikleri bakımından 1364 ada 28 parselde bulunan 5 numaralı konut ile benzerlik göstermektedir. Konutlardan 1364/24 ada parsel numarasında bulunan 21.09.2014 tarihli uydu görüntüsünde yıkılmış gözükmemektedir. 1364/23 ada parsel numarasında bulunan konut ise 06.06.2016 tarihli uydu görüntüsünde yıkılmış gözükmemektedir. Yıkılan konutlar kentsel dönüşüm kapsamında yıkılmadıklarından dolayı haklarında resmi bir bilgi elde edilmemiştir. Bu konutlarla birlikte 2010 yılında Yüz Evler yerleşiminden Çiğir Sokak üzerinde yedi adet konut bulunmaktadır (Şekil 4.2 ve Şekil 4.3). Çiğir Sokak üzerinde bulunan konutların Çiğir Sokak yönündeki cepheleri ön cepheleridir (Resim 4.2).

Resim 4.2. Çiğir Sokak üzerinde yer alan konutların görünümü (Yazar tarafından çekilmiştir, 2020)

Şekil 4.3. Çiğir sokak üzerinde incelenen Yüz Evler Konutları'nın dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Çizelge 4.1. Yüz Evler-Çinçin Sokak 1 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-ÇİNÇİN SOKAK-1 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066838
Ruhsat Tarihi	1986
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1363/3/ P36-d-09-a-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
Batı Cephe	Vasistaslı Pencere
	
Batı Cephe	Yatak Odası ve Salon Mekânları
	
Doğu Cephe	Zemin Döşemeleri
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

Sümerler Mahallesi, 1363 ada, 3 parselde yer alan konut, 1 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 1 numaralı konutun ruhsat dosyası incelenmiştir. Konut için, 1986 yılında, 2981 sayılı İmar Affı Yasası'ndan yararlanmak üzere belediyeye başvurulmuştur. Dosyada yer alan tespit formuna göre konut ruhsatsız yapıp, 15.01.1987 yılında ruhsat almıştır. Konut metruk durumdadır. Konutun iç mekânlarına girilememiş, iç mekânlar açık olan pencerelerden fotoğraflanmıştır (Çizelge 4.1)

Konut tek katlı olup, bitişik nizamda planlanan parselde batı yönünde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutun bitişik parsellerinde çok katlı apartman yapıları bulunmaktadır Bahçe sınırı duvarla çevrilidir (Resim 4.3).

Resim 4.3. 1 numaralı konutun konumu (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)

Konutun çatı örtüsü bulunmamaktadır. Çatının üzerine betonarme kolon filizleri bırakılmıştır. Konutun giriş kapısına bahçe kapısından girilerek ulaşılmaktadır. Bahçede bir limon ağacı bulunmaktadır. Konutun kütlesi ön cephede L formundadır. Kütlenin L yaptığı bölümün iç kısmı veranda olarak kullanılmaktadır. Veranda kaldırım kotundan yaklaşık bir basamak yükseklikte ve beton kaplıdır. Verandanın üzeri malzemesi oluklu levha olan saçak ile örtülüdür. Saçak metal profiller ile çatı döşemesine taşınmıştır.

Giriş kapısı ahşaptır, kapı doğramasında ortadan bölmeli sabit pencereler bulunmaktadır. Kapının üst kısmında sabit doğramalı pencere vardır. Kapının üst kısmında yer alan sabit

doğramalı pencere hariç tüm pencereler parmaklıklıdır. Pencerelerin doğramaları ahşaptır. Girişin hemen sağındaki mekânın pencereleri sürgülü penceredir. Girişin sol tarafında kütleli olarak verandaya çıkıntı yapan bir mekân bulunmaktadır. Açık olan pencerelerden bakıldığında bu mekânın içinde bir gömme dolabın bulunduğu görülmektedir. Yatak odası olduğu düşünülen mekânın pencereleri sabit ve hareketli kanatlar üzerinde yer alan vasistas pencere tiptedir. Açık pencerelerden fotoğraflanan yatak odası ve salon mekânlarının zemin döşemeleri karo mozaiktir.

Konutun 5.Sokak Cephesi yol kotunun altında kalmıştır. Arka cephe yan binaların cephe hattındadır. Konutun arka cephesinde kütlede boşaltma yapılarak bir boşluk açılmıştır. Açılan bu alana mutfak olduğu düşünülen mekândan çıkış verilmiştir. Arka cephe üzerinde çatıya çıkan bir merdiven çözülmüştür. Pencere boyut ve yerleşimlerinden anlaşıldığı üzere bir oda, tuvalet, banyo ve mutfak 5. Sokak tarafına bakan cephe tarafında çözülmüştür. 1 numaralı konut; prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, zemin döşemeleri, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.2. Yüz Evler-Çinçin Sokak 2 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-ÇİNÇİN SOKAK-2 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066835
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1363/5/ P36-d-09-a-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut

Batı Cephe (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)

Batı Cephe

Doğu Cephe

Tabloda yer alan veriler <https://cbs.tkgm.gov.tr/> adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

Sümerler Mahallesi, 1363 ada, 5 parselde yer alan konut 2 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 2 numaralı konutun ruhsat dosyası incelenmiştir. Ruhsat dosyasında 1969 yılına dair ilave yapı için verilen inşaat ruhsatı bulunmaktadır. Dosyada 1969 yılına ait tadilat ve ilave projesi yer almaktadır. Bu projenin mimarı Mimar-Mühendis Ali Asfuroğlu'dur (Çizelge 4.2).

Konutun kullanıcısı olan E.A. ile kısa bir görüşme gerçekleştirilmiştir. E.A.'nın söylediklerine göre kendisine ev babasından kalmıştır. Babası evin ikinci sahibi olarak 1984 yılında evi satın almıştır. E.A. 2010 yılından beri bu konutta oturmaktadır. 2017 yılında evi başka birine devretmiştir, ancak evi halen kendisi kullanmaktadır. E.A. evde tadilatlar yaptırdığını belirterek, konutun orijinal hali için 4 numaralı konuta bakılmasını önermiştir. Kullanıcıdan alınan bilgiler sınırlıdır.

Konut tek katlı olup, bitişik nizamda planlanan parselde batı yönünde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutun bitişik parsellerinde çok katlı apartman yapıları bulunmaktadır. Bahçe sınırı duvarla çevrilidir. Bahçe sert zeminle döşenmiştir. Bahçe girişi aynı zamanda garaj kapısıdır. Garaj bir arabanın sığabileceği genişliktedir. Garajın üzerinde metal profillerle oluşturulmuş bir pergola bulunmaktadır. Garaj zemininden iki basamak yükseltiyle girişin önündeki terasa geçilmektedir. Zemin terasında salıncak, masa, sandalye gibi donatılar bulunmaktadır. Zemin terasının üstü açılıp kapanabilen branda ile kapatılabilmektedir. Konutun cephesi taş görünümlü malzeme ile kaplanmıştır. Ön cephedeki pencereler ve giriş kapısının yerleri 3 ve 4 numaralı konutla aynıdır ancak malzemeler değiştirilmiştir. Bütün pencereler parmaklıklıdır. Konutun üzerine brandayla kapatılmış bir çatı örtüsü bulunmaktadır. Konutun 5. Sokak cephesinde bulunan pencereler ölçü ve konum özellikleriyle 3 ve 4 numaralı konuttan farklıdır.

2 numaralı konut; Antakya'da toplu konut bağlamında yeni bir konut tipini gündeme getirmesi, bitişik nizamda önden bahçeli yerleşim, prizmatik kütle gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.3. Yüz Evler-Çinçin Sokak 3 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-ÇİNÇİN SOKAK-3 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066832
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1363/7/ P36-d-09-a-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut

Batı Cephe

Doğu Cephe

Tabloda yer alan veriler <https://cbs.tkgm.gov.tr/> adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

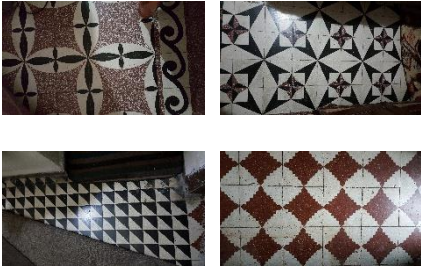
Sümerler Mahallesi, 1363 ada, 7 parselde yer alan konut, 3 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 3 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşamamıştır. Konutun dönemsel olarak kullanıldığı 4 numaralı konutun kullanıcılarından öğrenilmiştir (Çizelge 4.3).

Konut tek katlı olup, bitişik nizamda planlanan parselde batı yönünde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Bahçe sınırı duvarla çevrilidir. Konutun girişine bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır.

Konutun üzerinde brandayla kapatılmış bir çatı örtüsü bulunmaktadır. Ancak bu örtü 5. Sokak tarafındaki arka cepheye kadar devam etmemektedir. Girişin üzerine malzemesi oluklu levha olan saçak ilavesi yapılmıştır. Giriş kapısının üzerine kapanan ızgaralı ikinci bir kapı bulunmaktadır. Bu kapı türü sıcak iklimlerde evi havalandırmak ve güvenlik amacıyla kullanılan bir kapı türüdür. 3 Numaralı konutun Çinçin Sokak yönündeki ön cephesindeki kapı ve pencerelerin yerleri 2 ve 4 Numaralı konut ile benzerlik göstermektedir. Konutun bütün pencereleri parmaklıklıdır.

Konutun ön cephesinde dökülen sıvalardan duvarların yapım sisteminin yığma taş olduğu görülmektedir. Konutun 5. Sokak tarafında kalan arka cephesinde yol kotu altında kalan bir kapı bulunmaktadır. Bu kapının diğer Yüz Evler konutlarının planları göz önüne alındığında mutfak mekânında yer aldığı düşünülmektedir. Pencere büyüklükleri ve yerleşimlerinden anlaşıldığı üzere konutun arka cephesinde ıslak hacimler mutfak ve bir oda çözülmüştür. 3 numaralı konut; prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere ve kapı doğramaları gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.4. Yüz Evler-Çinçin Sokak 4 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-ÇİNÇİN SOKAK-4 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066830
Ruhsat Tarihi	1986
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1363/8/ P36-d-09-a-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
Batı Cephe (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	Sabit ve Açılır Kanatlar Üzerinde Vasistas Pencere Tipi
	
5. Sokak Üzerindeki Arka Cephe	Giriş-Salon-Mutfak
	
Konutun Ön Bahçesi	Konutun Arka Bahçesi
	
Plan Şeması	Zemin Döşemeleri
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Plan şeması yazar tarafından hazırlanmıştır.	

Sümerler Mahallesi, 1363 ada, 8 parselde yer alan konut 4 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 4 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşılammıştır. 4 Numaralı konutta 4 kişilik bir aile yaşamaktadır. Konutta oturan M. D. 41 yıldır burada oturduğunu belirtmiştir. Konutun iç mekânları gezilerek, fotoğraflanmıştır. Konutun planı ölçü alınmadan şematik olarak oluşturulmuştur (Çizelge 4.4).

Konut tek katlı olup, bitişik nizamda planlanan parselde batı yönünde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Bahçe sınırı duvarla çevrilidir. Konutun girişine bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır. Bahçe zemininin kullanıcı tarafından sonradan betonla kaplandığı öğrenilmiştir.

Konutun çatı döşemesinin üzerine metal profillerle taşınan trapez levha çatı ilavesi yapılmıştır. Bu çatı örtüsü ile konutun üst döşemesi arasındaki alan kullanıcılar tarafından kullanılan yanlardan açık bir mekândır. Konut girişinin üzerinden bahçe kapısına uzanan, metal profillerle taşınan trapez levha ile örtülü bir saçak ilavesi bulunmaktadır. Konutun ön bahçesinde saksılar, masa ve sandalye gibi mobilyalar bulunmaktadır.

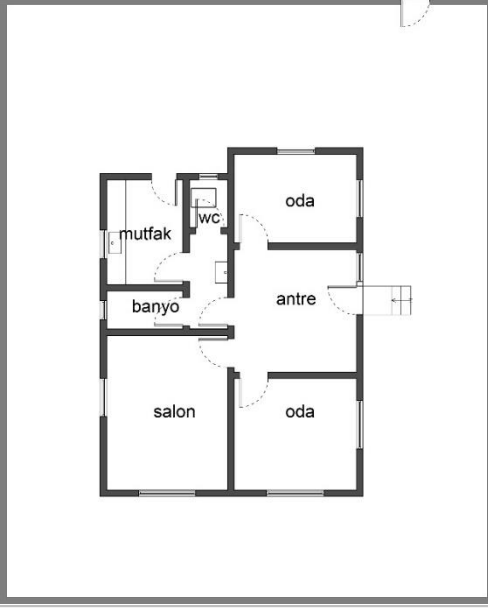
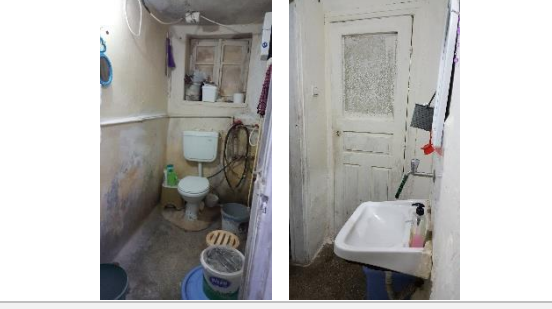
Konutun girişi salon olarak kullanılan mekâna açılmaktadır. Konut bu mekânda bulunan soba ile ısınmaktadır. Salondan yatak odası ve koridora geçilmektedir. Girişten direk ulaşılan yatak odası Çinçin Sokağa bakmaktadır. Salondan ulaşılan koridor üzerinde yatak odası, banyo, tuvalet ve mutfak mekânları çözülmüştür. Koridor üzerinde çözülen mekânlar doğu yönündeki 5. Sokak'a bakmaktadır. Banyoda banyo sobası kullanılmaktadır. Mutfak duvarında ahşap gömme dolap bulunmaktadır.

Mutfaktan arka bahçeye çıkış kapısı vardır. Çamaşır kurutma ve odun depolamak amacıyla kullanılan arka bahçe sert zeminle kaplanmıştır. Arka bahçeden evin çatısına çıkan bir metal merdiven bulunmaktadır. Arka bahçe ile 5.Sokak arasına briket ile duvar örülmüştür. Burada 5.Sokağa açılan bahçe kapısı bulunmaktadır. Arka bahçenin 3 Numaralı konut tarafındaki kısmı ile bahçe kapısına kadar olan alan metal profillerle taşınan trapez levha saçak ile örtülmüştür. Arka bahçe 5. Sokak yol kotundan yaklaşık üç basamak aşağıdadır.

Konutun zemin döşemesi karo mozaik ile kaplıdır. Her mekânın zemin karo deseni birbirinden farklıdır. Konutun kapı ve pencere doğramaları ahşaptır. Kullanıcı Hatay Valiliği'ne evini tadilat yaptırmak üzere başvurduğunu belirtmiştir. Kullanıcı kapı ve pencere doğramalarını ısınma ve güvenlik sebeplerinden dolayı değiştirmek istediğini belirtmiştir.

4.numaralı konut; salonun aynı zamanda merkezi mekân işlevi görmesi ve konut mekânlarına bu mekândan dağılımın gerçekleşmesi, ıslak hacimlerin bir koridor üzerinde çözülmesi, mutfak ile bahçe ilişkisinin kapı ile geçiş verilerek sağlanması gibi plan özellikleri ve prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, , pencere-kapı tipolojisi gibi cephe özellikleri ile hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.5. Yüz Evler-Çinçin Sokak 5 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-ÇİNÇİN SOKAK-5 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066824
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1364/28/ P36-d-09-a-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
Çinçin Sokak'tan Ön ve Yan Cephe	Antre
	
Güney Cephe	Giriş Kapısı- Mutfak Kapısı
	
Plan Şeması	Zemin Döşemeleri
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Plan şeması yazar tarafından hazırlanmıştır.	

Sümerler Mahallesi, 1364 ada, 28 parselde yer alan konut 5 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 5 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşılammıştır. Konutun iç mekânları gezilerek, fotoğraflanmıştır. Konutta sekiz kişilik bir aile kirada oturmaktadır (Çizelge 4.5).

5 numaralı konut Çinçin Sokak'ta yer alan diğer Yüz Evler konutlarından ayrı olarak yolun doğu yönündeki adada yer almaktadır. Konut tek katlı olup, yaklaşık 15 m x 15 m genişliğindeki parselin ortasına etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Bahçenin etrafı duvarla çevrilidir. Bahçe zemini kilit taş, çimento, karo mozaik ile malzemelerle kaplanmıştır. Arka bahçede meyve ağaçları vardır.

Konutun girişine Çinçin Sokak üzerindeki bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır. Konutun ana girişi Güney yönündeki yan bahçedendir. Giriş üstü branda ile saçak işlevi görecek şekilde kapatılmıştır. Giriş tarafındaki bahçede saksılar, masa ve sandalye donatıları bulunmaktadır. Konutun çatısı branda ile örtülmüştür.

Konutun planı ölçü alınmadan taslak olarak oluşturulmuştur Giriş kapısı bahçe zemininden üç basamak yüksektir. Giriş merkezi bir mekâna açılmaktadır. Merkezi mekândan yatak odası, salon, koridor ve kiler olarak kullanılan odaya geçilmektedir. Banyo, tuvalet, ve mutfak mekânlarının çözüldüğü koridor ile antre arası perde ile bölünmüştür. Banyo içerisine klozet bulunmaktadır. Yıkanma alanı banyo içinde malzeme ile özelleşmemiştir. Tuvalet lavabosu koridorda yer almaktadır. Mutfak ile koridor perde ile ayrılmaktadır. Mutfak tezgâhının önünde pencere bulunmaktadır. Konutun doğu cephesinde mutfaktan bahçeye açılan bir kapı bulunmaktadır ancak iç mekânda bu kapı kapatılmıştır. Konut oturma odasına kurulan soba ile ısınmaktadır. Oturma odası aynı zamanda akşamları çocuklar için yatak odası işlevini görmektedir. Konutun zemin döşemesi karo ile kaplıdır. Konutun tüm pencereleri parmaklıklıdır.

5.numaralı konut merkezi mekânın varlığı, ıslak hacimlerin bir koridor üzerinde çözülmesi, mutfak ile bahçe ilişkisinin kapı ile geçiş verilerek sağlanması gibi plan özellikleri, prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere-kapı doğramaları, karo mozaik döşemeleri gibi cephe ve malzeme özellikleri ile hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Yüz Evler-4. Sokak

Şekil 4.4. 4. Sokak üzerinde incelenen Yüz Evler Konutları'nın dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Sümerler Mahallesi'nde 4. Sokak Sokak üzerinde Yüz Evler projesinin bir parçası olduğu tespit edilen yedi konut bulunmaktadır. Bu konutlar bahçe içerisinde tek katlı müstakil yapılardır. Konutlardan ikisine ikinci kat ilavesi yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.4 ve Resim 4.4).

Resim 4.4. 4. Sokak'tan Yüz Evler Konutları'nın görünümü

Çizelge 4.6. Yüz Evler-4. Sokak 6 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-4. SOKAK-6 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066860
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/12/ P36-d-09-a-1-d
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
4. Sokak Üzerinden Konut ve Bahçe Girişi Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	
	
Doğu ve Kuzey Cephe	Girişe İlave Edilen Kütle
	
Doğu Cephe	
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 12 parselde yer alan konut 6 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 6 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşamamıştır. Konut 4. Sokak üzerinden fotoğraflanmıştır. Konutun dönemsel olarak kullanıldığı 9 numaralı konutun kullanıcılarından öğrenilmiştir (Çizelge 4.6).

Konut ayrıık nizamda planlanan parselin ortasına etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konut 4. Sokak yol kotunun altında yer almaktadır. Konutun çatısı dört yöne kırma çatıdır. Çatı kaplaması Marsilya tipi kiremittir. Çatıda güneş enerji panelleri bulunmaktadır. Konutun girişine ulaşmak için 4. Sokak üzerinde yer alan bahçe kapısından aşağı inilmektedir. Konutun girişi güney yönündeki cephe üzerindendir. Konutun girişinde kütle ilavesi bulunmaktadır. Parmaklı pencereler sövesizdir. Konutu etrafı sert zeminle çevrilmiştir. Konut bakımlıdır ve bahçesinde birçok ağaç bulunmaktadır. 6 numaralı konut, prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere-kapı tipolojisi gibi cephe özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.7. Yüz Evler-4. Sokak 7 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-4. SOKAK-7 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066861
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/11/ P36-d-09-a-1-d
Nitelik	Zemin+1 Katlı Bahçeli Konut
	
Batı Cephe (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	
	
Kuzey-Batı Cephe	Girişe İlave Edilen Kütle
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 11 parsel üzerinde yer alan konut 7 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 7 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşamamıştır. Konutun dönemsel kullanıldığı 9 numaralı konutun kullanıcılarından öğrenilmiştir. Konut 4.Sokak üzerinden fotoğraflanmıştır (Çizelge 4.7).

Konut ayrıık nizamda planlanan parselin ortasına etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Bahçenin etrafı duvarla çevrilidir. Bahçe sınırları duvarla çevrilidir. Konutun girişi 4. Sokak yol kotunun altında yer almaktadır.

Konutun zemin katının üzerine bir kat ilavesi yapılmıştır. Konutun çatısı beşik çatıdır. Konutun girişine ulaşmak için 4. Sokak üzerinde yer alan bahçe kapısından aşağı inilmektedir. Bahçe kapısının önünden aşağı inen yedi basamaklı bir merdiven bulunmaktadır. Konutun girişi güney cephe üzerindendir. Konutun girişinde kütle ilavesi bulunmaktadır.

Konutun bahçesinin bir kısmı sert zeminle döşelidir. Bahçede ağaçlar vardır. Konutun zemin katının pencereleri parmaklıdır. Pencereler sövelidir. Pencere düzeninden konutun tuvalet banyo hacimlerinin kuzey cephe üzerinde çözüldüğü anlaşılmaktadır. İlave katın cephesi boylu boyunca pencerelerle çevrilmiştir.

7 numaralı konut orijinal haline göre değişime uğramış bir konuttur. Kat ilavesiz halinin özellikleri değerlendirildiğinde prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.8. Yüz Evler-4. Sokak 8 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-4. SOKAK-8 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066868
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/10/ P36-d-09-a-1-d
Nitelik	Zemin+1 Katlı Bahçeli Konut
	
4. Sokak Üzerinden 7 ve 8 Numaralı Konutlar	Doğu Cephe
	
Bahçe Girişi	Girişe İlave Edilen Kütüphane
	
Doğu-Kuzey Cephe	
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 10 parsel üzerinde yer alan konut, 8 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 8 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşamamıştır. Konutun dönemsel olarak kullanıldığı 9 numaralı konutun kullanıcılarından öğrenilmiştir. Konut 4.Sokak üzerinden fotoğraflanmıştır (Çizelge 4.8).

Konut ayrık nizamda planlanan parselin ortasına etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutun girişi 4. Sokak yol kotunun altında yer almaktadır. Konutun zemin katının üzerine bir kat ilavesi yapıldığı görülmektedir. Konutun çatı tipi sokaktan algılanmamaktadır. Konutun girişine ulaşmak için 4. Sokak üzerinde yer alan bahçe kapısından aşağı inilmektedir. Konutun güney cephesine zemin kat yüksekliğinde kütle ilavesi yapılmıştır. Konutun girişi bu ilave birim üzerindendir. Konutun ön cephesinde bahçe duvarına kadar uzanan bir saçak bulunmaktadır. Bu saçığın altı zemin terası olarak kullanılmaktadır. Zemin terasında bahçe mobilyaları bulunmaktadır. Konutun zemin katının pencereleri parmaklı ve sövelidir.

8 numaralı konut orijinal haline göre değişime uğramış bir konuttur. Kat ilavesiz halinin özellikleri değerlendirildiğinde prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.9. Yüz Evler-4. Sokak 9 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-4. SOKAK-9 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066869
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/9/ P36-d-09-a-1-d
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
4. Sokak Üzerinden 9 Numaralı Konut	Konut ve Yeşil İlişkisi
	
Kuzey Cephe	Doğu Cephe
	
Plan Şeması	Mutfak ve giriş ilave edilen kütleler
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Plan şeması yazar tarafından hazırlanmıştır.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 9 parselde bulunan konut 9 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. Konutun ruhsat dosyasına ulaşılammıştır. Konutun sahibiyle kısa bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Kullanıcı konutun planının 5 numaralı konutla aynı olduğunu belirtmiştir. Covid-19 salgını nedeniyle ev sakininden yeterli bilgi alınamamıştır. Konut, bahçesi içinden gezilerek fotoğraflanmıştır (Çizelge 4.9).

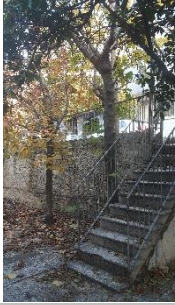
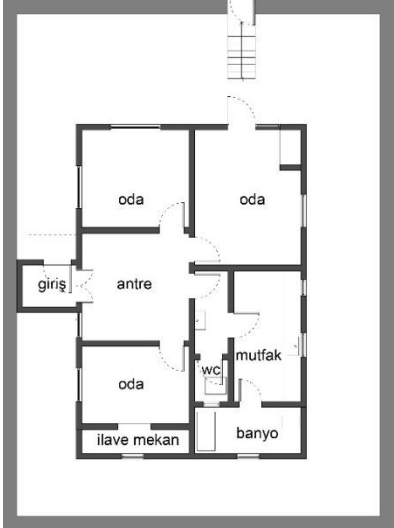
Konut ayırık nizamda planlanan parselin ortasına etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutun girişi 4. Sokak yol kotunun altında yer almaktadır. Konutun girişine ulaşmak için 4. Sokak üzerinde yer alan bahçe kapısından aşağı inilmektedir. Konutun çatısı dört yöne kırma çatıdır. Konutun güney yönündeki cephesine giriş kapısını içine alacak şekilde, plastik doğramalarla dört tarafı cam olan bir oturma amaçlı da kullanılan giriş mekânı eklenmiştir. Bu mekâna hem ön bahçeden hem de arka bahçeden giriş bulunmaktadır.

9 numaralı konutun kütle ve cephe kurgusu incelendiğinde Çinçin Sokak'ta bulunan 5 numaralı konutun x ekseninde simetriği olduğu anlaşılmaktadır. Konutun arka cephesinde mutfak önüne yaklaşık 120 cm genişliğinde kiler olarak kullanıldığı düşünülen bir kütle eklenmiştir.

Konutun pencereleri parmaklıklı ve sövesizdir. Pencere parmaklıklarının tasarımı Yüz Evler 1 numaralı konutla aynıdır. Giriş kapısı metaldir, kapının üzerinde sabit pencere bulunmaktadır. Bu sabit pencerelere diğer pencereler gibi parmaklıklıdır. Evin etrafını dönen seramik kaplı bir zemin vardır. Bahçe duvarıyla sert zemin arasındaki alanda limon, portakal gibi ağaçlar bulunmaktadır.

9 numaralı konut; merkezi mekânın varlığı, ıslak hacimlerin bir arada çözülmesi, mutfak ile bahçe arasında ilişki kurulması gibi plan özellikleri ve prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere-kapı tipolojisi gibi cephe özellikleri ile hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.10. Yüz Evler-4. Sokak 10 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-4. SOKAK-10 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066871
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/8/ P36-d-09-a-1-d
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
 	
4. Sokak Üzerinden Bahçe Girişi	Doğu Cephe
  	
Bahçe Merdiveni, Giriş, Giriş Kapısı	Salon kapısı, Mutfak, Banyo
	
Plan Şeması	Zemin Döşemeleri
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Plan şeması yazar tarafından hazırlanmıştır.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 8 parselde yer alan konut 10 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 10 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşılammıştır. 10 numaralı konut metruk durumdadır. Bahçe kapısı ve giriş kapısı açık olduğundan dolayı konutun cepheleri ve iç mekânları fotoğraflanmış ve plan şeması çıkarılmıştır (Çizelge 4.10).

Konut ayrık nizamda planlanan parsele batı ve kuzey sınırlara dayanacak şekilde yerleşmiştir. Konutun girişi 4. Sokak yol kotunun altında yer almaktadır. Konutun girişine ulaşmak için 4. Sokak üzerinde yer alan bahçe kapısından aşağı inilmektedir. Konutun çatısı dört yöne kırma çatıdır. Bahçenin bir kısmı dış mekân seramiği ile kaplanmış, geri kalan kısım ise toprak zemindir. Bahçede birçok ağaç bulunmaktadır.

Konutun cephe doluluk boşluklarına bakıldığı zaman 9 numaralı konutun y ekseninde simetriği olduğu görülmektedir. Konutun kuzey yönündeki yan bahçesinde 6, 7, 8, 9 numaralı konutlarda da görüldüğü gibi ilave kütlede çözülmüş giriş mekânı bulunmaktadır. Bu giriş mekânından konuta ikinci bir kapı ile geçilmektedir. Giriş diğer mekânlara dağılımın gerçekleştiği merkezi bir mekâna açılmaktadır. Merkezi mekândan üç odaya ve bir koridora geçilmektedir. Konutun doğu yönünde iki odası vardır. Bu odalardan güneydoğu yönündeki odanın doğu cephesinde bahçeye çıkış kapısı çözülmüştür. Bu odada çıkış kapısının hemen sağında bir gömme dolap bulunmaktadır. Odaların ön ve yan cepheye bakan ikişer pencereleri bulunmaktadır. Konutun batı cephe tarafında da üçüncü bir oda bulunmaktadır. Bu odadan geçilen, odayla arası perde ile kapanabilen yaklaşık 1 metre genişliğinde, penceresi olan bir mekân bulunmaktadır. Bu mekânın işlevi tanımlanamamıştır. Islak hacim koridoruna girildiğinde tuvalet batı yönünde, batı yönünde çözülmüştür. Mutfak güney cephede çözülmüştür. Mutfak tezgâhının önünde iki tane pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerden biri daha küçük olup alt kotu tezgâhtan yüksekte yer almaktadır. 5 ve 9 numaralı konutlarda olduğu üzere mutfak bu kısmında daha önceden banyo olduğu düşünülmektedir. Ancak 10 numaralı konutta banyo daha sonradan mutfaktan geçilecek şekilde batı cephesi üzerinde ilave kütle ile çözülmüştür.

Konutun cephe ve planı analiz edildiğinde Çiçin Sokak 5 numaralı konut ile aynı plan ve cephe organizasyonuna sahip olduğu görülmüştür. 5 numaralı konutta bir oda, tuvalet ve mutfak mekânları ön cephede yer alırken; 10 numaralı konutta bu mekânlar arka cephede yer almaktadır.

Konutun dökülen sıvalarından taş yığma yapım sistemiyle inşa edildiği anlaşılmaktadır. Konutun duvarları yaklaşık 30 cm kalınlığındadır. Pencereilerin üstünde sabit kanatlar bulunmaktadır. Pencereiler parmaklıdır. Konutun bütün kapıları ahşaptır. Konutun tavan kaplaması ahşaptır. Konutun zemin döşemeleri karo mozaik ile kaplıdır.

10 numaralı konut; merkezi mekânın varlığı, ıslak hacimlerin bir arada çözülmesi, plan özellikleri, orijinal karo mozaik döşeme kaplamaları, pencere-kapı doğramaları, mutfağında bulunan ahşap raflar, prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, , pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleri ile hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.11. Yüz Evler-4. Sokak 11 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-4. SOKAK-11 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesul	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066873
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/7/ P36-d-09-a-1-d
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
4. Sokak Üzerinden Konut ve Bahçe Girişi (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	
	
Doğu Cephesi	Kuzey Cephe
	
Batı Cephe	Kuzey-Güney Cepheler, Doğu Bahçe
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 7 parselde yer alan konut 11 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 11 numaralı yapının ruhsat dosyasına ulaşamamıştır. Yapının kullanıcısıyla görüşülmüş bilgi alınmıştır. Yapının içine girilememiştir. Konutun cepheleri bahçeden fotoğraflanmıştır. Konut üç yıldan beri sanat merkezi olarak kullanılmaktadır. Kullanıcıdan yapının planının 9 numaralı konutla aynı olduğu öğrenilmiştir (Çizelge 4.11).

Yapının çatısı çelik çatıdır. Çatı kaplaması trapez levhadır. Yapı boyut ve cephe doluluk boşluklarına bakıldığında 5, 6, 7, 8, 9, 10 numaralı konutlarla benzerlik göstermektedir. Konutun girişe bahçe kapısından aşağı inilerek ulaşılmaktadır. Konutun girişi kuzey yönündeki yan bahçedendir. Girişin üzeri metal konstrüksiyonlu saçak ile kapatılmıştır. Yapının cephelerinin pencere oran ve yerleşimleri 5, 6, 7, 8, 9, 10 numaralı konutlarda görüldüğü gibidir. Buradan plan şemasının da benzerlik gösterdiği düşünülebilir. Yapının pencereleri PVC sürgülü penceredir. Mutfak olan kısımdan batı yönündeki bahçeye çıkış verilmiştir. 11 numaralı konut ile 12 numaralı konut arasında bulunan bahçe duvarının bir kısmı yıkılarak konutların aynı bahçeden kullanımı sağlanmıştır.

11 numaralı konut çatı tipi pencere ve kapı doğramaları değişime uğramış bir konuttur. Ancak prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.12. Yüz Evler-4. Sokak 12 numaralı konut bilgileri

YÜZ EVLER-4. SOKAK-12 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	84066873
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/6/ P36-d-09-a-1-d
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
4. Sokak Üzerinden Bahçe Girişi	Doğu-Kuzey Cephe
	
Doğu Cephe	Güney-Doğu Cephe
	
Doğu Yöndeki Ön Bahçe	Kuzey Yöndeki Yan Bahçe-11 ve 12 Numaralı Konutların Bahçelerinden Geçiş
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 6 parselde yer alan konut 12 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 12 numaralı konutun ruhsat dosyasına ulaşamamıştır. Konutun kullanıcısı 11 numaralı yapının da kiracısı olan kişidir. Bu konutu ailesiyle birlikte 2012 yılından beri ikinci ev olarak kullanmaktadır. Konutun içine girilememiştir. Konutun cepheleri bahçe içinden fotoğraflanmıştır (Çizelge 4.12).

Konut ayırık nizamda planlanan parselin ortasına etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutun girişi 4. Sokak yol kotunun altında yer almaktadır. Konutun girişine ulaşmak için 4. Sokak üzerinde yer alan bahçe kapısından aşağı inilmektedir. Konutun çatısı dört yöne kırma çatıdır. Çatı malzemesi Marsilya tipi kiremittir. Konutun etrafı sert zeminle çevrilidir. Bahçe duvarlarıyla sert zemin arası toprak zeminde murt, portakal, zeytin, dut, mandalina, badem, muz ağaçları bulunmaktadır.

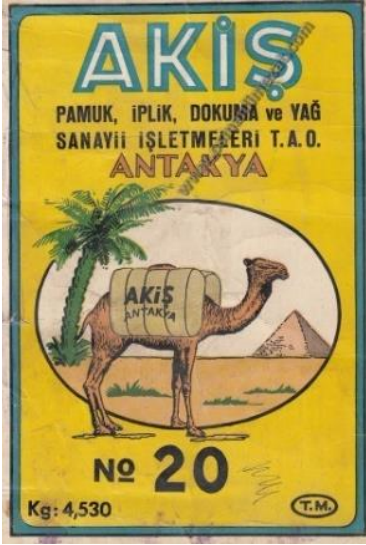
Konutun girişi kuzey yönündeki cephe üzerindendir. Girişin üzeri oluklu levha saçak ile kapatılmıştır. Konutun pencereleri parmaklı ve sövesizdir. Pencerelerin etrafı boyanarak söve etkisi verilmiştir. Parmaklıkların tasarımı 3, 4, 6 ve 9 numaralı konutlardakilerle aynıdır. Konutun cephesi renkli boyalarla boyanarak bezenmiştir. Kütle ve cephe analizleri sonucunda konutun plan şemasının 9, 10 ve 11 numaralı konutlar ile aynı olduğu tespit edilmiştir. 12 numaralı prizmatik kütle, sade tasarım anlayışı, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

4.1.2. Ak-İş Konutları

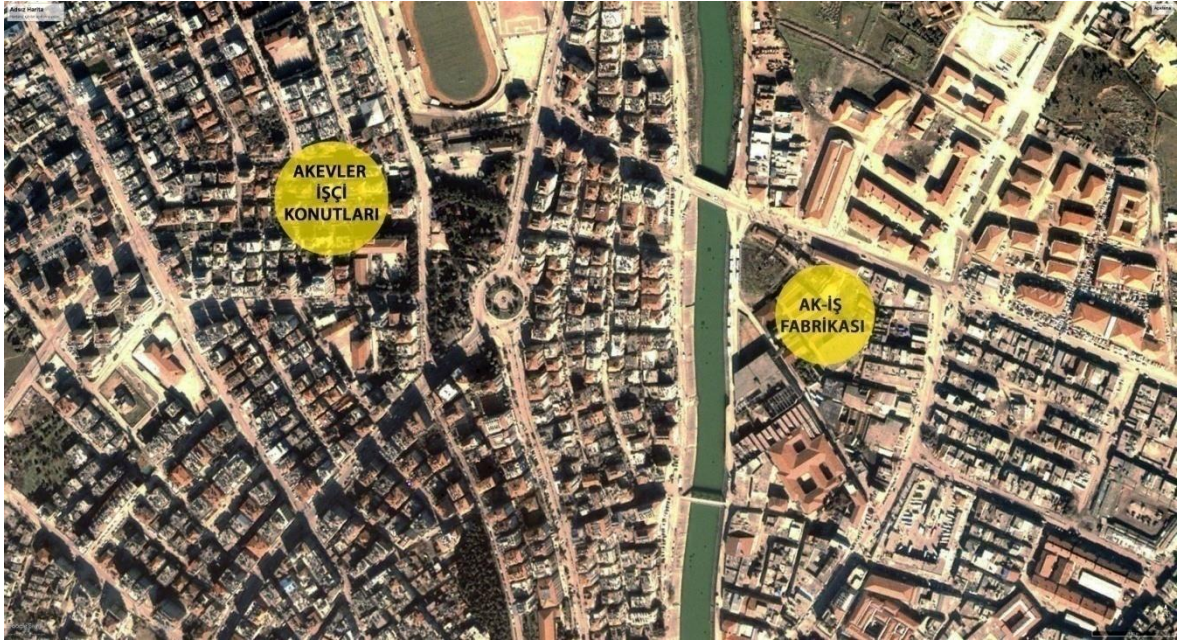
1950 yılında Demokrat Parti iktidarı Amik Gölü projelerine önem vermiş, pamuk ekim alanları arttırılmıştır. Bu durum yeni yatırımları beraberinde getirmiştir. Antakya’da, artan pamuk üretiminin Adana ya da Halep’e taşınmadan yakında işlenmesi, yörenin sanayi yönünden canlandırılması, işsizliğin önlenmesi amacıyla Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın 07.08.1952 tarihli onayı ile Adanalı iş adamları Nuri Has ve Hacı Ömer Sabancı tarafından 3 000 000 TL (daha sonradan 12 000 000 TL’ye çıkmıştır) sermaye ile Ak-İş Pamuk, İplik, Dokuma ve Yağ Sanayii İşletmeleri Türk Anonim Ortaklığı adında fabrikalar kompleksi kurulmuştur (DAB, 1952; Sarı, 2020; Tekin, 2007).

Ak-İş Fabrikası'nın yeri bugünkü Palladium alışveriş merkezinin olduğu yerdir. Gübre ve Demir-Çelik Tesislerinin yapımına kadar Ortadoğu'nun en büyük kuruluşlarından biri olarak gösterilen Ak-İş Fabrikası inşaatının bitmesi ardından 19 Nisan 1953'de Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından açılmıştır. O dönemler nüfusu 31-32 bin arasında olan Antakya'da ilk başlarda 500 kişinin çalıştığı fabrikada çalışan sayısı zamanla 1 200 kişi olmuştur. Üç vardiya ile çalışan fabrikada 1970'li yıllarda 2 500 500 kg iplik 14 000 000 m ham bez üretilmektedir. Yaklaşık 20 köyden servislerle gelen işçiler şehir hayatına canlılık katmaktadır. Kurum tarafından çalışan işçiler için o güne kadar Antakya'da görülmemiş bir girişimde bulunularak Asi Nehri'nin karşı tarafında fabrikayla arası yaklaşık 600 metre olan Akevler adında mahalle kurulmuş, çalışanlarının taksitle ev sahibi olmalarına imkân tanımıştır (Şekil 4.5 ve Çizelge 4.13). Zamanla fabrika ekonomik sıkıntılar yaşamış ve üretim durmuştur. 2007 yılında fabrika kompleksi Antakya Belediyesi tarafından yıkılmıştır. Fabrikanın sembolü haline gelen develi kule ve 1965-1966 yıllarından itibaren yapılan yeni bölümleri, depoları ve Akevler mahallesinde yapılan işçi konutlarının mimarı Sabahattin Saraç'tır (Naseh, 2019; Sarı, 2020; Tekin, 2007) (Resim 4.5).

Akevler Mahallesi'ndeki yer alan konutların Antakya Belediyesi'nde ruhsat kaydına rastlanmamıştır. Konutlar yerinde incelenerek, fotoğraflanmıştır. 1 numaralı konut 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun kapsamında yıkılmıştır. Ak-İş konutları hakkındaki en çok veri yıkılan 1 numaralı konut üzerinden elde edilmiştir. Konut yıkılmadan önce kentsel dönüşüm yasasından faydalanmak üzere Hatay Valiliği Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'ne başvuru yapılmıştır. Konut hakkında hazırlanan dosyada yapı hakkında çeşitli yazılı ve görsel veriler mevcuttur. 2 Numaralı konutun iç mekânları görülebilmıştır. 3 numaralı konut günümüze kadar gelebilmiş Ak-İş Konutları içerisinde en çok değişmiş olanıdır. 4 ve 5 numaralı konut ise aktif olarak kullanılmadığından bahçe sınırları dışından fotoğraflanmıştır.

Resim 4.5. Deve simgesi ve Ak-İş isminin kullanıldığı pul örneği
(<https://www.osmanlimezat.com>)

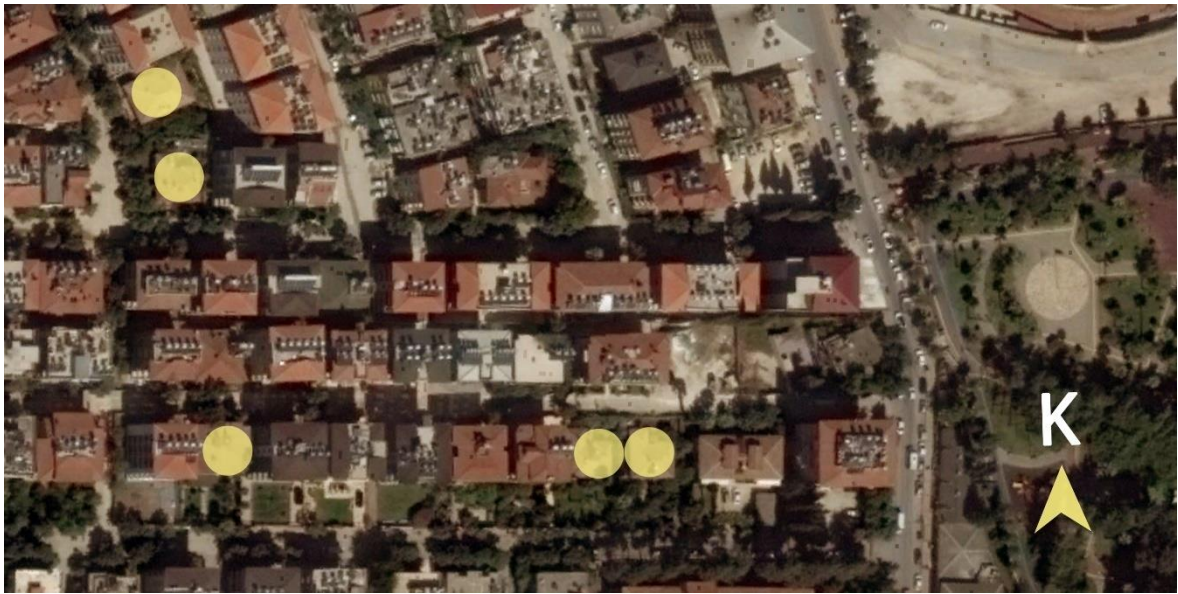

Şekil 4.5. Ak-İş konutları ve Ak-İş Fabrikası'nın konumu (Google Eath 2002 yılına ait uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

2010 yılında Google Earth uygulamasından uydu görüntü incelendiğinde Akevler mahallesinde 13 konut bulunmaktadır. 2017 yılında ise beş adet konut görülmektedir. Bu çalışmanın süreci içerisinde var olan konutlardan bir tanesi daha yıkılmıştır (Şekil 4.6, Şekil 4.7 ve Şekil 4.8).

Şekil 4.6. 2010 yılına ait uydu görüntüsünde Akevler Mahallesi'nde var olan Ak-İş Konutları (Google Earth 2010 yılına ait uydu görüntüsü üzerinden, yazar tarafından işlenmiştir.)

Şekil 4.7. 2017 yılına ait uydu görüntüsünde Akevler Mahallesi'nde var olan Ak-İş Konutları (Google Earth 2010 yılına ait uydu görüntüsü üzerinden, yazar tarafından işlenmiştir.)

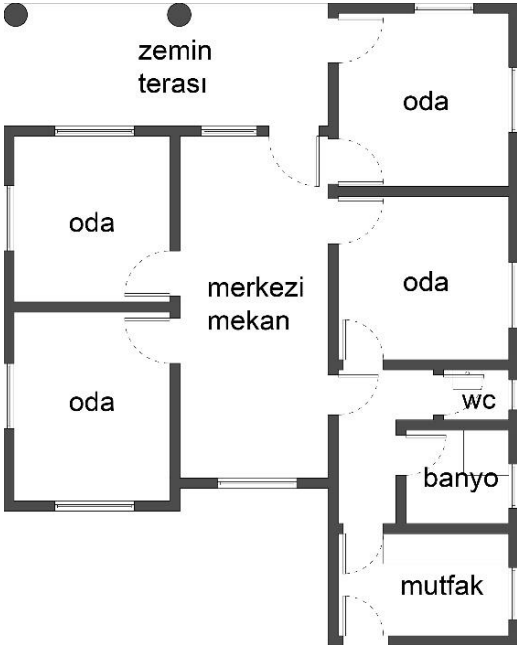

Şekil 4.8. Ak-İş Konutları'nın dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Çizelge 4.13. İncelenen Ak-İş Konutları'nın bulundukları cadde ve sokaklar

		
Mahmut Yanaray Caddesi	2. Akevler Sokak	3. Akevler Sokak

Çizelge 4.14. Ak-İş- 1 numaralı konut bilgileri

AK-İŞ 1 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	83342516
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka/Akevler
Ada/Parsel/Pafta	2205/9/ P36-d-04-d-4-b
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
 Bahçe Duvarından Konutun Kuzey Cephesi (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	
	 Güney Cephe (ÇŞİM)
	 Güney-doğu Cephe (ÇŞİM)
	 Duvar ve Zemin Malzemesi (ÇŞİM)
	Plan Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

1. mıntıka/Akevler Mahallesi, 2205 ada, 9 parselde yer alan konut Ak-İş 1 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 1 numaralı konutun Antakya Belediyesi'nde ruhsat kaydı bulunmamaktadır. Konut alan çalışmaları yapılırken tespit edilmiş, ancak tez çalışması devam ederken 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun kapsamında yıkılmıştır. Yapının bahçesindeki ağaçlar kesilmeden önce çekilen fotoğraflarda bahçe mesafesi ve ağaçlardan dolayı ön cephe net algılanmamaktadır (Çizelge 4.14).

Hatay Valiliği Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'nde konuta ait kentsel dönüşüm dosyası incelenerek yapının cephe, duvar, zemin fotoğrafları, planları ve yapım detayları hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Yapı yaklaşık 30 m x 18 m parsel sınırları içerisine; ön bahçeyle mesafesi yaklaşık 11 m, yan bahçe mesafeleri ise 2,5 metre olacak şekilde yerleşmiştir. Konutun yaklaşık 11 m olan ön bahçesinde çeşitli meyve ağaçları bulunmaktadır. Konuta Mahmut Yanaray Caddesi üzerinde yer alan bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır. Konut ön cephede 11,10 m genişliğinde yan cephede ise 13,00 m genişliğindedir. Ön cephede kütlenin L yaptığı bölümde 7,20 m x 2,67 m ölçülerinde üstü çatı ile örtülü teras bulunmaktadır.

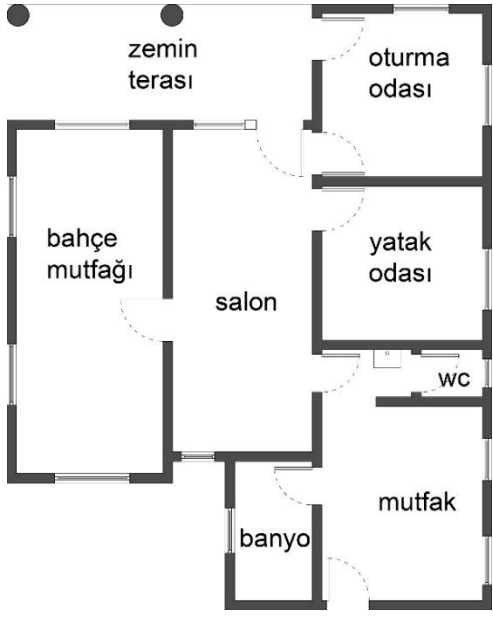
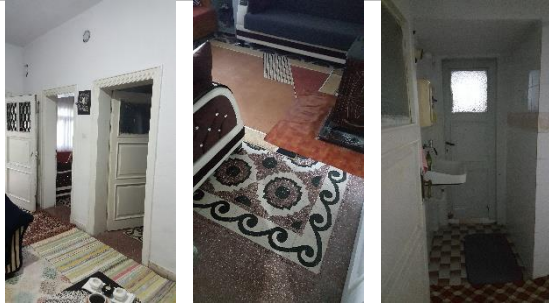
Konutun girişinde diğer Ak-İş konutlarının bazılarında da görüldüğü üzere giriş mekânı ilavesi yapılmıştır. Giriş geniş bir merkezi mekâna açılmaktadır. Merkezi mekândan dört adet odaya ve bir koridora dağılım gerçekleşmektedir. Girişin hemen sol tarafında aynı zamanda terastan da girişi olan bir oda bulunmaktadır. Mutfak, tuvalet, banyo hacimleri merkezi mekândan girilen bir koridor üzerinde çözülmüştür. Mutfaktan arka bahçeye açılan bir kapı mevcuttur. Konutun 2. Akevler Sokak'a bakan arka bahçesinde kullanıcıların biber, domates, lahana gibi sebzeleri ektiği, tavuk beslediği gözlemlenmiştir.

Yapının cephe tasarımı oldukça sadedir. Pencere yükseklikleri 140 cm olup 3 kanatlıdır. Çift kanatlı açılan pencerelerin üzerinde vasistas veya sabit kanatlı pencere mevcuttur. Parmaklı pencerelerin etrafında sade bir söve dönmektedir.

Kentsel dönüşüm dosyasından elde edilen verilere göre yaklaşık 56 yıldır konut olarak kullanılan yapı bir katlı ve yüksekliği 3 metredir. Duvarları yatay delikli tuğladan yapılmış olup, yapım tekniği donatısız yığmadır. İç ve dış duvar kalınlıkları 20 cm olup ve harç malzemesi çimentodur. Yapının döşemeleri betonarmedir. Yapının zemini karo mozaik ile kaplanmıştır. Yapıda mevcut bir hasar yoktur, duvar malzeme kalitesi ve duvar işçiliği iyi durumdadır.

Ak-İş 1 numaralı konut; merkezi mekânın varlığı, ıslak hacimlerin bir arada çözülmesi, mutfak ile bahçe ilişkisinin kapı ile geçiş verilerek sağlanması gibi plan özelliklerinin yanında, sade tasarım anlayışı, girişlerin sütunlarla tanımlanması, pencere-kapı tipolojisi, karo mozaik döşemeler gibi özellikleriyle hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.15. Ak-İş- 2 numaralı konut bilgileri

AK-İŞ 2 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	84342515
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka/Akevler
Ada/Parsel/Pafta	2205/8/ P36-d-04-d-4-b
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
Güney Bahçe	Güney Cephe
	
Doğu Cephe	Zemin Terası
	
Plan	Salon, Oturma Odası, Tuvalet Girişi
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

1. mıntıka/Akevler Mahallesi, 2205 ada, 8 parselde yer alan konut 2 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 2 numaralı konutun Antakya Belediyesi'nde ruhsat kaydı bulunmamaktadır. 2 numaralı konut, 1 numaralı konutun yan parselinde yer almaktadır. 2 numaralı konutun bahçe sınırları çeşitli ağaçlarla çevrili olduğundan dolayı Mahmut Yanaray Cadde'sinden, arka bahçe duvarının yüksekliğinden dolayı da 2. Akevler Sokak'tan algılanmamaktadır. 2 numaralı konut yanında bulunan apartmanın müstemilatı olarak kullanılmaktadır. Burada yaşayan çift aynı bahçe sınırları içinde bulunan apartman için çalışmaktadır. 2 numaralı konutun cephe ve iç mekân fotoğrafları çekilmiş, konutun plan krokisi çıkarılmıştır (Çizelge 4.15).

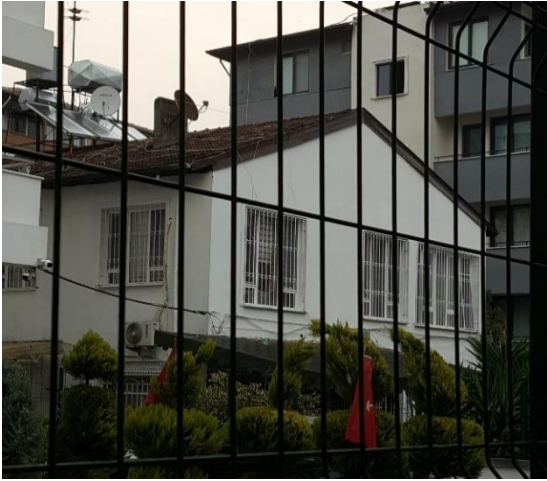
Konutun çatısı dört yöne kırma çatıdır. Çatı kaplaması Marsilya tipi kiremittir. Konutun girişine için Mahmut Yanaray Caddesi üzerinde bulunan, yan apartmanla ortak kullanılan bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır. 2 Numaralı konut ile 1 Numaralı konut plan olarak aynıdır ancak 2. numaralı konutta bazı tadilatlar gerçekleştirilmiştir. 2 numaralı konutun girişinin açıldığı merkezi mekân salon olarak kullanılmaktadır. Girişin hemen solundaki ilk oda oturma odası işlevi görmektedir. Girişin solunda bulunan ikinci oda ebeveyn odası olarak kullanılmaktadır. Girişin solunda kalan üçüncü kapı ise tuvalet, banyo, mutfak hacimlerinin çözüldüğü koridora açılmaktadır.

2 numaralı merkezi mekânın doğu yönünde yer alan iki oda mal sahipleri tarafından birleştirilip bahçeye hizmet eden bir mutfak haline getirilmiştir. Bahçe mutfağından zemin terasına ön cephe üzerinden iki yana açılan sürgülü kapı ile giriş-çıkış sağlanmaktadır. Bu mutfak ile merkez mekân arasında bulunan kapılardan bir tanesi kaldırılmamış ancak önüne koltuk çekilerek kullanım dışı bırakılmıştır. Girişin hemen solundaki birinci odanın zemin terasına olan çıkış kapısı da dışarıdan önüne ayakkabılık koyularak iptal edilmiştir. Bir diğer tadilat ise ıslak hacimlerin olduğu bölümde yapılmıştır. Burada banyo 1 numaralı konutun planında bulunduğu yerden kaldırılarak kuzey cephede yeni bir kütle ile çözülmüştür. Bu çözümle mutfağın büyümesi amaçlanmıştır. Mutfaktan arka bahçeye çıkış kapısı bulunmaktadır. Ana kütleye sonradan eklenen banyo kütleleri merkezi mekânın arka bahçeye bakan pencerelerinin bir kısmını kapatmıştır. Arka bahçede tarım amaçlı kullanılan bir bölüm vardır. Arka bahçe içinde bir lavabo ve alaturka tuvalet inşa edilmiştir.

Konutun zemin döşemeleri karo mozaiktir. Pencere doğramaları ahşaptır. Pencereilerin önünde parmaklıklar bulunmaktadır. Dış duvar sıvasında rutubet kaynaklı dökülmeler görölmektedir.

Ak-İş 2 numaralı konut; merkezi mekânın varlığı, ıslak hacimlerin bir arada çözölmesi, mutfak ile bahçe ilişkisinin kapı ile geçiş verilerek sağlanması gibi plan özelliklerinin yanında, sade tasarım anlayışı, girişlerin sütunlarla tanımlanması, pencere-kapı tipolojisi, karo mozaik kaplı döşemeler gibi özellikleriyle hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.16. Ak-İş- 3 numaralı konut bilgileri

AK-İŞ 3 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	84342506
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka/Akevler
Ada/Parsel/Pafta	2205/2/ P36-d-04-d-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
2. Akevler Sokaktan Konutun Batı Cephesi (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	
	
Güney-Batı Görünüş	Mahmut Yanarak Caddesi Üzerinden Konutun Bahçe Girişi
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

1. mıntıka/Akevler Mahallesi, 2204 ada, 19 parselde bulunan konut 3 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 3 numaralı konutun Antakya Belediyesi'nde ruhsat kaydı bulunmamaktadır. 3 Numaralı konut günümüze kadar ulaşan Ak-İş konutları arasında plan ve görünüşü en çok değişen konuttur. Eski Antakya Belediye başkanı ve aynı zamanda konutun kullanıcısı olan İris Şentürk tarafından Ak-İş konutu olduğu öğrenilmiştir. Konutun çatısı beşik çatıdır. Konutun önünde yer alan zemin terası konuta dâhil edilmiştir. Konuta 1 kat ilavesi yapılmıştır. Konutun Mahmut Yanaray Caddesi ve 2. Akevler Sokak üzerinden olmak üzere iki bahçe girişi bulunmaktadır. Konut orijinal halinden oldukça farklılaşmıştır. Değişimi göstermek amacıyla çalışma kapsamında ele alınmıştır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.17. Ak-İş- 4 numaralı konut bilgileri

AK-İŞ 4 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	84342454
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka/Akevler
Ada/Parsel/Pafta	2199/10/ P36-d-04-d-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
3. Akevler Sokak Üzerinden Konut	Güney Cephe
	
Batı Cephe	Batı Yönündeki Yan Bahçe
	
4. Akevler Sokak Üzerinden Bahçe Girişi	Zemin Terası ve Konutun Girişi
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

1. mıntıka/Akevler Mahallesi, 2199 ada, 10 parselde yer alan konut 4 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 4 Numaralı konut, 3. Akevler Sokak ile 4. Akevler Sokağı'nın birleştiği köşe parselde yer almaktadır. Konut bulunduğu parselde etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. 4 numaralı konutun Mahmut Yanaray Caddesi üzerinde yer alan Ak-İş konutlarına kıyasla bulunduğu parsel küçüktür. Konutun ve bahçesinin bakımlı olmasından konutun dönemsel olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Çizelge 4.17).

Konutun çatısı dört yöne kırma çatıdır. Çatı kaplaması Marsilya tipi kiremittir. Konutun girişine ulaşmak için 3. Akevler Sokak'ta bulunan bahçe kapısından girilmektedir. Konutun güney ve batı cepheleri 1 ve 2 Numaralı konutlarla benzer cephe özelliklerine sahiptir. Pencere parmaklıklarının tipi 1 ve 2 Numaralı konutlardan farklıdır. Girişte bulunan zemin terasının karo seramiklerin bir kısmı değiştirilmiştir.

Girişin hemen solunda yer alan mekândan terasa çıkılan kapı ile ve konutun ana giriş kapısı arasındaki alan iki kapıyı içine alacak şekilde ayrı bir mekân olarak kapatılarak, oluşturulan küçük giriş holüne bahçe girişini karşılayan yönde ve zemin terasına çıkan yönde iki ayrı kapı koyulmuştur.

Konutun bahçesinde mandalina, limon gibi meyve ağaçları bulunmaktadır. Bahçe duvarlarının ferforjeleri sarmaşıklerle çevrili olduğundan dolayı konutun dışarıdan algılanması güçtür. Konutun 4.Akevler Sokak tarafına bakan batı yan bahçesinde su kuyusu bulunmaktadır. Konutun arka bahçesine bazı yapılar inşa edilmiştir. Konutla aynı bahçede yer almasına rağmen 4. Akevler Sokak üzerinden bu yapılara ulaşan ayrı bir giriş mevcuttur. Arka bahçede inşa edilen yapıların kullanım amacı tespit edilememiştir. Konutta bulunan kimse olmadığı için bahçe sınırlarından içeriye girilmemiştir.

Ak-İş 4 numaralı konut; sade tasarım anlayışı, girişlerin sütunlarla tanımlanması, pencere-kapı tipolojisi, karo mozaik döşemeler gibi özellikleriyle hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.18. Ak-İş- 5 numaralı konut bilgileri

AK-İŞ 5 NUMARALI KONUT	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	84342453
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka/Akevler
Ada/Parsel/Pafta	2199/11/ P36-d-04-d-4-a
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Konut
	
4. Sokak Üzerinden 5 Numaralı Konut	Batı Cephesi
	
Konutun Önünde Yer Alan Zemin Terası	Batı Cephesi
	
Batı Cephesinde Yer Alan Pencere	Bahçe Girişi ve Yer Döşemeleri
	
İncir, Murt, Portakal Ağaçları	Ön Bahçede Yer Alan Kuyu
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

1. mıntıka/Akevler Mahallesi, 2199 ada, 11 parselde bulunan 5 numaralı konut olarak isimlendirilmiştir. 5 numaralı konutun Antakya Belediyesi'nde ruhsat kaydı bulunmamaktadır. Konut bulunduğu parselde etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutta aktif yaşayan kimse yoktur. Konut 4. Akevler Sokak üzerinden fotoğraflanmıştır (Çizelge 4.18).

5 Numaralı konutun girişine 4. Akevler Sokağa bakan bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır. Girişin hemen solunda yer alan mekândan terasa çıkış kapısı ile ve konutun ana giriş kapısı arasındaki alan iki kapıyı içine alacak şekilde küçük bir giriş holü olacak şekilde kapatılmıştır. Oluşturulan bu küçük giriş holüne sokak cephesinden tarafından bahçe girişini karşılayacak şekilde ve zemin terası yönünde kapılar koyulmuştur. Konutun pencereleri parmaklı ve sövelidir. Pencere tipi sabit ve hareketli kanatlar üzerinde yer alan vasistas penceredir. Konutun doğu yöndeki bahçesinde su kuyusu bulunmaktadır. Konutun giriş tarafında sert zeminlerle yumuşak zeminler arası diğer konutlardan farklı olarak metal korkuluklarla çevrilmiştir.

Ak-İş 5 numaralı konut; sade tasarım anlayışı, girişin sütunlarla tanımlanması, pencere-kapı tipolojisi, karo mozaik döşemeler gibi özellikleriyle hem geleneksel hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

4.2. Tekil Konut Örnekleri

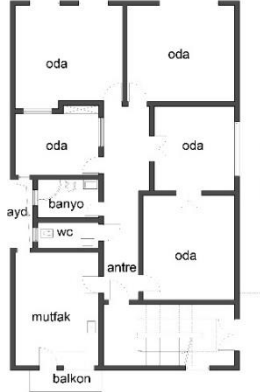
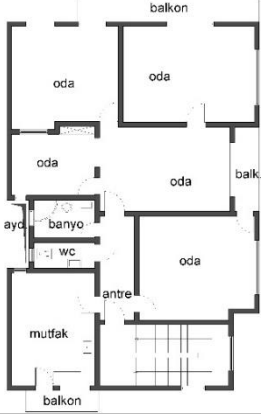
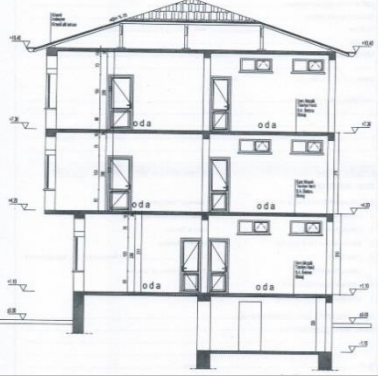
4.2.1.Hatay Valiliği çevresindeki konutlar

Şekil 4.9. Hatay Valiliği çevresindeki konutların dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Hatay Valiliği çevresindeki konutlar bölümünde 6 konut incelenmiştir. Konutların dağılımı Şekil 4.9’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.19. Melek Apartmanı bilgileri

MELEK APARTMANI	
Fenni Mesül	-
Taşınmaz No	9684032
Ruhsat Tarihi	1961
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/2.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/617/-
Nitelik	Bodrum+Zemin+2 Normal Kat
	
	Zemin Kat Planı
	
	Normal Kat Planı
	
	Kesit (ÇŞİM)
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mıntıka, 617 parselde yer alan Melek Apartmanı'nın ruhsat dosyasın incelenmiştir. Yapının ruhsat tarihi 1960 yılına aittir. Projenin fenni mesulü bilinmemektedir. Konutun ruhsat dosyasında projeleri bulunmamaktadır. Günümüzde yıkılmış olan yapının Hatay Valiliği Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'nde kentsel dönüşüm dosyası incelenerek; konutun cephe, plan ve teknik detayları hakkında veriler elde edilmiştir. Konut çalışma sürecinde yıkılmıştır. Konut İnönü Caddesi ile Vilayet Caddesi'nin kesişimindeki parselde yer almaktadır. Konutun girişi İnönü Caddesi üzerindendir. Konutun cepheleri mavi mozaikle kaplıdır. Konut bir bodrum kat, zemin kat ve iki normal kattan oluşan apartman binasıdır(Çizelge 4.19).

Bodrum katta iki odası ve ıslak hacimleri olan bir bölüm bulunmaktadır. Buranın kullanım amacı bilinmemektedir. Konutun diğer katlarında birer daire bulunmaktadır. Zemin kattaki dairenin girişi antreye açılmaktadır. Girişin hemen solunda mutfak bulunmaktadır. Mutfağın önünde balkon çözülmüştür. Mutfağın karşısında ise bir oda bulunmaktadır. Bu odadan güney yönündeki odaya açılan kapı bulunmaktadır. Plandan anlaşıldığı üzere bu iki mekân salon salamanje olarak tasarlanmıştır. Tuvalet ve banyo mekânları antrede çözülmüştür. Antrenin güney yönünde kapıyla ayrılan bir hole geçilmektedir. Bu hol üzerinde üç oda ve salamanje çözülmüştür. Konutun bitişik nizamdaki yan cephesine bakan oda aydınlıktan ve iç mekânlara bakan duvarlarında bulunan pencerelerden ışık almaktadır.

Normal kat planında salon olarak nitelendirilen kısım ile salamanje arasındaki geçiş yoktur ve batıya bakan oda hol ile bütünleşecek şekilde tasarlanmıştır. Normal kat planında İnönü Caddesi'ne bakan batı cephede cepheye gömülü ve Vilayet Cadesine bakan güneye cephede ise açık çıkma yapan balkon çözümü görülmektedir. Konutun pencerelerinin üzerinde güneş kırıcı kapaklar bulunmaktadır.

Melek Apartmanı; planda salon-salamanje çözümü, antrenin iyice küçülerek koridorun görülmesi, cephede görülen mozaik kaplamalar, cephenin büyük kısmında balkonun devam etmesi, pencere-kapı tipolojisi, gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.20. Nilüfer Apartmanı bilgileri

NİLÜFER APARTMANI	
Fenni Mesül	İnş.Y.Müh. Erdoğan YURTMAN
Taşınmaz No	9684033
Ruhsat Tarihi	1962
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/2.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/618/-
Nitelik	Bodrum+Zemin+3 Normal Kat
	
	Nilüfer Apartmanı ve Naseh Apartmanı (ÇŞİM)
	
	Güney Cephe (Josef Naseh facebook hesabından alınmıştır.)
Normal Kat Planı	Kesit
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

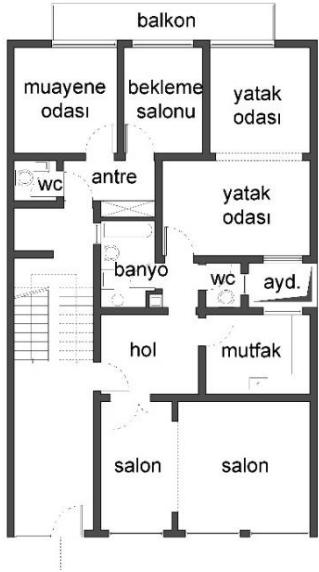
2. mıntıka, 618 parselde yer alan Nilüfer Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Yapının ruhsatı 1962 yılına aittir. Projenin fenni mesulü İnş. Y. Müh. Erdoğan Yurtman'dır. Konut günümüzde yıkılmış ve yerine yeni bir konut yapısı inşa edilmiştir. Konut çalışma kapsamında incelenen Melek Apartmanı ile Naseh Apartmanının arasındaki parselde yer almaktadır. Günümüzde yıkılmış olan yapının Hatay Valiliği Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'nden kentsel dönüşüm dosyası incelenerek; konutun cephe, plan ve teknik detayları hakkında veriler elde edilmiştir (Çizelge 4.20).

Apartman ön cephede 10,20 m, yan cephede 15,90 m ölçülerindedir. Yapının dış duvarlar kalınlığı 25 cm, iç duvar kalınlığı ise 25 cm ve 10 cm'dir. Yapı bodrum, zemin ve üç normal kattan oluşmaktadır. Bodrum kat depo olarak kullanılırken, zemin ve normal katlarda birer daire bulunmaktadır. Konutun zemin döşemelerinde seramik, karo, mozaik malzemeler kullanılmıştır. Konut deprem risk analiz raporuna göre riskli yapı olarak tespit edilerek yıkılmıştır.

Apartmanın girişine Vilayet Caddesi üzerinden merdivenle ulaşılmaktadır. Dairelerin girişleri salona açılmaktadır. Girişin karşısında mutfak, tuvalet ve banyonun çözüldüğü küçük bir hol bulunmaktadır. Lavabo tuvaletin dışında çözülmüştür. Salonun güney yönünde oturma ve misafir salonu bulunmaktadır. Oturma ve misafir salonundan güney yönünde çözülen balkona geçilmektedir. Salonun kuzey yönünde üzerinde üç odanın çözüldüğü hole geçilmektedir. Odalardan doğu ve batı yönünde olanların önünde balkon çözülmüştür. 2014 yılında yapılan mevcut durum tespit raporunda yapının ekonomik ömrünü doldurduğu belirtilmiştir.

Nilüfer Apartmanı; planda ıslak hacimlerin birlikte çözülmesi, girişin merkezi bir mekâna açılması, pencere-kapı tipolojisi, cephede mozaik kaplama kullanılması, cephenin büyük kısmında balkonun devam etmesi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.21. Naseh Apartmanı bilgileri

NASEH APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Vilyam AZAROĞLU
Taşınmaz No	9561491
Ruhsat Tarihi	1962
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/2.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/619/-
Nitelik	Zemin+4 Normal Kat
	
	Güney Cephe (Josef Naseh facebook hesabından alınmıştır.)
	
	Kuzey Cephe (ÇŞİM)
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mntıka, 619 parselde yer alan Naseh Apartmanı'nın ruhsat dosyası ve kentsel dönüşüm dosyası incelenmiştir.Yapının ilk ruhsatı 1962 yılına aittir. 1982 yılında 4.kat ilavesi için ruhsat alınmıştır. Projenin fenni mesulü Y.Mimar Vilyam Azaroğlu'dur. Yapı zemin kat ve 4 normal kattan oluşmaktadır. Yapı depreme karşı riskli tespit edildiğinden 2018 yılında kentsel dönüşüm kapsamında yıkılmıştır (Çizelge 4.21).

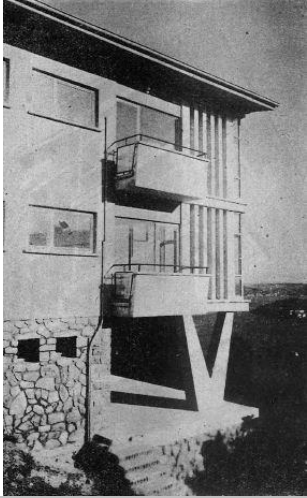
Yapının ön cephesi olan güney cephesi Vilayet Caddesi'ne bakmaktadır. Yapının her katında birer daire bulunmaktadır. Yapının iç ve dış duvarlarında 20 cm'lik briket duvar kullanılmıştır. Zemin döşemelerinde seramik, karo mozaik kaplamalar kullanılmıştır.

Yapının ilk projesindeki adı Dr. Mülhem Kövenklioglu Apartmanı olarak geçmektedir. Yapının 1962 de onaylanan ilk projesine göre zemin katında bir muayenehane ve bir daire mevcuttur. Yapının zemin katına apartmana girildikten sonra 6 basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Muayenehane bir antre, bir tuvalet ve iki odadan oluşmaktadır. Zemin kattaki dairenin planında kuzeye bakan birbirinin içinden geçilerek ulaşılan iki yatak odası ve güneye bakan bir salon mekânlarından oluşmaktadır. Yıkılmadan önce alınan rölöve çiziminde ise muayenehanenin mekânlarının daireye katıldığı ve muayenehanenin girişiyle merdiven holü arasındaki alana asansör çözüldüğü görülmektedir.

Normal kat planında dairelerin girişi antreye açılmaktadır. Girişin karşısında mutfak, güney yönünde de salon bulunmaktadır. Salonun önünde balkon çözülmüştür. Girişten arka cepheye doğru giden bir hol üzerinde karşılıklı olarak tuvalet ve banyo yer almaktadır. Tuvalet doğu tarafındadır. Tuvalet lavobosu banyo duvarının üzerinde oluşturulan bir nişte çözülmüştür.1962 yılındaki projeye göre kuzeye bakan iki, doğuya bakan bir oda bulunmaktadır. Yıkılmadan önce alınan rölöveye göre ise holün sonunda kuzeye bakan üç oda, doğu cephesinde bir oda bulunmaktadır. Doğü cephesine bakan oda her iki projede de aydınlık bacasından ışık almaktadır. Kuzeye bakan yatak odalarının önünde balkon çözülmüştür. Yapının birinci katının güney cephesine bakan pencereleri sabit ve açılır kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas pencerelidir.

Naseh Apartmanı; planda salon-salamanje çözümü, koridor kullanımı, cephede devam eden balkonlar, betonarme kolonlarla sağlanan dikey etkiler, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır. Konutun cephesinde düşeyde kullanılan dikdörtgen kesitli betonarme elemanlar ile oluşturulan etki Arkitekt dergilerinde yayınlanan İstanbul Şenesen Evleri Yapı Kooperatifleri Mahallesi F Tipi Konutlarında (1952) ve Bebek'te Bir Villa Projesi'nde (1957) görülmektedir (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

	
İstanbul Şenesen Evleri Yapı Kooperatifleri Mahallesi (Femir, Akozan ve Yapaner, 1952)	Bebek'te Bir Villa (Yenel, 1957)

2. mıntıka, 749 parselde yer alan Yahyaoğlu Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Yapının ruhsat tarihi 1963 yılına aittir. Projenin fenni mesulü Y. Mimar Vilyam Azaroğlu'dur. Yapı Vilayet Caddesi ile Hükümet Caddesi'nin birleştiği köşe parselde Ata Koleji'nin (Rıfat Bereket Konağı) yanında yer almaktadır (Çizelge 4.23).

Yapı ön cephede 15 m yan cephede 16 m ölçülerindedir. Yapı zemin kat, iki normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Yapının cephesi yeşil mozaikle kaplıdır. Yapının pencereleri sabit ve açılır kanatlar üzerinde dışarıdan ızgaralı vasistas pencere tipindedir. Apartmanın üç cephesinde, cephe boyunca devam eden balkonlar bulunmaktadır. Balkonlar boyunca yatayda ve düşeyde süreklilik gösteren dairesel kesitli profiller bulunmaktadır. Zemin katta iki muayene ofisi, bir araçlık garaj ve bir daire çözülmüştür. Apartmana girişinden sonra dört basamak çıkılarak muayenehane ve daire girişine ulaşılmaktadır. Güney ve doğu cephelerinde yer alan muayenehanelerin birinin girişi hem apartman içinden hem Hükümet Caddesi üzerinden iken doğuya bakan muayenenin girişi Hükümet Caddesi üzerindendir. Hükümet Caddesi üzerinde bulunan muayene girişi kütlede boşaltma yapılarak oluşturulmuştur. Muayenehaneler bekleme salonu, muayenehane ve tuvalet mekânlarından oluşmaktadır. Zemin katın kuzeyinde yer alan daire iki oda, mutfak, banyo ve tuvalet mekânlarından oluşmaktadır.

Yapının normal katlarında birer daire bulunmaktadır. Dairelerin ana giriş ve mutfak girişi olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Giriş koridor boyutlarında olan bir antreye açılmaktadır. Girişin sağında ve karşısında bulunan kapıdan, güney yönünde yer alan çalışma, yemek, misafir ve oturma salonlarına ulaşılmaktadır. Çalışma, yemek, misafir ve oturma salonları aralarında bölücü olmaksızın tek mekânda çözülmüşlerdir. Girişin hemen solunda yer alan ofis diye tanımlanan mekândan geçilerek mutfağa ulaşılmaktadır. Mutfak ve ofis mekânları aydınlık bacasından ışık almaktadır. Antrenin sonunda, kuzey yönünde, antreden bir kapıyla ayrılmış L şeklinde dönen bir koridora geçilmektedir. Bu koridor üzerinde doğu yönünde bir yatak odası, kuzey yönünde iki yatak odası, bir hizmetçi odası, banyo ve tuvalet çözülmürken, batı yönünde merdiven boşluğuna bakan bir sandık odası çözülmüştür. Odalarda gömme dolaplar tasarlanmıştır. Yapının kuzey cephesinden doğu cephesine teras dönmektedir. Yapının çatı katı planı yoktur ancak cepheden anlaşıldığı üzere çatı katında oturma odasının balkona doğru yapmış olduğu çıkma kaldırılarak güney yönündeki balkon kuzeyden doğu yönüne dönen terasla birleştirilmiştir.

Yahyaoğlu Apartmanı; planda mutfak girişinin ana girişten ayrı çözülmesi, hizmetçi odasının bulunması, koridor kullanımının görülmesi, cephede mozaik kaplamanın kullanılması, pencere-kapı tipolojisi, cephe boyunca devam eden balkonların görülmesi, muayenehane girişinin kolonla tanımlanması, yatayda ve düşeyde süreklilik gösteren dairesel kesitli metal profillerin kullanımı gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.24. Yener Apartmanı bilgileri

YENER APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Vilyam Azaroğlu
Taşınmaz No	9564692
Ruhsat Tarihi	1960
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/2.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/628/-
Nitelik	Zemin+3 Normal Kat
	
Normal Kat Planı	Kuzey Cephe
	
Yıldırım Sokak Üzerinden Konut	Kuzey Cephe
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mıntıka, 628 parselde yer alan Yener Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Yapının ruhsatı 1960 yılına aittir. Projenin fenni mesulü Y.Mimar Vilyam Azaroğlu'dur. Yener Apartmanı Yıldırım Sokak üzerinde bitişik nizamda planlanan parsel üzerinde yer almaktadır (Çizelge 4.24).

Yapı ön cephede 10 m yan cephede 16 m ölçülerindedir. Yapı parselde yan binaların cephe hattından geride, önde bahçe bırakacak şekilde yerleşmiştir. Yapı kütle boyutu olarak bitişikteki apartmanlar arasında sıkışmış bir görünümündedir. Yapı zemin kat ve üç normal kattan oluşan apartman binasıdır. Konutun cephesi mozaik kaplıdır. Konutun ön ve arka cephelerinde yer alan, köşelerinde dairesel çözümlerin görüldüğü balkonlarda cephe boyunca düşeyde devam eden dairesel kesitli kolonlar bulunmaktadır.

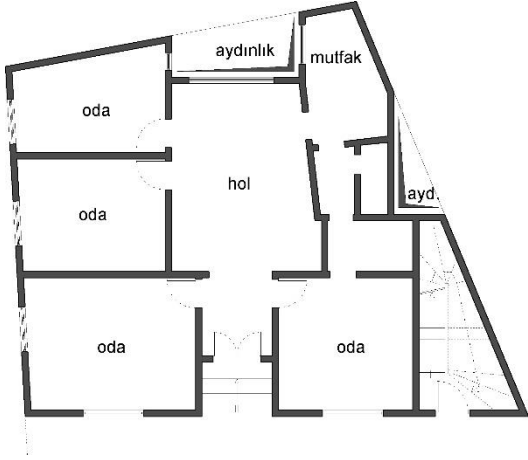
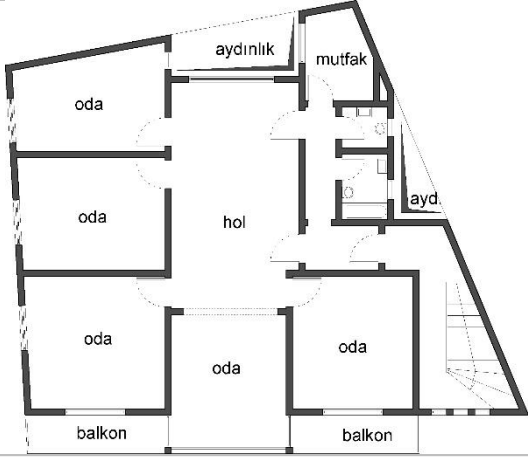
Yapının ruhsat dosyasında zemin kat planı bulunmamaktadır. Yapının giriş kapısına Yıldırım Sokak üzerinden bahçe kapısından geçilerek ulaşılmaktadır. Yapının normal kat planında giriş kapısı bir hole açılmaktadır. Girişin kuzeyinde misafir salonu bulunmaktadır. Girişin güneyinde yemek salonu bulunmaktadır. Yemek salonu aydınlık bacasından ışık almaktadır. Giriş holünün karşısında bulunan bir kapı ile bir koridora geçilmektedir. Bu koridorun kuzey yönünde oturma salonu çözülmüştür. Oturma ve misafir salonları geniş bir geçiş ile birbirinden ayrılmaktadır. Koridorun batı tarafında mutfak ve tuvalet çözülmüştür. Bu iki mekân aydınlık bacasından ışık ve hava almaktadır. Koridor üzerinden yemek salonuna geçiş bulunmaktadır. Koridorun güney ucunda kapıyla geçilen ikinci bir koridor bulunmaktadır. Burada güneye bakan iki yatak odası ve batıya bakan banyo çözülmüştür. Banyo, mutfak ve tuvaletin baktığı aydınlık bacasına bakmaktadır. Yatak odalarından güney yönünde çıkılan balkon bulunmaktadır.

Resim 4.6 Fatih’te kira evi (Mortaş, 1935a)

Yener Apartmanı; planda koridor kullanımı, salona servis girişinin verilmesi, cephelerinde mozaik kaplamalar, balkonların köşelerinde dairesel çözümlerin görülmesi, dairesel sütun kullanımı gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine referans vermektedir. Arkitekt dergisinde yayınlanan Kira Evi örneğinde görülen kütlenin ortasındaki kapalı çıkımların benzeri Yener Apartmanı’nda açık çıkma şeklinde uygulanmıştır (Resim 4.6).

Çizelge 4.25. Rum Ortodoks Vakfı Konutu bilgileri

RUM ORTODOKS VAKFI KONUTU	
Fenni Mesül	Y. Müh. Rasim GALİ
Taşınmaz No	9564510
Ruhsat Tarihi	1956
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/2.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/23/5
Nitelik	Zemin+2 Normal Kat
	
	Zemin Kat Planı
	
	Normal Kat Planı
	Zemin Kat ve Normal Kat Girişleri
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mıntıka, 23 parselde yer alan Rum Ortodoks Vakfı Konutu ruhsat dosyası incelenmiştir. Yapının normal katlara ulaşan girişinde 1953 yazsa da yapının ruhsat dosyasında yer alan ruhsat tarihi 1956 yılına aittir. Projenin fenni mesulü Y. Müh. Rasim Gali'dir. Rum Ortodoks Vakfı'na ait konut Saray Caddesi üzerinde bitişik nizamda planlanan parsel üzerinde yer almaktadır. Yapı ön cephede 14 m yan cephede 10.5 m ölçülerindedir. Yapı zemin kat ve iki normal kattan oluşmaktadır (Çizelge 4.25).

Zemin kata normal katların merdiven boşluğundan bağımsız, Saray Caddesi üzerinden ayrı bir girişle ulaşılmaktadır. Zemin katın planı ruhsat dosyasında 1956 tarihli imzalı eskiz çizimi olarak bulunmaktadır. Zemin kat planındaki mekân organizasyonu normal katlar ile hemen hemen aynıdır. Zemin katta giriş kütlede boşaltma yapılarak ortadan verilmiştir. Girişin hemen önünde antre olarak niteleyebileceğimiz mekândan iki odaya ve merkezdeki mekâna geçilmektedir. Merkezdeki mekândan iki odaya ve mutfığa geçilmektedir. Eskizden anlaşıldığı kadarıyla tuvalet ve banyoya mutfaktan ulaşılan bir hol üzerinde çözülmüştür.

Normal katlara merdiven boşluğundan ulaşılmaktadır. Normal kat planında giriş kapısı küçük bir hole açılmaktadır. Bu holden merkezde bulunan bir mekâna ve ıslak hacimlerin çözüldüğü koridora geçilmektedir. Merkezdeki mekândan beş odaya ve ayrıca ıslak hacim koridoruna dağılım gerçekleşmektedir. Merkezdeki mekân ile kütlelerin ortasında çıkma yapan oda birleşmektedir. Üç oda kuzey yönünde, iki oda doğu yönünde yer almaktadır. Kuzeydeki odaların önünde balkon bulunmaktadır. Merkezdeki mekânın güney yönünde aydınlık bacası bulunmaktadır. Buradan hem merkezi mekân hem de mutfak ılık ve hava almaktadır. Mutfak, banyo, tuvalet hacimlerini merkezi mekândan ulaşılan bir koridor üzerinde çözülmüştür. Banyo ve tuvalet için batı yönünde ayrı bir aydınlatma bacası bulunmaktadır.

Rum Ortodoks Vakfına ait konut; planda merkezi mekânın varlığı, ıslak hacimlerin bir arada çözülmesi, cephede görülen çıkmanın köşelerinde balkon çözümü, girişin etrafında duvarda kademeler oluşturulması, merdiven boşluğunun cepheye yansıtılması gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır. Arkitekt Dergilerinde yayınlanan Şevket Bey Apartmanı, Taşçı Salih Evi, Ankara'da Bir Kira Evi konut örneklerinin girişlerinde görülen, duvarda kademeler oluşturularak tasarlanan giriş mekânları; Dr. Ziya ve Dr. Zeki Kira Evleri, Behçet Ümeriç Evi, Rıfat Evi konut

örneklerinde görülen kütlenin ortasında kapalı çıkma yapılarak köşelerde balkon çözümü Rum Ortodoks Vakfı Konutu'nda görülmektedir (Çizelge 4.26 ve Çizelge 4.27).

Çizelge 4.26. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

		
Şevket Bey Apartmanı (Nazif, 1933)	Taşçı Salih Evi, Fatih (Bilen, 1936)	Bir Kira Evi (Arman, 1941)

Çizelge 4.27. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

		
Dr. Ziya ve Dr. Zeki Kira Evleri (Mortaş, 1935b)	B. Behçet Ünmeriç Evi (Akatay, 1939)	Rıfat Evi (İhsan, 1937)

4.2.2. Harbiye Caddesi çevresindeki konutlar

Şekil 4.10. Harbiye Caddesi çevresindeki konutların dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Harbiye Caddesi çevresindeki konutlar bölümünde 5 konut incelenmiştir. Konutların dağılımı Şekil 4.10’da gösterilmiştir.

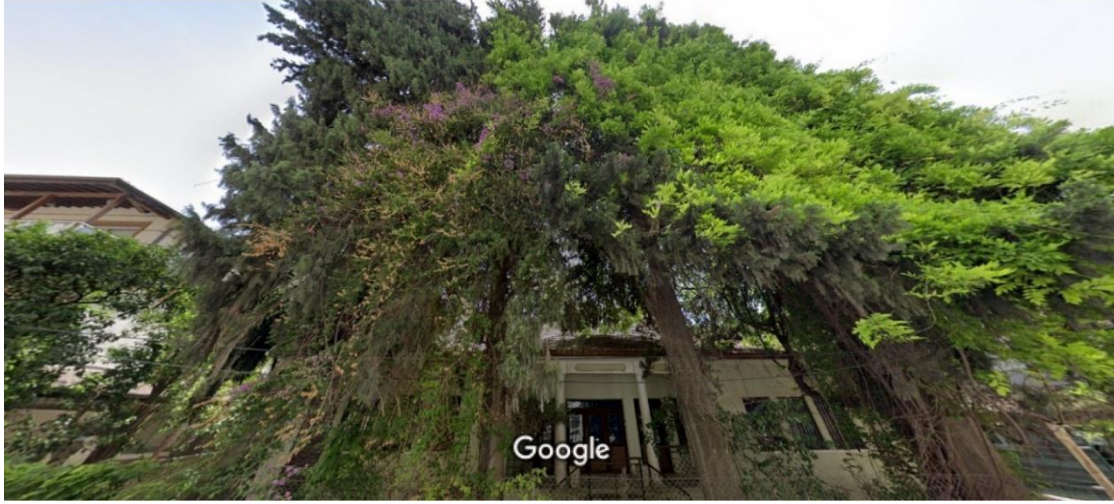
Çizelge 4.28. 1338 ada 22 parselde yer alan konut bilgileri

1338 ADA 22 PARSELDE YER ALAN KONUT	
Fenni Mesül	-
Taşınmaz No	84066959
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Defne/ Sümerler
Ada/Parsel/Pafta	1338/22/ P36-D-09-A-1-D
Nitelik	Tek Katlı Bahçeli Ev
	
Sümbül Sokak Üzerinden Konut (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	
	
Batı Cephe	Yüz Evler 12 Numaralı Konutun Bahçesinden Doğu Cephe
	
Bahçe Girişi, Doğu Cephede Yer Alan Balkon Döşemesi	Bahçe Girişi, Doğu Cephede Yer Alan Balkon Döşemesi
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 22 parselde yer alan konutun Antakya ve Defne Belediyeleri'nde ruhsat kaydı bulunmamaktadır. Konutun arkasında yer alan Yüz Evler 12 numaralı konutun kullanıcısından konutun yazları kullanıldığı öğrenilmiştir. Konut bakımlı gözükmektedir. Konutun Sümbül Sokak üzerinden ve arkasında bulunan Yüz Evler 11 ve 12 numaralı konutların bahçesinden fotoğraflanmıştır (Çizelge 4.28).

Konut bulunduğu parselde çevresinde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutun arka cephesi Yüz Evler 11 ve 12 numaralı konutların bahçeleri boyunca devam etmektedir. Konutun arka cephesi bahçe duvarına yaklaşık 1 m mesafededir. Konutun çatısı dört yöne kırma çatıdır. Çatı Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. Pencerelev sövesiz ve parmaklıdır.

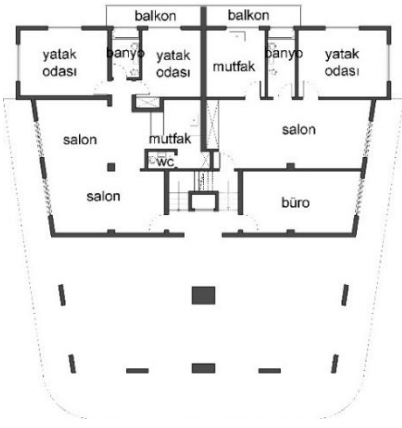
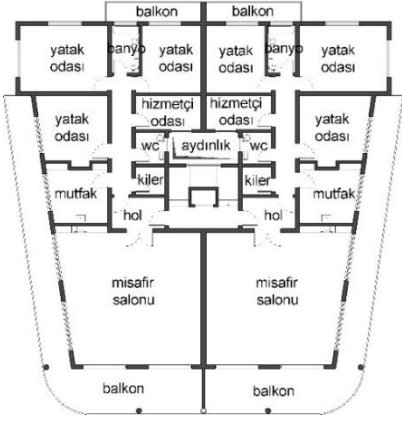
Konutun en geniş açıdan görülebildiği Sümbül Sokak tarafındaki ön bahçesinde büyük ağaclar bulunduğundan dolayı ön cephe sokak üzerinden algılanamamaktadır (Resim 4.7). Konutun girişine bahçe kapısından geçilerek ulaşmaktadır. Girişi kütlenin ortasında boşaltma yapılarak oluşturulmuştur. Oluşturulan giriş mekânının dış tarafında dört adet sütun bulunmaktadır. Girişe bir sahanlığa ulaşan birbirine simetrik iki merdivenle çıkılmaktadır. Konutun ayrıca kuzey cepheden de bir girişi bulunmaktadır. Doğu cephesinde kütlede boşaltma yapılarak oluşturulan bir balkon bulunmaktadır. Bu balkonun üzerinde de iki adet sütun bulunmaktadır. Aynı zamanda bahçeye de inilen balkonun zemin döşemesi karodur. Pencere boyutlarından ıslak hacimlerin doğu cephesinde çözüldüğü anlaşılmaktadır.

Resim 4.7. Sümbül Sokak üzerinden 1338 ada 28 parselde yer alan konutun önünde yer alan am ağaçları (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)

Sümerler Mahallesi, 1338 ada, 22 parselde yer alan konut; prizmatik form kullanımı, dikdörtgen pencerelerin yalın tasarımı ve tekrar edilerek kullanılması, girişin kolonlarla tanımlanması özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır

Çizelge 4.29. Çiçek Apartmanı bilgileri

ÇİÇEK APARTMANI	
Fenni Mesül	Y.Mimar Vilyam AZAROĞLU
Taşınmaz No	84066959
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/ 2. Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/808/ -
Nitelik	Bodrum+Zemin+5 Normal Kat
	
	Güney-Batı Cephe
	
	Batı Cephe
	
	Apartman Girişi
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Mimar Şefik Süveydan'dan alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mıntika 808 parselde yer alan Çiçek Apartmanı'nın Antakya Belediyesi'nde ruhsat kaydı bulunmamaktadır. Konutun tasarımı Y.Mimar Vilyam Azaroğlu'na aittir. Çiçek Apartmanı İnönü Caddesi ile Harbiye Caddesinin kesişimindeki köşe parsel üzerinde yer almaktadır. Konut bodrum kat, zemin kat ve beş normal kattan oluşan apartman binasıdır. Apartmanın girişine bir rampa ile ulaşılmaktadır. Zemin katta kütlede boşaltma yapılarak büyük bir giriş holü oluşturulmuştur. Burada dairesel kesitli sütunlar üzerinde taşınmaktadır (Çizelge 4.29).

Yapının zemin katında iki daire ve bir büro çözülmüştür. Batı cephesine bakan dairenin gişi salona açılmaktadır. Dairenin kuzey yönünde küçük bir hol üzerinde 2 yatak odası ve banyo yer almaktadır. Mutfak ve tuvalet dairenin doğu yönünde çözülmüştür. Tuvalet mutfağın içinden ulaşılmaktadır. Zemin katın doğuya bakan dairesinin girişi projeden okunamamkla birlikte merdiven holünden olduğu düşünülmektedir. Doğuya bakan dairenin girişi salona açılmaktadır.Kuzey yönünde mutfak,banyo ve bir yatak odası çözülmüştür. Projede banyonun içinden kapıyla geçilen tuvalet planlanmıştır.

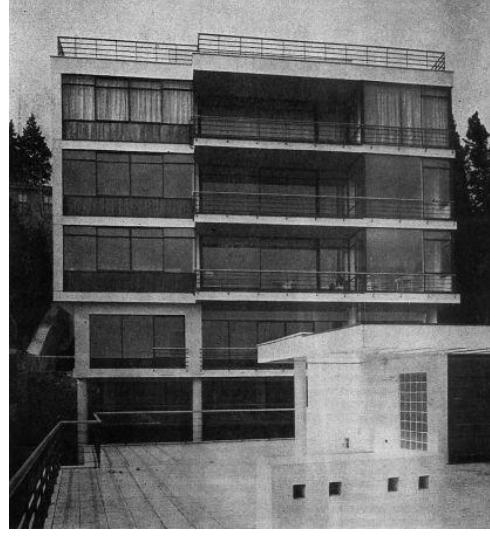
Normal kat planlarında her katta iki daire bulunmaktadır. Dairelerin mekân organizasyonu birbirinin simetriğidir. Daire girişi hole açılmaktadır. Holün güneyinde misafir salonu bulunmaktadır. Holden kapıyla geçilen ikinci bir hol üzerinde mutfak yan cepheye bakacak şekilde, kiler ise merdiven boşluğuna bakacak şekilde karşılıklı çözülmüştür. Koridorun üzerinde yan cepheye bakan iki oda, kuzey yönünde banyo ve bir yatak odası, apartmanın içindeki aydınlık bacasına bakan hizmetçi odası ve banyo çözülmüştür. Bütün cephelerde neredeyse kesintisiz devam eden balkonlar bulunmaktadır.

Çiçek Apartmanı; planda görülen koridor kullanımı, kiler, hizmetçi odası çözümü, kütlelerin ezici boyutsal etkisi, kütlelerin prizmatik etkisinin köşelerde yapılan dairesel çözümlerle yumuşatılması, cephede döşemelerin vurgulanması, cephede süreklilik gösteren pencere kullanımı, pencerelerin döşemeye kadar inmesi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine referans vermektedir. Benzer tasarım anlayışları Arkitekt dergilerinde yayınlanan Doğu Apartmanı, Birkan Apartmanı projelerinde görülmektedir (Çizelge 4.30).

Çizelge 4.30. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

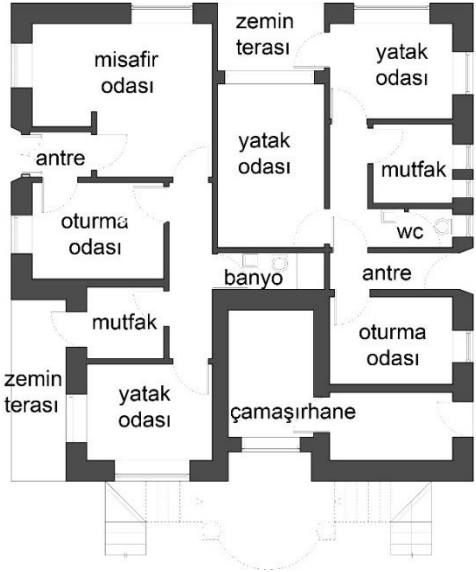
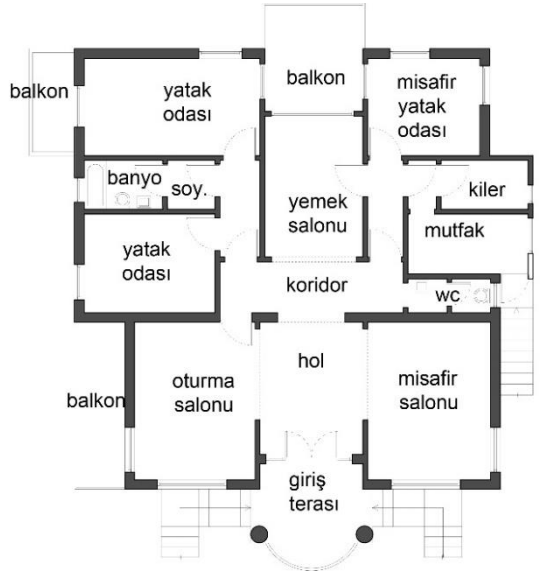

Doğu Apartmanı (Gordon, 1940)

Birkan Apartmanı (Birsell, 1959)

Çizelge 4.31. Nesip Tuğlaman konutu bilgileri

NESİP TUĞLAMAN KONUTU	
Fenni Mesül	-
Taşınmaz No	9564643
Ruhsat Tarihi	1953
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/ 2. Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/481/ -
Nitelik	Zemin+1 Katlı Bahçeli Konut
	
Zemin Kat Planı	
	
Normal Kat Planı	
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mntıka 481 parselde yer alan Nesip Tuğlaman Konutu'nun ruhsat dosyası incelenmiştir. Harbiye Caddesi üzerinde, kışlanın karşısında ayrıık nizamda yer alan konutun projeleri 1953 tarihliidir. Projenin fenni mesulü bilinmemektedir. Yapı 15,47 m x 13,97 m ölçülerindedir. Yapı bulunduğu parsele etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Etrafı bahçe duvarlarıyla çevrili olan yapı zemin kat ve birinci kattan oluşan bir konuttur. Konutun zemin katında iki daire birinci katında bir daire bulunmaktadır. Konutun bahçesinde bir çok meyve ağacı bulunmaktadır. Konutun bazı pencerelerinin dışında güneş kırıcı elemanları olan ahşap ikincil bir kanat bulunmaktadır (Çizelge 4.31).

Konutun zemin katı Harbiye Caddesi'nden algılanmamaktadır. Konutun zemin katında bulunan dairelerin girişleri yan cepheler üzerindendir. Bu dairelerden güneyde olan dairenin girişi küçük bir antreye açılmaktadır. Antrenin karşısında kuzey yönünde bulunan kapıdan misafir odasına, doğu yönünde bulunan kapıdan da oturma odasına geçilmektedir. Oturma ve misafir salonlarından arkadaki koridora geçiş kapıları bulunmaktadır. Bu koridor üzerinde güneye yönünde mutfak, kuzeye yönünde banyo ve doğu yönünde bir yatak odası çözülmüştür. Mutfak ve yatak odasının önünde kütlede geri çekilme yapılarak bir zemin terası elde edilmiştir. Buraya mutfaktan çıkış sağlanmıştır.

Kuzey yönündeki dairenin girişi yine küçük bir antreye açılmaktadır. Antreye batı yönünde bağlanan bir koridor üzerinde batı yönünde iki yatak odası, kuzey yönünde mutfak ve tuvalet çözülmüştür. Kütlenin ortasına gelen yatak odasının önünde kütlede boşaltma yapılarak elde edilen bir zemin terası bulunmaktadır. Bu zemin terasına kuzeye bakan yatak odasından çıkılmaktadır. Antrenin doğu tarafında oturma odası bulunmaktadır. Zemin katın doğu cephesinde birinci katın girişinin altına denk gelen yerde kuzey yönünden ayrı girişi olan bir çamaşırlık odası bulunmaktadır.

Birinci katın girişi kuzey ve güney yönlerinden merdivenle çıkılan bir teras üzerindendir. Terasın köşelerini vurgulayan iki adet yuvarlak kolon bulunmaktadır. Giriş geniş bir hole açılmaktadır. Holün güneyinde oturma salonu kuzeyinde misafir salonu yer almaktadır. Bu üç mekân arasında geçişler geniş boşluklarla sağlanmıştır. Oturma odasının güney yönünde kütlede geri çekilme yapılarak balkon çözülmüştür. Oturma odası ve giriş holünden batı yönünde bir koridora geçilmektedir. Bu koridorun batı tarafında kapı ile ayrılan bir gece holüne ulaşılmaktadır. Gece holü üzerinde iki yatak odası ve banyo çözülmüştür. Koridor üzerinde antrenin tam karşısına gelen kısımda yemek odası bulunmaktadır. Koridorun kuzey

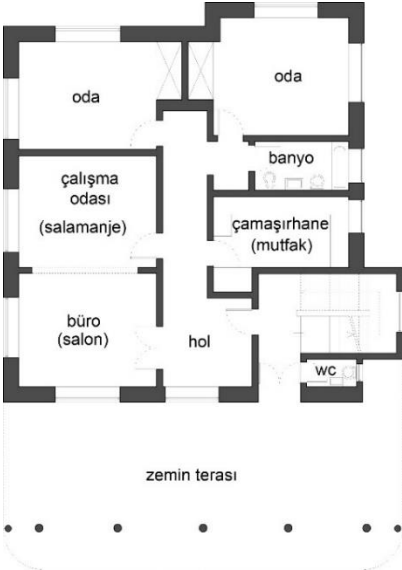
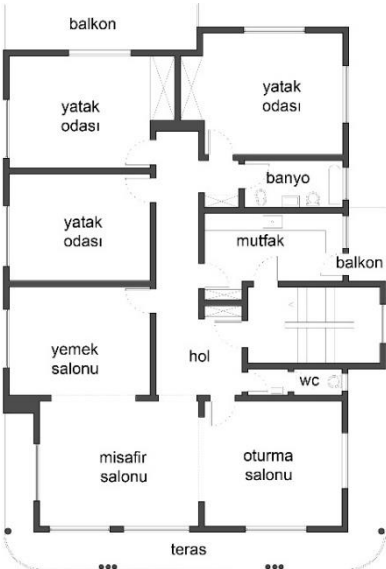
ucunda lavabo, kuzey batısında ise koridordan kapı ile ayrılan bir hol üzerinde mutfak ve misafir odası çözülmüştür. Mutfağın içinde kiler yer almaktadır. Mutfak cephede çıkma yapmaktadır. Mutfağın karşısından yemek odasına geçiş kapısı çözülmüştür. Mutfaktan bahçeye inen bir merdiven çözülmüştür.

Nesip Tuğlaman Konutu'nda; planda çamaşırhane, kiler mekânlarının kullanımı, merkezi mekânın varlığı, cephede kütlenin prizmatik etkisi, kütlede çıkma ve boşaltmalar ile mekân oluşturma anlayışı, geniş saçak kullanımı gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır. Benzer tasarım anlayışları Arkitekt dergilerinde yayınlanan İsmail Hakkı B. Köşkü, Kalamış'ta Bir Villa projelerinde görülmektedir (Çizelge 4.32).

Çizelge 4.32. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

	
Adana İsmail Hakkı B. Köşkü (Rüstem, 1932)	Kalamış'ta Bir Villa (Sayar, 1936)

Çizelge 4.33. Rifat Deviren Konutu bilgileri

RIFAT DEVİREN KONUTU	
Fenni Mesül	Y.Mimar Vilyam AZAROĞLU
Taşınmaz No	9564715
Ruhsat Tarihi	1961
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/ 2. Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/676/ -
Nitelik	Zemin+1 Katlı Bahçeli Konut
	
Zemin Kat Planı	Doğu Cephe
	
Normal Kat Planı	Batı Cephe
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mıntıka 676 parselde yer alan Rıfat Deviren Konutu'nun ruhsat dosyası incelenmiştir. Yapının dosyasında en eski ruhsat tarihi 1961 yılına aittir. Projenin fenni mesulü Y.Mimar Vilyam Azaroğlu'dur. Harbiye Caddesi üzerinde, kışlanın karşısında yüksek katlı apartman bloklarının arasında ayırık nizamlı parselde yer alan yapı 2020 yılında kentsel dönüşümle yıkılmıştır. Yapının kentsel dönüşüm dosyası incelenerek yapısal özellikleri ve planları elde edilmiştir. Yapı yıkılmadan önce, mekânları gezilerek fotoğraflanmıştır. Yapı bodrum kat, zemin kat ve bir normal kattan oluşan bir apartmandır. Apartmanda iki daire ve bir işyeri bulunmaktadır (Çizelge 4.33).

Konut doğu cephede 14.35 m kuzey cephede 17.54 m ölçülerindedir. Bütün kat yükseklikleri 330 cm'dir. Yapının bodrum katı yağma olup zemin ve normal katı betonarmedir. Yapının dış duvarları 65 cm ve 35 cm, iç duvarları 15 ve 23 cm enindedir. Döşemelerin zemin kaplaması karodur. Yapının çatısı dört yöne kırma çatıdır. Çatı birinci kat tavan döşemesinin gerisinde tutularak, köşede dairesel dönen döşemeye vurgu yapılmıştır.

Yapının pencereleri sabit ve hareketli kanatlar üzerinde Vasistas penceredir. Pencereler ahşap olup söveli ve parmaklıklıdır. Yan ve arka cephelerdeki dış duvarlar taş ile kaplanmıştır. Taşların arasında kahverengi derz yatay etki oluşturmaktadır.

Yapının ön cephesi Harbiye Caddesine bakmaktadır. Yapının ön cephesi ile arka cephesi arasında bir bodrum katı çözülecek kot farkı bulunmaktadır. Bodrum katına batı cephesinden yol kotundan ulaşılmaktadır. Bodrum katta iki ayrı girişi olan bir iş yeri ve kazan dairesi bulunmaktadır. Bodrum katın güneyinde bir otopark çözülmüştür.

Yapının zemin katına Harbiye Caddesi tarafındaki ön cephesinden bahçe kapısından girilerek iki basamakla ulaşılmaktadır. Yapının girişi kısmında kütlede geri çekilme yapılarak bir zemin terası oluşturulmuştur. Birinci katın döşemeleri pilotilerle taşınmaktadır. Zemin terasının salonun önüne gelen kısmı üst kat teras hizasına gelecek şekilde daha sonradan alüminyum doğramalarla kapatılmıştır. Dairesel kesitli metal taşıyıcıların kullanımı üst katın terasında da devam etmektedir.

Rıfat Deviren konutun planlarına bakıldığında zemin kat ve birinci katın birlikte çalışan tek bir daire olarak tasarlandığı görülmektedir. Ancak yerinde yapılan tespit çalışmalarında zemin katın üstten bağımsız daire olarak kullanıldığı görülmüştür. Mediven kovalasına girince kuzey yönünde tuvalet çözülmüştür. Zemin kattaki dairenin girişi merdiven boşluğuna girdikten sonra güney yönündedir. Girişin karşısında salon-salamanjeye bulunmaktadır. Giriş holünden ve salondan zemin terasına çıkılan kapılar mevcuttur. Giriş holünden batı yönüne doğru koridor ayrılmaktadır. Bu koridorun kuzey yönünde projede çamaşırhane olarak planlanan mekân mutfak olarak kullanılmaktadır. Mutfağın hemen yanında banyo çözülmüştür. Mutfağın önünde balkon bulunmaktadır. Bu balkondan katlara ulaşan bir asansör daha sonradan binaya eklenmiştir. Mutfağın karşısından salamanjeye geçilmektedir. Koridorun sonunda batı yönünde iki oda bulunmaktadır. Odalardan güneybatı yönünde olanın önünde balkon bulunmaktadır.

Birinci kat mekân organizasyonu açısından zemin katla hemen hemen aynıdır. Birinci katın girişi hem giriş holünden hem mutfaktandır. Hole açılan olan girişin batısında tuvalet çözülmüştür. Tuvalette bulunan dairesel pencere dikkat çekicidir. Girişin karşısında salamanje, doğusunda salon bulunmaktadır. Salon, salamanje arasındaki geçiş gerektiğinde iki mekânı birleştirebilecek şekilde doğramalarla bölünmüştür. Girişin holünün doğusuna doğru devam eden koridor bulunmaktadır. Bu koridor üzerinde üç oda bir banyo çözülmüştür. Zemin kattaki salamanje birinci katta oda olurken, kütle ön cephede teras oluşturarak bitmektedir. Teras U yaparak salon mekânını sarmaktadır (Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34. Rifat Deviren Konutu'nun detayları

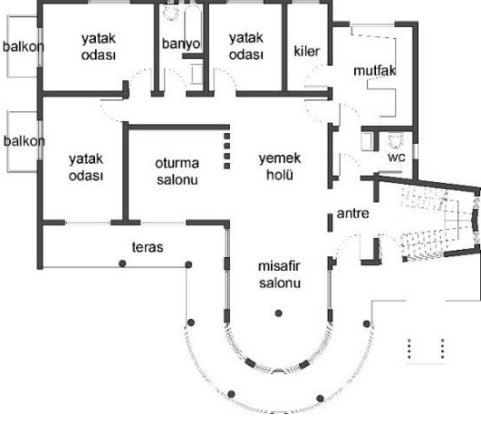
Güney Cephe, Konutun Girişi		Zemin Terası, Merdiven Boşluğu	
Merdiven Boşluğu, Koridor		Vestiyer, Tuvalet Penceresi	
Gömme Dolaplar, Vasistas Pencere		Yemek Salonu- Misafir Salonu Geçişi	
Zemin Döşemeleri		Yemek Salonun-Oturma Salonu Geçişi	

Rıfat Deviren Konutu cephe özellikleri, terasların pilotilerle taşınması, yuvarlak pencere kullanımı, merdiven boşluğunun cephede vurgulanması, dış duvarlarındaki derzlerle sağlanan yatay etki gibi tasarım kararlarıyla Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine ait referanslar taşımaktadır. Rıfat Deviren Konutunda görülen tasarım özellikleri Arkitekt dergilerinde yayınlanan Büyük Ada'da Bir Villa, Adana'da Memur, Teknisyen ve Ustabaşı Evleri, Mehmet Aker Villası, İsmail Hakkı B. Köşkü, Kalamış'ta Bir Villa, Kadıköy'de Bir Villa projelerinde görülmektedir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

		
Büyükada'da Bir Villa (Kaynak, 1936)	Adana Memur, Teknisyen ve Ustabaşı Evleri (Sanlı, 1947)	Mehmet Aker Villası (Femir ve Akozan, 1950)
		
Adana İsmail Hakkı B. Köşkü (Rüstem, 1932)	Kalamış'ta Bir Villa (Sayar, 1936)	Kadıköy'de Bir Villa (Bayhan, 1957)

Çizelge 4.36. Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu bilgileri

MEHMET EZELSOY KONUTU	
Fenni Mesül	-
Taşınmaz No	9564700
Ruhsat Tarihi	1961
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/ 2. Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/651/ -
Nitelik	Bodrum+Zemin+1 Katlı Bahçeli Konut
	
	Güney Cephe Boyunca Devam Eden Balkon ve Giriş
	
Güney Cephe	Konut Girişleri
	
Güney Cephe Boyunca Devam Eden Balkon	Bodrum Kat
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

2. mıntıka, 651 parselde yer alan Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu'nun ruhsat dosyası incelenmiştir. Yapının ruhsatı 1961 yılına aittir. Projenin fenni mesulü bilinmemektedir. Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu Hastane Caddesi üzerinde ayrıık nizamda bahçe içinde yer almaktadır. Konutun ön cephesi ağaçlarla çevrili olduğundan dolayı cadde üzerinden cephesi algılanamamaktadır. Konut bodrum, zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Şuanki binası Rıfat Bereket Konağı olan Ata Koleji 1962 yılında burada kurularak, 1965 yılına kadar eğitim ve öğretime bu binada devam etmiştir (Antakya Ata Koleji) (Çizelge 4.36.)

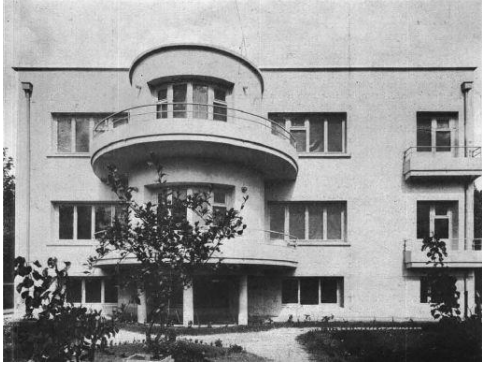
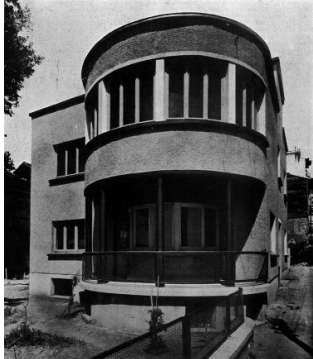
Resim 4.8. Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu'nun ön cephesinde yer alan ağaçlar

Konutun bodrum katının mekân organizasyonu hakkında bilgi edinilememiştir. Konutun zemin katında ve birinci katında birer daire bulunmaktadır. Dairenin girişi küçük bir antreye açılmaktadır. Antrenin batısında misafir salonu, yemek holü ve oturma salonu bulunmaktadır. Misafir salonu kütlede dairesel vurgunun görüldüğü mekândır. Antreden kuzey yönünde küçük bir hole geçilmektedir. Bu holün içinde tuvalet çözülmüştür. Holün kuzey kapısından mutfığa girilmektedir. Mutfağın içinde kiler çözülmüştür. Mutfaktan bayı yönünde açılan kapıyla yemek holüne geçilmektedir. Yemek holünden yatak odalarının çözüldüğü geççe holü ile birleşen bir mekândır. Gece holü üzerinde kuzey yönünde iki yatak odası ve ortalarında yer alan banyo; batı yönünde de bir yatak odası çözülmüştür. Kuzeybatı

ve batı yönündeki odaların önlerinde balkon bulunmaktadır. Konutun güney cephesi boyunca balkon devam etmektedir. Bu balkona bahçeden, misafir salonundan, oturma salonundan ve yatak odasından geçişler verilmiştir.

Dr. Mehmet Ezelsoy konutu mekân çözümünde serbest plan anlayışı, kütle formunda dairesel çözümler, cephe boyunca devam eden balkonlar, dairesel kesitli sütunların balkon boyunca devam etmesi, merdiven boşluğunun cephede düşey çizgilerle vurgulanması, giriş saçağının ince metal borularla taşınması, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine referanslar vermektedir. Dr. Mehmet Ezelsoy konutunda görülen tasarım özellikleri Arkitekt dergilerinde yayınlanan Ankara'da Bir Ev, Erenköy'de Bir Ev, Büyükkada'da Bir Villa, Kadıköy'de Bir Ev projelerinde görülmektedir (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

	
Ankara'da Bir Ev (İzzet, 1935)	Erenköy'de Bir Ev (Mortaş, 1936)
	
Büyükkada'da Bir Villa (Eldem, 1938)	Kadıköy'de Bir Ev (Tangör, 1939)

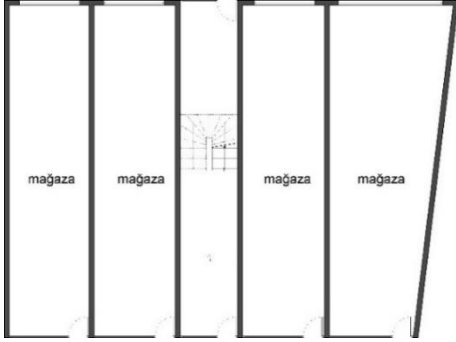
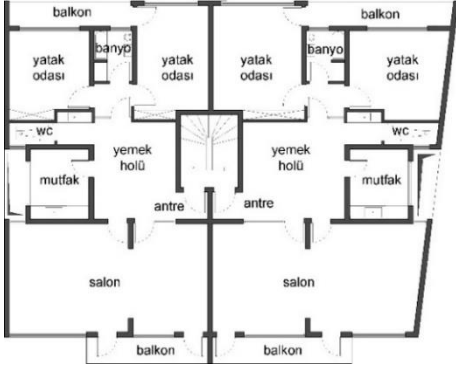
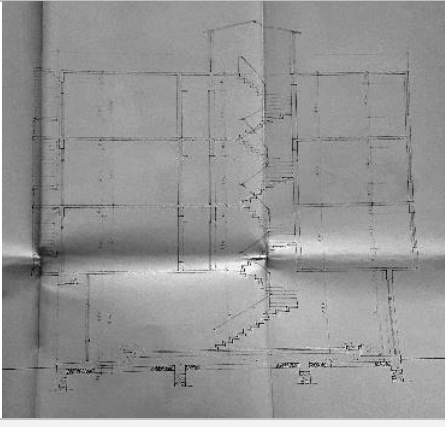
4.2.3. Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutlar

Şekil 4.11. Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutların dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Kemalpaşa Caddesi çevresindeki konutlar bölümünde 10 konut incelenmiştir. Konutların dağılımı Şekil 4.11’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.38. Abdullah Durmuşoğlu Apartmanı bilgileri

ABDULLAH DURMUŞOĞLU APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Rebii EKMEKCİOĞLU
Taşınmaz No	9684498
Ruhsat Tarihi	1964
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/-/5.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/3138/-
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman
	
	Zemin Kat Planı
	
	Normal Kat Planı
	
	Kesit
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

5. mıntıka, 3138 parselde yer alan Abdullah Durmuşoğlu Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi üzerinde, bitişik nizamlı parsel üzerinde yer alan konutun ruhsat tarihi 1964 yılına aittir. Projenin fenni mesulü İnşaat Yüksek Mühendisi Rebi Ekmekçioğlu'dur. Apartman bulunduğu parsel sınırlarına güneyde yaslanacak şekilde yerleşmiştir. Parselin kuzey sınırına daha sonradan yedi adet odunluk eklenmiştir. Yapı betonarme iskelet yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Yapının cephesi kahverengi mozaik ile kaplıdır. Yapının pencereleri sabit ve açılır kanatlar üzerinde Vasistas penceredir. Yapının birinci katında bulunan doğu dairesinde cephe bütünlüğünü bozan tadilat yapılmıştır. Birinci kattaki doğu dairesi hariç diğer dairelerin konut olarak kullanıldığı görülmektedir (Çizelge 4.38).

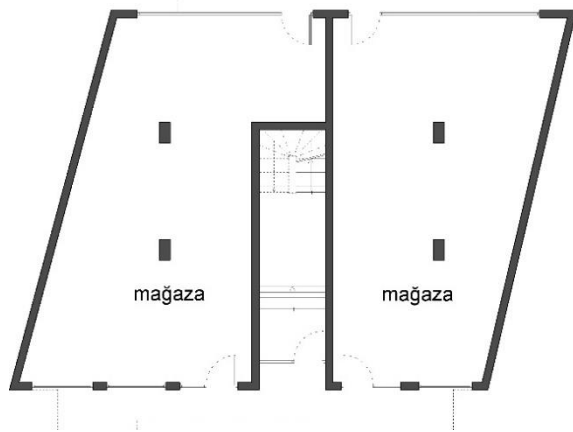
Apartman zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Apartmanın hem Kemalpaşa Caddesi yönünden hem de kuzey yönünden girişi bulunmaktadır. Zemin katta üç adet dükkan bulunmaktadır. Apartmanın normal katlarında her katta iki daire bulunmaktadır. Daire planları birbirinin y ekseninde simetriğidir.

Dairelerin giriş kapısı küçük bir antreye açılmaktadır. Antre, yemek holü olarak nitelendirilen mekânla L şeklinde birleşmektedir. Yemek holü üzerinden misafir ve oturma salonu, mutfak, tuvalet ve gece holü mekânlarına dağılım gerçekleşmektedir. Kemalpaşa Caddesi'ne bakan ön cephede oturma ve misafir salonları bulunmaktadır. İki salon arasında ki mekân ayrımı geniş bir geçiş ile sağlanmıştır. Misafir ve oturma salonlarının önünde balkon bulunmaktadır. Mutfak ve tuvalet yan parsel tarafında, aydınlık bacasına bakacak şekilde çözülmüştür. Yapının kuzeyinde yemek holünden bir kapı ile ayrılan gece holü üzerinde iki yatak odası ve banyo çözülmüştür. Kuzey yönünde bulunan yatak odalarının önünde balkon çözülmüştür.

Abdullah Durmuşoğlu Apartmanı daire planlarında görülen merkezi mekânın varlığı, cephelerde görülen mozaik kaplamalar, pencere-kapı tipolojisi, cephenin büyük bölümünde devam eden balkonlar gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.39. Bekir Civelek Apartmanı bilgileri

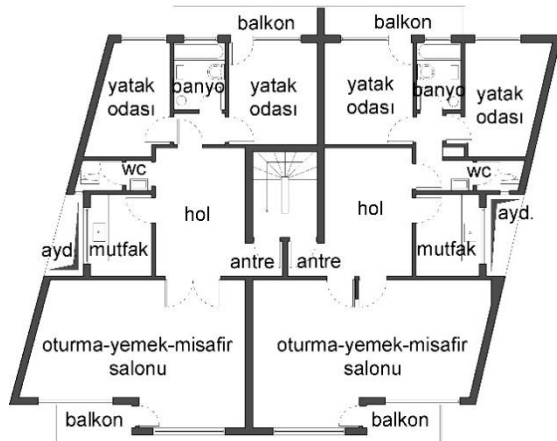
BEKİR CİVELEK APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Rebii EKMEKCİOĞLU
Taşınmaz No	9570227
Ruhsat Tarihi	1967
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/5.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/3484/5/1
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman

Zemin Kat Planı

Güney Cephe

Normal Kat Planı

Güney Cephe (Google Street View
üzerinden kaydedilmiştir.)

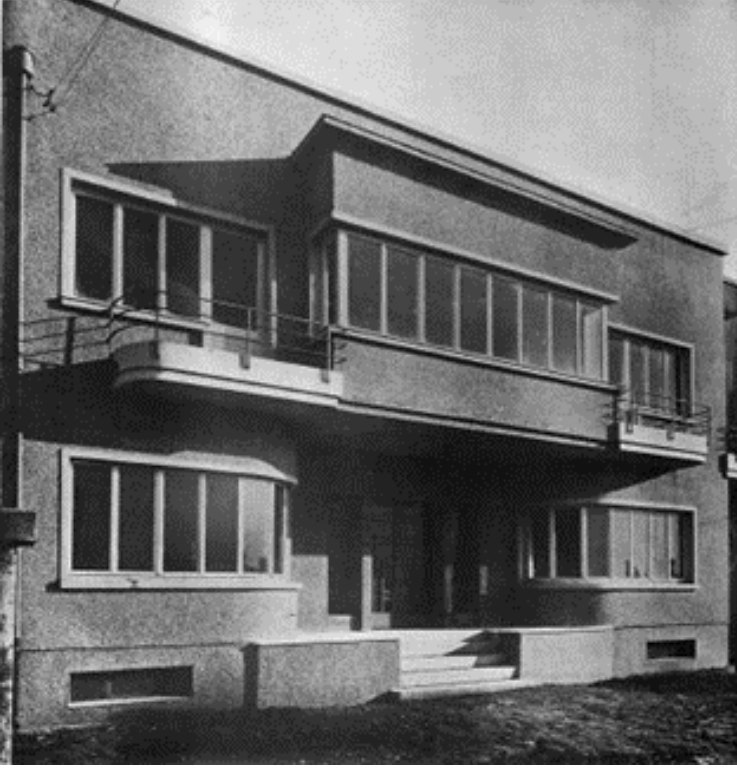
Tabloda yer alan veriler <https://cbs.tkgm.gov.tr/> adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

5. mıntıka 3484 parselde yer alan Bekir Civelek Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi üzerinde, bitişik nizamlı parsel üzerinde yer alan konutun ruhsat tarihi 1967 yılına aittir. Projenin fenni mesulü İnşaat Yüksek Mühendisi Rebii Ekmekçioğlu'dur. Bekir Civelek Apartmanı, Abdullah Durmuşoğlu Apartmanı'nın doğu yönündeki bitişik parselinde yer almaktadır. Yapı betonarme iskelet yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Yapının cephesi mavi mozaik ile kaplıdır. Zemin katı işyeri normal katları konut olarak inşa edilen yapının günümüzde zemin katları işyeri, normal katları bir eğitim kurumu tarafından kullanılmaktadır (Çizelge 4.39).

Yapı zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Zemin katta iki adet dükkan bulunmaktadır. Dükkanların güney ve kuzey cepheden girişleri bulunmaktadır. Apartman girişi Kemalpaşa Caddesi'ne bakan güney cephe üzerindendir. Dairelerdeki mekân organizasyonu Abdullah Durmuşoğlu Apartmanı ile benzerlik göstermektedir. Normal katların her birinde ikişer daire bulunmaktadır. Daire planları birbirinin y ekseninde simetriğidir.

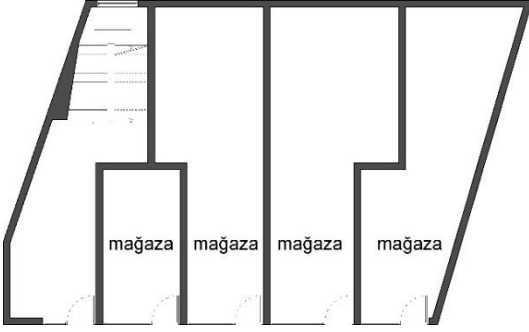
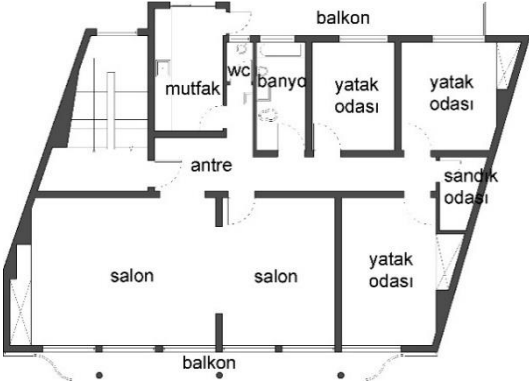
Dairelerin giriş kapısı küçük bir antreye açılmaktadır. Antre projede hol olarak nitelendirilen mekânla L şeklinde birleşmektedir. Hol üzerinden güney yönünde misafir-oturma-yemek salonları, doğu yönünde mutfak, tuvalet ve kuzey yönünde gece holü mekânlarına dağılım gerçekleşmektedir. Misafir-oturma-yemek salonu Kemalpaşa Caddesi'ne bakan ön cephede bulunmaktadır. Bu mekânın önünde, yapının orta aksına denk gelecek şekilde kütlede çıkma yapılarak, köşesinde balkon çözülmüştür. Mutfak ve tuvalet yan parsel tarafında aydınlatma bacasına bakacak şekilde çözülmüştür.. Yapının kuzeyinde holden bir kapı ile ayrılan gece holüne geçilmektedir. Bu hol üzerinde iki yatak odası ve banyo çözülmüştür. Kütlenin ortasına denk gelen yatak odalarının önünde balkon bulunmaktadır.

Bekir Civelek Apartmanı; daire planlarında görülen merkezi mekânın varlığı, cephelerde görülen mozaik kaplamalar, kütlenin ortasında kapalı çıkma yapılarak köşelerde balkon çözümleri, balkon köşelerinin dairesel çözümü gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır. Bekir Civelek Apartmanı'nda cephede görülen görülen kapalı çıkma- balkon ilişkisi Arkitekt Dergisinde yayınlanan B. Behçet Ünmeriç Evi'nin görülmektedir (Resim 4.9).

Resim 4.9. B. Behçet Ünmeriç Evi (Akay, 1939)

Çizelge 4.40. Arıtmán Apartmanı bilgileri

ARITMAN APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Vilyam AZAROĞLU
Taşınmaz No	9684460
Ruhsat Tarihi	1964
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/5.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/1426/5/1
Nitelik	Zemin+4 Normal Kat+ 1 Çatı Katı
	
Zemin Kat Planı	Güney Cephe
	
Normal Kat Planı	Balkonlarda Görülen Dairesel Çözümler
	
Güney Cephe	Apartman Merdiveni, Merdiven Holü Penceresi, Daire Kapısı
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

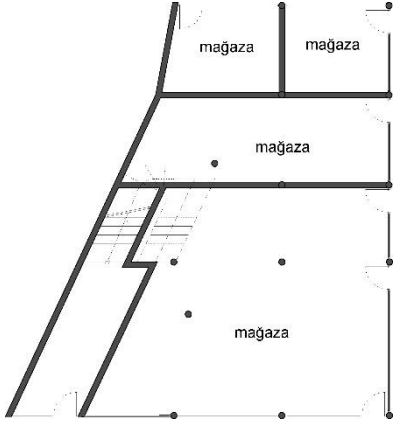
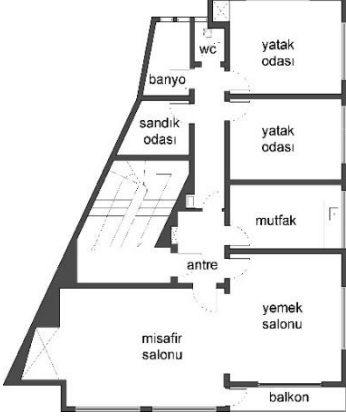
5. mıntıka, 1426 parselde yer alan Arıtman Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi üzerinde yer alan konutun ruhsat tarihi 1964 yılına aittir. Projenin fenni mesulü Yüksek Mimar Vilyam Azaroğlu'dur. Güneyde 15,55 m yan parselde 11,90 m ölçülerindeki Arıtman Apartmanı Kemalpaşa Caddesi üzerinde bitişik nizamda planan parselin güney sınırına yerleşmiştir (Çizelge 4.40).

Yapı betonarme iskelet yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Yapının cephesi kahverengi mozaik ile kaplıdır. Yapıda kullanılan pencereler sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas penceredir. Balkon köşelerinde görülen dairesel çözümler, düşeyde ve yatayda süreklilik gösteren dairesel metal profiller Arıtman Apartmanı'nın karakterini belirleyen öğedir.

Apartman zemin kat, dört normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Zemin katta dört dükkan bulunmaktadır. Aparmanın girişi kütlenin batı köşesindendir. Apartmanın normal katlarında her katta bir daire bulunmaktadır. Doğuya doğru açılan daire girişinden antreye ulaşmaktadır. Antrenin güneyinde salona bulunmaktadır. Salon birbirinden geniş bir geçişle ayrılan iki bölümden oluşmaktadır. Salonun önünde Kemalpaşa Caddesine bakan balkon bulunmaktadır. Antreden kuzey yönünde ayrılan küçük bir hol üzerinde mutfak ve tuvalet mekânları çözülmüştür. Girişin karşısında antreden kapı ile ayrılan bir koridor üzerinde banyo, üç oda ve bir sandık odası çözülmüştür. Odalardan biri güney yönündeki Kemalpaşa Caddesi'ne bakmaktadır. Kuzeye bakan yatak odalarının önünden mutfağın köşesine kadar devam eden bir balkon bulunmaktadır. Çatı katında bulunan dairenin girişi salona açılmaktadır. Girişin sağında batı yönünde mutfak yer almaktadır. Girişin solunda doğu yönünde iki yatak odası ve banyonun çözüldüğü koridor kapı ile salondan ayrılmaktadır. Çatı katında kütlede yapılan çekme ile ön ve arka cephede geniş teraslar oluşturulmuştur. Arıtman Apartmanı'nda daire planlarında merkezi mekânın küçüldüğünü ve mutfak, tuvalet ve banyo hacimlerinin bir arada tasarlandığı mekân organizasyonu anlayışından uzaklaşıldığı görülmektedir.

Arıtman Apartmanı pencere tipolojisi, cephede mozaik kaplamaların kullanılması, cephe boyunca balkonun devam etmesi, balkon köşelerinde dairesel çözümlerin görülmesi, düşeyde ve yatayda devam eden dairesel kesitli metal profillerin kullanımı gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.41. Ferah Apartmanı Bilgileri

FERAH APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Rebii EKMEKCİOĞLU
Taşınmaz No	9560463
Ruhsat Tarihi	1965
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/5.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/1425/-
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman
	
Zemin Kat Planı	Balkonlarda Görülen Dairesel Çözümler
	
Normal Kat Planı	Güney-Doğu Cephe
	
Güney Cephe	Apartman Kapısı, Merdiven Holü, Daire Girişi
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

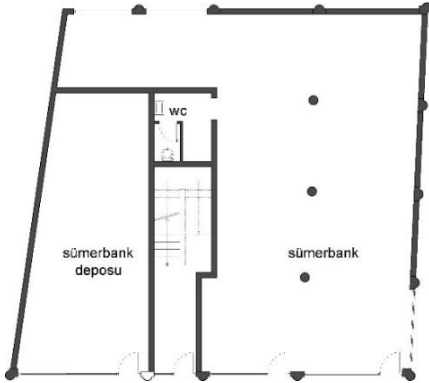
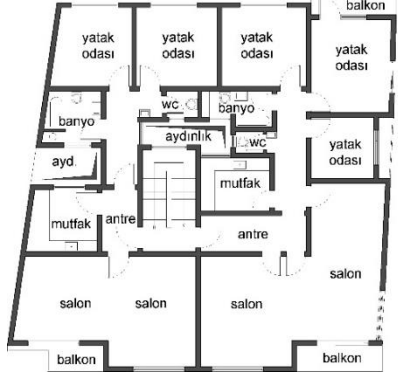
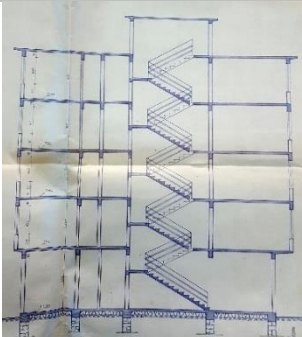
5. mıntika 1425 parselde yer alan Ferah Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Dosyasında ruhsat evrağı olmayan Ferah Apatmanı'nın projeleri 1965 tarihlidir. Projenin fenni mesulü İnşaat Yüksek Mühendisi Rebii Ekmekçioğlu'dur (Çizelge 4.41).

Yapı Kemalpaşa Caddesi üzerinde, güneyde 11,10 m, doğu cephede 13,50 m ölçülerinde bitişik nizamda planlan köşe parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının cephesinde kare modüller oluşturularak bu modüller üzerinde pencereler çözülmüştür.Yapıda kullanılan pencereler sabit ve hareketli kanatlar üzerinde vasistas penceredir. Yapının birinci katında, ön cepheye bakan pencere doğramaları, sabit doğramalı pencereler ile değiştirilmiş ve köşedeki balkon pencere doğramaları ile kütleyle dahil edilmiştir. Yapının projesinde cepheler mozaik kaplama olarak gözükmektedir ancak günümüzde apartmanın cephesi boyalıdır.

Yapı zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Zemin katta 4 adet dükkan bulunmaktadır. Apartman girişi kütlenin güneybatı köşesinde çözülmüştür. Normal katlarda birer daire bulunmaktadır. Doğuya doğru açılan daire girişinden küçük bir antreye ulaşılmaktadır. Antreden Kemalpaşa Caddesi yönüne bakan güney cephe üzerinde bulunan misafir ve yemek salonuna, doğu yönüne bakan mutfığa ulaşılmaktadır. Ancak burası daha sonra tadilat edilerek mutfak ile ortada yer alan yatak odası yer değiştirmiştir. Kütlede misafir salona denk gelen bölümde çıkma yapılarak köşede bir balkon çözülmüştür. Yemek bölümüne antre üzerinden, mutfığa daha yakın bir noktadan ayrıca bir giriş verilmiştir. Antreden kuzey yönünde kapı ile ayrılan bir koridor üzerinde doğuya bakan iki yatak odası, batıya bakan banyo ve sandık odası çözülmüştür.

Ferah Apartmanı planda antrenin küçülerek, koridor kullanımının görülmesi, salon-salamanje çözümü; cephede modüller içinde pencere çözümü, pencere tipolojisi, balkonların çıkmaların köşesinde çözülmesi, batı tarafındaki balkon köşelerinin dairesel dönmesi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.42. Fuat Atahan Apartmanı bilgileri

FUAT ATAHAAN APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Vilyam AZAROĞLU
Taşınmaz No	9684500
Ruhsat Tarihi	1966
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/5.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/3245/-
Nitelik	Zemin+4 Katlı Apartman
	
Zemin Kat Planı	Kemalpaşa Caddesi Üzerinden Konut
	
Normal Kat Planı	Güney-Doğu Görünüşü
	
Kesit	Balkon Köşelerinin Dairesel Çözümü, Kuzey Cephe
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

5. mntıka, 3245 parselde yer alan Fuat Atahan Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi üzerinde yer alan konutun ruhsat tarihi 1966 yılına aittir. Projenin fenni mesulü Yüksek Mimar Vilyam Azaroğlu'dur (Çizelge 4.42).

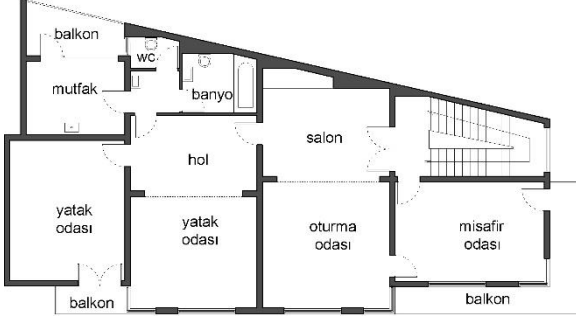
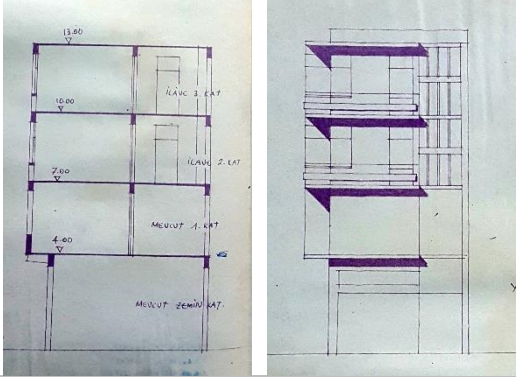
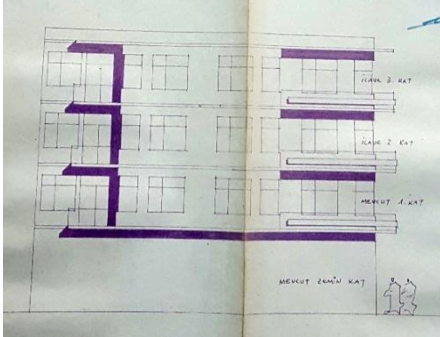
Fuat Atahan Apartmanı Kemalpaşa Caddesi üzerinde bitişik nizamda planlan köşe parsel üzerinde yer almaktadır. Yapı betonarme iskelet yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Yapının pencereleri cephede oluşturulan kare modüller içinde çözülmüştür. Yapıda kullanılan pencereler sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı Vasistas penceredir.

Yapı zemin kat ve dört normal kattan oluşmaktadır. Zemin kat ticari amaçla kullanılmaktadır. Apartman girişi Kemalpaşa Caddesi üzerindendir. Yapının her katında iki daire bulunmaktadır. Batı yönündeki daireler iki oda bir salon olarak çözülrken, doğuya bakan yöndeki daireler üç oda bir salon olarak çözülmüştür.

Batı dairesinin girişi küçük bir antreye açılmaktadır. Bu antreden mutfak, salon ve üzerinde yatak odalarının çözüldüğü koridora geçilmektedir. Kemalpaşa caddesine bakan salon ön cephede kütlenin ortasına gelecek şekilde çıkma yapmaktadır. Bu çıkmanın batı köşesinde köşesi dairesel dönen balkon çözülmüştür. Mutfak batı yönündedir ve aydınlık bacasına bakmaktadır. Koridor üzerinde banyo batı yönüne çözülmüştür. Tuvalet koridorun doğu yönünde çözülmüştür. Koridorun kuzey yönünde iki yatak odası yer almaktadır. Doğu dairesinde giriş atreye açılmaktadır. Kemalpaşa Caddesi yönünde salon bulunmaktadır. Güney cephede çıkma yapan salon doğu yönüne L yaparak dönmektedir. L'nin doğuya bakan kısa kenarı yemek salonu olarak planlanmıştır. Salonun çıkma yaptığı köşede balkon çözülmüştür. Antreden ayrılan koridor üzerinde mutfak, tuvalet, banyo batı yönünde aydınlık bacasına bakacak şekilde çözülmüştür. Mutfağın karşısından yemek odasına geçiş verilmiştir. Kuzey yönünde iki, doğuya bakan bir yatak odası bulunmaktadır. Doğu ve kuzeydoğu yönlerindeki yatak odalarının önlerinde birer balkon çözülmüştür.

Fuat Atahan Apartmanı planda giriş holünün küçülmesi, koridor kullanımının görülmesi salon-salamanje çözümü; cephede modüller içinde pencere çözümü, pencere tipolojisi, balkonların çıkmaların köşesinde çözülmesi, batı tarafındaki balkon köşelerinin dairesel dönmesi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.43. Esin Apartmanı bilgileri

ESİN APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	9684500
Ruhsat Tarihi	1965
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/5.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/116/12
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman
	
Normal Kat Planı	Kuzey Cephe
	
Kesit, Doğu Cephe	Kuzey-Doğu Cephe (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)
	
Kuzey Cephe	Apartman Girişi, Daire Girişi, Merdiven Boşluğu
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

4. mıntıka, 116 parselde yer alan Esin Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi üzerinde yer alan konutun ruhsat tarihi 1966 yılına aittir. Projenin fenni mesulü Y. Müh. Mimar Sabahattin Saraç'tır (Çizelge 4.43)

Ön cephede 17 m genişliğindeki Esin Apartmanı Kemalpaşa Caddesi üzerinde bitişik nizamda planan köşe parsele, sınırlara oturacak şekilde yerleşmiştir. Yapı betonarme iskelet yapım sistemiyle inşa edilmiştir.Yapıda kullanılan pencereler sabit ve hareketli kanatlar üzerinde vasistas penceredir.

Esin apartmanı zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Zemin katlar ticari amaçla kullanılmaktadır. Normal katların her birinde birer daire bulunmaktadır. Birinci kat ofis olarak kullanılmaktadır. İkinci ve üçüncü katlar boş gözükmektedir.

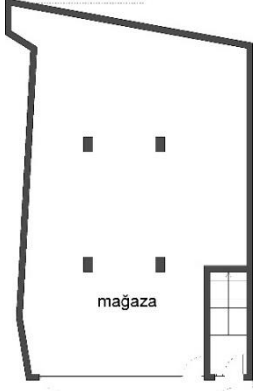
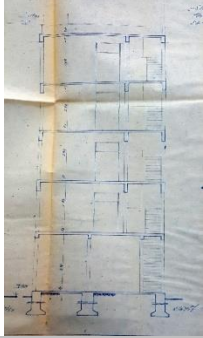
Apartmanın girişi batı cephe üzerindendir. Dairelerin salon ve misafir odasından olmak üzere iki ayrı girişi bulunmaktadır. Salon ile oturma odası geniş bir boşlukla birbirine bağlanmaktadır. Misafir odası ve oturma odası arasında geçiş bulunmaktadır. Misafir odasının cepheleri boyunca balkon dönmektedir. Salondan geniş bir hol mekânına ulaşılmaktır. Güney yönünde banyo, wc ve mutfak küçük bir hol içinde bir arada çözülmüştür. Mutfağın önünde kütlede geri çekilme yapılarak bir balkon oluşturulmuştur. Kuzey cephe yönünde ise iki yatak odası çözülmüştür. Kütlenin ortasına denk gelen yatak odası ve oturma salonu mekânları kütlede kapalı çıkma yapmaktadır. Çıkmanın iki yanında balkon çözülmüştür.

Esin Apartmanı'nda görülen misafir salonuna daire girişinden ayrı giriş verilmesi, daire girişinin evin salonuna açılması, geniş bir holden yatak odaları ve ıslak hacim koridoruna ulaşılması, mutfak, banyo ve tuvaletin aynı hol içinde çözülmesi şeklindeki plan özellikleri ve geniş saçak kullanımı, köşe penceresi kullanımı, kütlede kapalı çıkma yapılarak köşelerinde balkon çözülmesi gibi cephe özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine referans vermektedir. Esin Apartmanı'nda görülen tasarım anlayışlarının benzerleri Arkitekt dergilerinde yayınlanan Maçka'da Bir Apartman (1946), Nişantaşı'nda bir Apartman (1951), konut örneklerinde görülmektedir (Çizelge 4.44).

Çizelge 4.44. Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer tasarım anlayışına sahip örnekler

	
Maçka'da Bir Apartman (Uzman, 1946)	Nişantaşı'nda Bir Apartman (Uzman, 1951)

Çizelge 4.45. Yapar Apartmanı bilgileri

YAPAR APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Rebii EKMEKCİOĞLU
Taşınmaz No	9684289
Ruhsat Tarihi	1967
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/4.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/2576/-
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman
	
	Kuzey Cephe (Google Maps)
	
	Kuzey Cephe
	
Kesit	
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

4. mıntıka, 2576 parselde bulunan Yapar Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi üzerinde, bitişik nizamlı parselde yer alan konutun ruhsat tarihi 1967 yılına aittir. Projenin fenni mesulü İnşaat Yüksek Mühendisi Rebii Ekmekçioğlu'dur (Çizelge 4.45).

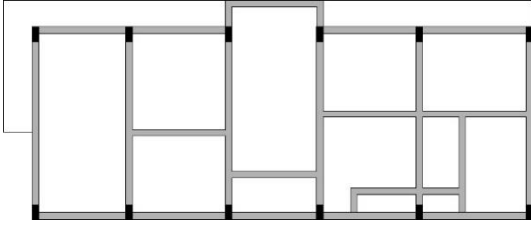
Yapı betonarme iskelet yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Apartman zemin kat ve dört normal kattan oluşmaktadır. Zemin kat ticari amaçlı kullanılırken normal katlar konut olarak kullanılmaktadır.

Kuzeyde 7,60 m batıda 13,25 m olan Yapar Apartmanı cephesi bulunan Yapar Apartmanı Kemalpaşa Caddesi üzerinde bitişik nizamda planan parsele, kuzey sınıra oturacak şekilde yerleşmiştir. Kütlenin ortasında bir çıkma yapılarak, köşelerde balkon çözülmüştür. Balkonlar Kemalpaşa Caddesi üzerinde diğer konutlarda da yaygınlık gösteren daireleri dairesel dönen balkonlardır.

Zemin katta iki adet dükkan, normal katların her birinde birer daire bulunmaktadır. Apartman girişi Kemalpaşa Caddesi üzerimde kütlenin doğu köşesindendir. Birinci kata tek kollu bir merdivenle çıkışmaktadır. Dairelerin girişi küçük bir antreye açılmaktadır. Bu antreden oturma ve misafir salonlarına ve hole geçilmektedir. Misafir ve oturma salonu birlikte çözülmüştür. Antreden geçilen bir hol üzerinde mutfak çözülmüştür. Holden salona servis girişi verilmiştir. Holden kapı ile ayrılan bir koridor üzerinde doğuya yönünde banyo, batı yönünde tuvalet ve güney yönünde iki yatak odası çözülmüştür.

Yapar Apartmanı'nda görülen servis girişlerinin düzenlenmesi, koridor üzerinde gece mekânlarının çözümü gibi plan özellikleri; balkonların kapalı çıkmanın köşelerinde çözülmesi, balkon köşelerinin dairesel dönmesi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.46. E.Güler Apartmanı bilgileri

E.GÜLER APARTMANI	
Fenni Mesül	İnş. Müh. Rafi ERSÖZLÜ
Taşınmaz No	9684292
Ruhsat Tarihi	1967
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/4.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/2600/-
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman
	
	Statik Plan
	
Kuzey Cephe (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)	Merdiven boşluğu Pencere Tipolojisi
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

4. mıntıka, 2600 parselde yer alan E.Güler Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi üzerinde bitişik nizamda planlanan köşe parselde yer alan konutun ruhsat tarihi 1966 yılına aittir. Projenin fenni mesulü İnşaat Mühendisi Rafi Ersözlü'dür. Yapının dosyasında mimari projeleri bulunmamaktadır (Çizelge 4.46).

Konutun cephesinde kare modüller oluşturularak bu modüller üzerinde pencereler çözülmüştür. Pencereler sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas pencerelerdir. E.GülerApartmanı zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Zemin katlar ticari amaçla kullanılırken üst katlar konut amaçlı kullanılmaktadır. Apartman girişi doğu cephesindendir.

E.Güler Apartmanı'nda görülen merdiven boşluğunun cepheye yansıtılması, cephe boyunca döşemelerin vurgulanması, pencerelerin cephede oluşturulan modüller içerisinde çözülmesi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine referans vermektedir.

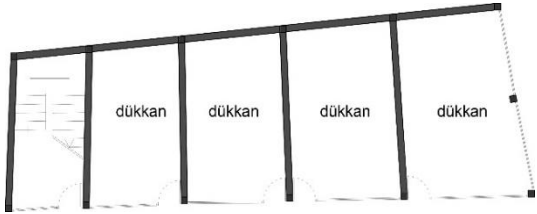
Çizelge 4.47. Güneş Apartmanı bilgileri

GÜNEŞ APARTMANI	
Fenni Mesül	-
Taşınmaz No	9684293
Ruhsat Tarihi	1969
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/5.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/2605/4/1
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman
	
Kemalpaşa Caddesi Üzerinden Konut	Kuzey Cephe
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

4. mintıka, 2605 parselde yer alan Güneş Apartmanı'nın ruhsat dosyası Antakya Belediyesi'nde bulunmamaktadır. Konutun ruhsat tarihinin 1969 yılına ait olduğu Antakya Belediyesi ruhsat biriminden öğrenilmiştir (Çizelge 4.47).

Güneş Apartmanı zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Zemin katlar ticari amaçla kullanılırken üst katlar konut amaçlı kullanılmaktadır. Apartman girişi batı cephesi üzerindendir. Konutun kuzey cephesinde cephede çıkma yapılarak köşede balkon çözülmüştür. Cephede döşemeler vurgulanmıştır. Cephesinde oluşturulan modüller içerisinde pencereler çözülmüştür. Pencereler sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas penceredir. Güneş Apartmanı bu özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.48. Turgut Secerli Apartmanı bilgileri

TURGUT SECERLİ APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	9684285
Ruhsat Tarihi	1962
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/4.Mıntıka
Ada/Parsel/Pafta	-/227/12
Nitelik	Zemin+3 Katlı Apartman
	
Doğu Cephe	Kuzey Cephe
	
Zemin Kat Planı	Doğu Cephe
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

4. mıntıka, 227 parselde yer alan Turgut Secerli Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Kemalpaşa Caddesi ile Kurtuluş Caddesi'nin kesiştiği, bitişik nizamlı parselde yer alan yapının dosyasında ilk ruhsatı bulunmamaktadır. Dosyada 1985 tarihli dükkan tadilatı ruhsatı bulunmaktadır. Ancak dosyada yer alan zemin kat planı 1962 tarihli dir. Ruhsat dosyasında normal kat planları bulunmamaktadır. Projenin fenni mesulü İnşaat Yüksek Mühendis Mimar Sabahattin Saraç'tır (Çizelge 4.48).

Yapı zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Apartmanın zemin katı ticari amaçlı kullanılmaktadır. Eski cephede boya ile oluşturulan düşeydeve yatayda oluşturulan çizgisellik 2020 yılında yapının komple beyaza boyanmasıyla kaybedilmiştir.

Turgut Secerli Apartmanı merdiven boşluğunun cepheye yansıtılması,, cephede döşemelerin vurgulanması, modüller içerisine yerleştirilen pencerelerin döşemeye kadar inmesi, cephede ferforjenin tasarım ögesi olarak kullanılması gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır. Turgut Secerli Apartmanı Arkitekt dergisinde yayınlanan Bir Apartman Binası (1962) projesinde görülen parapetin cephe tasarımında kullanılması, cephede parapet duvarının sürekliliği, pencere boyutlarının geniş tutulması gibi özellikleri açısından benzerlik göstermektedir (Resim 4.10).

Resim 4.10. Bir apartman binası (Akın A., 1962)

4.2.4. Vali Ürgen Alanı çevresindeki konutlar

Şekil 4.12. Vali Ürgen Alanı çevresindeki konutların dağılımı (Google Earth uydu görüntüsü üzerinden yazar tarafından işlenmiştir.)

Vali Ürgen Alanı çevresindeki konutlar bölümünde 4 konut incelenmiştir. Konutların dağılımı Şekil 4.12’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.49. 2204 ada, 10 parselde yer alan konut bilgileri

2204 ADA, 10 PARSELDE YER ALAN KONUT	
Fenni Mesül	-
Taşınmaz No	84343593
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka-Akevler
Ada/Parsel/Pafta	2204/10/ P36-d-04-d-4-b
Nitelik	Zemin+1 Katlı Konut

Ayşe Fitnat Hanım Caddesi Üzerinden Konut (Google Street View)

Doğu Cephe

Kuzey Cephe

Kuzey Cephe(Sezer GÜZEL)

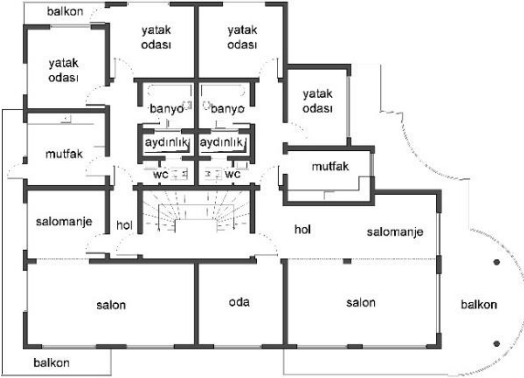

Konut Girişi ve Dükkân Zemin Döşemesi

Tabloda yer alan veriler <https://cbs.tkgm.gov.tr/> adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

1.mıntıka-Akevler mahakkesi, 2204 ada, 10 parselde yer alan konutun Antakya Belediyesi'nde ruhsat kaydına rastlanmamıştır. Konut olduğu düşünölen yapı iki katlıdır. Zemin katta iki adet dükkân bulunmaktadır. Dükkânların girişleri Ayşe Fitnat Hanım Caddesi üzerindendir. Yapının konut olduğu düşünölen birinci katı kullanılmamaktadır. Konutun girişine güney yönündeki bahçe kapısından geçilerek ulaşmaktadır. Konutun ön ve yan bahçerinde büyük ağaçlar bulunduğundan dolayı cephe sokaktan bütün halde algılanamamaktadır. Konutun pencereleri Antakya'da 1950-1970 yılları arasında yapılan konutlarda sıklıkla göröldüğü gibi sabit ve açılır pencere kanatları üzerinde bulunan vasistas penceredir. Konut giriş kapısı ve saçağı, merdiven boşluğunun cepheye yansıtılması, cephede saçak ve döşemelerin vurgulanması, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır (Çizelge 4.49)

Çizelge 4.50. Rifat Kuntman Konutu bilgileri

RIFAT KUNTMAN KONUTU	
Fenni Mesül	Y. Müh. Mimar Sabahattin SARAÇ
Taşınmaz No	84799771
Ruhsat Tarihi	1966
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka-Cebrail
Ada/Parsel/Pafta	2027/7/ P36-D-04-D-4-B
Nitelik	Bodrum+Zemin+2 Normal Kat
	
Bodrum Kat Planı	Doğu Cephe
	
Normal Kat Planı	Kuzey Cephe
	
Doğu Cephe, Batı Cephe, Apartman Girişi	
Tabloda yer alan veriler https://cbs.tkgm.gov.tr/ adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.	

1. mıntıka/Cebrail, 2027 ada, 7 parselde yer alan Rıfat Kuntman Konutu'nun ruhsat dosyası ve kentsel dönüşüm dosyası incelenmiştir. Ruhsat tarihi 1965 yılına ait olan apartman binası Fatih Caddesi ile Ayşe Fitnat Hanım Caddesi'nin birleştiği köşe parselde parselin ortasına yerleşmiştir. Projenin fenni mesulü Y. Müh. Mimar Sabahattin Saraç'tır (Çizelge 4.50)

Yapı betonarme iskelet yapım sistemiyle inşa edilmiştir.Yapıda kullanılan pencereler, sabit ve hareketli kanatlar üzerinde vasistas penceredir. Konut tespit edildiğinde daireleri boş durumdadır. Kısa bir süre sonra da kentsel dönüşümle yıkılmıştır.

Apartman bodrum kat, zemin kat ve iki normal kattan oluşmaktadır. Bodrum katta bir, normal katlarda ikişer daire bulunmaktadır. Bodrum kat girişi kuzey yönündendir. Bodrum katın girişi salona açılmaktadır. Salondan direk geçilen bir yatak odası ve depo çözülmüştür. Salondan kapı ile ayrılan bir antre üzerinde banyo, mutfak ve tuvalet mekânları çözülmüştür. Antreden aynı zamanda bahçeye çıkış bulunmaktadır.

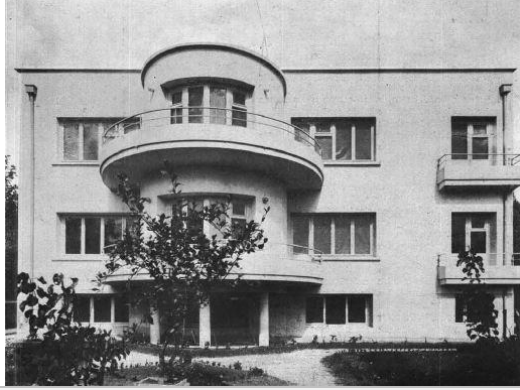
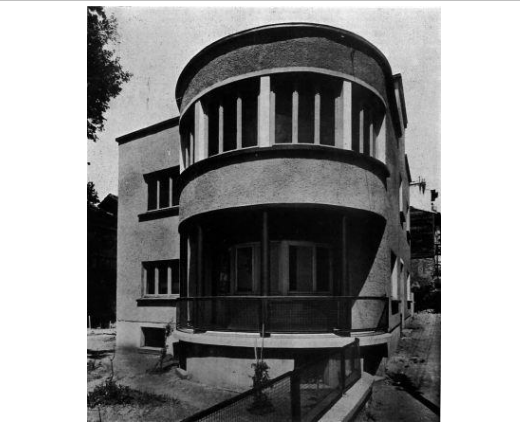
Apartmanın ana girişi Fatih Caddesi üzerindendir. Normal kat planında batıya bakan dairelerde giriş antreye açılmaktadır. Girişin batı yönünde salamanje, kuzey yönünde salon bulunmaktadır. Slon ve salamanje L şeklinde birleşmektedir. Antreden kapı ile ayrılan koridor üzerinde mutfak, iki yatak odası, banyo tuvalet çözülmüştür. Salonun ortasından başlayıp batı yönündeki mutfağa kadar devam eden bir balkon bulunmaktadır. Kütlenin güneybatı köşesinde de ayrı bir balkon çözülmüştür.

Doğu yönüne bakan dairede giriş antreye açılmaktadır. Girişin hemen kuzeyinde batı daireseinden farklı olarak bir oda çözülmüştür. Giriş holünün kuzeyinde salon doğusunda salamanje bulunmaktadır. Salon ve salamanje L formunda birleşmektedir.. Holden ayrılan bir koridor üzerinde mutfak, iki yatak odası, banyo ve tuvalet mekânları çözülmüştür. Salonun önünden başlayarak batı yönündeki yatak odasına kadar devam eden dairesel hatları olan teras bulunmaktadır. Terasın dairesel döndüğü kısımda dairesel kesitli kolonlar bulunmaktadır. Yapının en üst katında doğuya bakan dairede kütle öne doğru çekilmiş ve pencerelerde tadilat yapılmıştır.

Zemin katta batı yönündeki dairenin salonun küçültülerek apartman girişi oluşturulmuş ve doğu yönündeki dairenin girişindeki odanın iptal edilmesiyle elde edilerek salona dahil edilmiştir..

Rıfat Kuntman Konutu'nda görülen kütlede kademelenmeler oluşturularak parselde yerleşim, kütlede dairesel formun görülmesi, balkonda dairesel kesitli ince kolonların kullanılması, pencere tipolojisi gibi özellikleri ile Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık anlayışını yansıtmaktadır. Arkitekt Dergileri'nde yayınlanan Ankara'da Bir Ev, Erenköy'de Bir Ev, Büyükkada'da Bir Villa, Kadıköy'de Bir Ev konut örneklerinde görülen tasarım özellikleri Rıfat Kuntman Konutu ile benzerlik göstermektedir (Çizelge 4.51)

Çizelge 4.51 Arkitekt dergilerinde yayınlanan benzer örnekler

	
Ankara'da Bir Ev (İzzet, 1935)	Erenköy'de Bir Ev (Mortaş, 1935 b)
	
Büyükkada'da Bir Villa (Eldem, 1938)	Kadıköy'de Bir Ev (Tangör, 1939)

Çizelge 4.52. Gali Apartmanı bilgileri

GALİ APARTMANI	
Fenni Mesül	Y. Mimar Vilyam AZAROĞLU
Taşınmaz No	84799610
Ruhsat Tarihi	1966
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka-Cebrail
Ada/Parsel/Pafta	2034/6/ P36-d-04-d-4-b
Nitelik	Zemin+1 Normal Kat+Çatı Katı

Atatürk Caddesi Üzerinden Konut (Google Street View)

Normal Kat Planı

Doğu Cephe

Kuzey-Doğu Cephe

Güney-Batı Cephe

Tabloda yer alan veriler <https://cbs.tkgm.gov.tr/> adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

1. mıntıka/Cebraıl, 2034 ada, 6 parselde yer alan Gali Apartmanı'nın ruhsat dosyası incelenmiştir. Ruhsat tarihi 1966 yılına ait olan apartman binası Atatürk Caddesi üzerinde ayrıık nizamda planan parselde çevresinde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Projenin fenni mesölü Yüksek Mimar Vilyam Azaroğlu'dur (Çizelge 4.52)

Yapı betonarme iskelet yapıım sistemiyle inşa edilmiştir. Çatısı beşik çatıdır. Dış cephede edelputz sıva kullanılmıştır. Yapıda kullanılan pencereler, sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas penceredir. Pencereler sövelidir. Yapının iskelet sistemi cephede vurgulanmıştır.

Konut zemin kat, bir normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Zemin katta girişin solundaki mekân iş yeri olarak kullanılırken, girişin sağındaki daire ve üst katlar konut olarak kullanılmaktadır. Apartmanın girişi Atatürk Caddesi'ne bakan doğu cephesi üzerindendir. Normal kat planında iki daire bulunmaktadır. Yapının planlarında mekân yazıları bulunmamaktadır. Planlardan okunabildiği üzere; birinci kattaki dairenin girişi antreye açılmaktadır. Antreden Atatürk Caddesi yönü ve yan parselde bakacak şekilde yer alan salona geçilmektedir. Salonun önünde kütlede boşaltma yapılarak balkon çözülmüştür. Salon mekânında yan parselde bakan bölüme antreden ayrıca bir giriş verildiğinden dolayı buranın salomanje olarak tasarlandığı düşünülmektedir. Antreden üzerinde mutfak, banyo, tuvalet ve iki yatak odasının çözüldüğü koridora geçilmektedir. Yan parsellere bakan yatak odalarının köşelerinde kütlede boşalma yapılarak ve mutfağın önünde ise kütlede çıkma yapılarak balkon çözülmüştür. Yapının dosyasında çatı katı planı bulunmamaktadır. Gali Apartmanı pencere özellikleri, cephelerinde iskelet sistemin vurgulanması, pencerelerin modüller içine yerleştirilmesi, edelputz sıva kullanımı gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 4.53. Garip Apartmanı bilgileri

GARİP APARTMANI	
Fenni Mesül	-
Taşınmaz No	84504093
Ruhsat Tarihi	-
İl/İlçe/Mevkii/ Mahalle/Köy	Hatay/Antakya/1.Mıntıka-General Şükrü Kanatlı
Ada/Parsel/Pafta	1987/6/ P36-D-04-D-4-B
Nitelik	Zemin+1 Normal Kat+Çatı Katı

Yurtman Sokak Üzerinden Konut (Google Street View)

Güney Cephe

Doğu Cephe

Doğu Cephe

Doğu Cephe

Tabloda yer alan veriler <https://cbs.tkgm.gov.tr/> adresinden ve ilgili belediyelerden elde edilerek düzenlenmiştir. Altında isim belirtilmeyen bütün fotoğraflar yazara aittir. Projeler Hatay Valiliği ÇŞİM ya da ilgili belediyelerden alınarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

1. mıntıka-General Şükrü Kanatlı, 1987 ada, 6 parselde yer alan Garip Apartmanı'nın ruhsat kaydı bulunmamaktadır. Garip Apartmanı Abdulgani Türkmen Sokak ve Yurtman Sokak kesişiminde ayırık nizamda planan parsele çevresinde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Bahçede bir çok meyve ağacı ile birlikte selvi ağacı ve çam ağacı bulunmaktadır (Çizelge 4.53)

Yapıda kullanılan pencereler, sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas pencerelerdir. Parmaklı pencereler sövelidir. Apartman zemin kat ve bir normal kattan oluşmaktadır. Apartmanın girişi Yurtman Sokak'a bakan doğu cephesi üzerindendir. Yurtman Sokak tarafındaki ön cephede bahçede büyük çam ağaçları bulunmaktadır. Yapının girişine bahçe duvarından geçilerek ulaşılmaktadır. Konut metruk durumdadır. Dairelerin mekân organizasyonu ile ilgili bilgiye ulaşılammıştır.

Garip apartmanı cephe boyunca devam eden balkonları, pencere-kapı tipolojisi, ferforje korkuluk ve parmaklık detayları, balkon köşelerinde dairesel kesitli metal profil kullanımı, merdiven boşluğunun dikey etkisinin cephede okunması gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

5. SONUÇ

Antakya’da Türkiye Cumhuriyeti modern mimarlık pratiklerini yansıtan konut yapılarının tespit edilerek, bu konut örneklerinin Türkiye mimarlık literatüründeki yerinin ortaya koyulmasının hedeflendiği bu çalışmada Türkiye Cumhuriyet Dönemi mimarlığında görülen süreçler gerçekleştikleri zemin ve özellikleri bağlamında ortaya koyulmuştur. Antakya kentinin tarihi, sosyokültürel, ekonomik yaşamı ve yerleşim dokusunun gelişimine değinilerek kentin yapısı çeşitli açılardan ele alınmıştır. Çalışmanın örneklem bölümünde Antakya’da 1950-1970 yılları arasında gerçekleşen Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtan konut örnekleri; toplu konut örnekleri ve tekil konut örnekleri başlıkları altında incelenmiştir. Toplu konut örnekleri Yüz Evler Konutları ve Ak-İş Konutları başlıkları altında, tekil konut örnekleri ise bulundukları alanlara göre gruplandırılarak; Hatay Valiliği çevresindeki konutlar, Harbiye Caddesi çevresindeki konutlar, Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutlar ve Vali Ürgen Alanı çevresindeki konutlar başlıkları altında, kullanıcı, parsele yerleşim, cephe, plan, malzeme kullanımı özellikleri açılarından değerlendirilmiştir.

Modern mimarlığın ülkemiz mimarlık gündemine girdiği 1930-1940 yıllar arası dönem özellikleri çevreyle ilişki kurarak tasarım yapmak, işleve göre biçimlenme, bezemelerden arınma, çağdaş yapım yöntemlerini kullanımıdır (Sözen, 1984: 178) . Bu dönemde modern mimarlık konut alanında sade ve ekonomik olma, kütlenin plandan yola çıkılarak oluşturulması gibi özellikleri ile etkili olmuştur (Alsaç, 1973). Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Bauhaus akımının etkisiyle mimarlıkta sadelik, işlevsellik, malzeme, ekonomi ve teknoloji gibi özelliklerle ortaya çıkan modern mimarlık; Türkiye’de 1930’lu yıllarda, konut mimarisinde cephede yatay pencere, denizlik şeritleri, söveler, köşe pencereleri, tarak sıvalı kaplama kullanımı, dairesel dönen balkon tasarımı, sirkülasyon elemanlarının düşeyde vurgulanması, parapetle gizlenmiş çatı kullanımı, balkonlarda dikdörtgen, kare ya da daire kesitli betonarme ve ya metal borular şeklinde kolon kullanımı gibi tasarım özellikleriyle görülmüştür. Plan çözümlerinde geleneksel konut mimari şeması yerine çağdaş yaşama uygun şemalar kullanılmaya başlanmış, konutta özelleşmemiş mekândan özelleşmiş mekâna geçilmiştir. (Ballice, 2009). Bu dönemde inşa edilen konutlar 3-4 kattan oluşan betonarme karkas aile apartmanlarıdır (Mete, 2019).

Batur (2007: 71-96) modern mimarlığı üç döneme ayırarak incelemektedir. Batur'a göre; ilk evrede planlar geometrik formlar halinde olup, iç mekânda ise dış geometriye bağlı kalınmamıştır. Plan şemaları işlevlerine göre özelleşmiş mekânlardan oluşur. Müstakil konut ya da apartman dairelerinin planları geniş bir hol çevresinde düzenlenmiştir. Servis mekânları bir araya toplanmıştır. Bu dönemin belirleyici unsurlarından biri dairesel plana sahip mekânlardır. Yatay şerit pencereler ve köşe pencereleri yaygın olarak kullanılmıştır. Konsol saçaklar kısaltılmıştır. Betonarme strüktür ve tarak sıva kullanılmıştır. İkinci dönemde konutlarda ve kamu yapılarında işlevsel plan şemalarının uygulanmasına özen gösterilmiş, apartman çözümleri belli şemalara oturtulmuştur. Konutun merkezinde ısıtmadan dolayı konumlanan hol dönemin karakteristik ögesidir. Merkezi hol yerine koridor kullanımı henüz yaygınlaşmamıştır. Bu dönem yapılarında prizmatik kütlelerle birleşen yuvarlak köşeler, katlar arasında ayırıcı yatay şeritler, kesintisiz devam eden denizlik çizgileri, köşeleri dönen pencereler görülmektedir. İlk döneme göre dairesel plan kullanımı azalmıştır. Girişlerde, balkonlarda, merdiven boşluklarında köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen kullanımı görülmektedir. Düz ve gizli çatı kullanımdaki sıkıntılara rağmen uygulanmıştır. Konutta balkon ve cephe boyunca uzanan geniş sundurmalar görülmektedir. İkinci dönemin sonlarına doğru ölçek ve oranlarda değişimler olmuş, simetrik düzenlemelere geçiş yapılmıştır. Cephelerde iki üç kat yüksekliğinde devam eden sütunlar ile portikolar oluşturulmuştur, Böylelikle binalardaki dikey etki güçlendirilmiştir. Konsol saçaklar yeniden görülmeye başlanmış. Cephede taraklı sıvanın yanında doğal ya da yapay taş kullanılmıştır (Batur, 2007: 71-96).

II. Ulusal Mimarlık Dönemi'nde ise; geniş saçaklar, vurgulu pencere söveleri, cumbayı anımsatan çıkmalar, dikdörtgen pencerelerin ritmik bir şekilde kullanılması gibi belli başlı özellikler görülmektedir (Mete, 2019).

Türkiye'de 1950-1960 yılları arasında görülen Uluslararası Üslup anlayışında kütlede dikdörtgenler prizması, planda kare dikdörtgen gibi temel geometrik biçimlerin kullanımı, cephede geniş pencere ve modüler bir tasarım anlayışı hâkim olmuştur. Tasarımda kentsel doku dikkate alınmamıştır. Bezemeden arınmış, dik açılı, kübik, prizmatik kütleler, çıplak yüzey kullanımı, teras çatı, beyaz cephe, hafif betonarme strüktürler, çelik iskelet sistemleri Uluslararası Üslup'un dikkat çeken tasarım ilkeleridir (Hasol, 2017: 134-137).

1960'lı yıllardan sonra mimarlık ortamında herhangi bir akımın üstünlüğü kalmamıştır (Sey,1998b: 25-39). 1965'de çıkan kat mülkiyeti yasasıyla yap-satçı bir düzen ortaya çıkmıştır ve geleneksel konut dokusunun apartmanlaşmıştır. 1960'lı yıllarda belli dönemde apartman cepheleri mozaik ile kaplanmıştır. Mozaikle sade cepheler bezenirken aynı zamanda ısı yalıtımı sağlanmıştır. Bu dönemde cephelerde modern anlayış doluluk-boşluklar düşey ve yataydaki boyalamalarla devam etmektedir (Görgülü, 2016).

Çalışmada incelenen Antakya'da Cumhuriyet dönemi modern mimarlık özelliklerini yansıtan konut örneklerinin 1950-1970 yılları arasında üretildikleri görülmektedir. Bu konutlarda Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık özelliklerinden; çağdaş yapım yöntemlerinin kullanımı, sade ve ekonomik olma, cephede bezemelerden arınma, yatay denizlik şeritleri ve sövelerin vurgulanması, dairesel dönen balkonlar, düşeyde vurgulanan sirkülasyon elemanları, balkonlarda dikdörtgen, kare ya da daire kesitli betonarme ya da metal borular şeklinde kolon kullanımı, prizmatik kütlelerle birleşen yuvarlak köşeler, katlar arasında ayırıcı yatay şeritler, kesintisiz devam eden denizlik çizgileri, balkonlarda köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen kullanımı, tarak sıva, doğal ya da yapay taş kullanımı; planda özelleşmiş mekânlar, mekânların geniş bir hol çevresinde düzenlenmesi, servis mekânlarının bir araya toplanması, merkezi hol yerini koridorun alması özellikleri görülmektedir.

Nesip Tuğlaman Konutu, 1338 ada,22 parselde yer alan konut, Rum Ortodoks Vakfı Konutu örneklerinde 1940-1950 yılları arasında Türkiye'de görülen II. Ulusal Mimarlık Akımı özelliklerinden; geniş saçaklar, vurgulu pencere söveleri, cumbayı anımsatan çıkmalar, dikdörtgen pencerelerin ritmik bir şekilde kullanımı özellikleri görülmektedir. Çiçek Apartmanı, Arıtman Apartmanı, Turgut Secerli Apartmanı örneklerinde; 1950-1960 yılları arasında Türkiye'de görülen Uluslararası Üslup özelliklerinden kütle formunda dikdörtgenler prizması, planda temel geometrik biçimler, cephede geniş pencere ve modüler cephe sistemi kullanımı görülmektedir. Antakya'da 1960'lı yıllarda yapılan apartman cephelerinde mozaik kaplama yaygın olarak görülmektedir.

Bu çalışmada yapılan literatür araştırması sonucunda belirlenen cephe tasarım özellikleri referans alınarak Antakya kent merkezinde konut örnekleri tespit edilmiştir. Ardından bu konutlar hakkında resmi bilgilere ulaşılarak ruhsat tarihlerinin 1950-1970 yılları arasında olduğu belirlenmiştir. Ruhsat dosyasına ulaşılamayan benzer özellikler taşıyan bazı konutlar ise yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya olduklarından dolayı belgelemek amacıyla çalışma

kapsamında ele alınmıştır. En eskisi 1953 tarihli, en yenisi ise 1967 tarihli olan 42 konut, ulaşılabilen bilginin miktarına göre; kullanıcı, parsel yerleşim, cephe tasarımı, mekân organizasyonu gibi açılardan ele alınmış, bu bilgiler metinler üzerinden aktarılmıştır.

Konut tespit aşamasında konutlar öncelikle cephe özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Çünkü konutların kamusal yüzü olan cepheler onların herkes tarafından en kolay ulaşılabilir bilgisidir. Çalışmada incelenen Antakya’da 1950-1970 yılları arasında yapılmış, Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtan konutlar; kütle formu ve cephe tasarım özellikleri açısından sınıflandırılarak Cumhuriyet Dönemi modern mimarlığının Antakya’da yaygınlık gösteren özellikleri belirlenmiştir. Sınıflandırmada yer alan tasarım özellikleri; literatürde belirlenen Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık tasarım ilkeleri ve incelenen örneklerde yaygınlık gösteren Antakya özelindeki tasarım kararlarından oluşturulmuştur.

Oluşturulan çizelgede konutlar kütle formu açısından prizmatik ve ya dairesel olarak sınıflandırıldıktan sonra, cephe özellikleri açısından aşağıda yer alan özellikler bağlamında değerlendirilmiştir;

- Girişlerin sütunla tanımlanması
- Cephe boyunca sütunların görülmesi
- Cephede kapalı çıkmanın bulunması
- Cephede mozaik kaplama görülmesi
- Cephede döşemelerin vurgulanması
- Cephede merdiven boşluğunun okunması
- Balkon köşelerinde dairesel çözümlerin görülmesi
- Vasistas pencere kullanımı

Çizelge kurugusu; bütün halinde görülmesi amacıyla Çizelge 5.1’de gösterilmiştir. İncelenen konutların kütle ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi Çizelge 5.2’de yer almaktadır.

Çizelge 5.1. Çizelge kurgusu

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK		DAİRESEL	
KONUT ADI	KONUT ADI	KONUT ADI	KONUT ADI	KONUT ADI
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması				
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi				
Cephede Kapalı Çıkmanın Bulunması				
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi				
Cephede Döşemelerin Vurgulanması				
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması				
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi				
Vasistas Pencere Kullanımı				

Çizelge 5.2. Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK			
KONUT ADI	YÜZ EVLER-1 NUMARALI KONUT, 1950	YÜZ EVLER-1 NUMARALI KONUT, 1950	YÜZ EVLER-4 NUMARALI KONUT, 1950	YÜZ EVLER-10 NUMARALI KONUT, 1950
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması				
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi				
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi				
Cephede Kapalı Çıkmanın Bulunması				
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi	■			
Cephede Döşemelerin Vurgulanması				
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması				
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi				
Vasistas Pencere Kullanımı	■	■	■	■

Çizelge 5.2. (devam) Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK			
KONUT ADI	AK-İŞ 1 NUMARALI KONUT, 1962	MELEK APARTMANI, 1961	NİLÜFER APARTMANI, 1962	NASEH APARTMANI, 1962
				
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması	■			
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi				■
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi		■	■	■
Cephede Kapalı Çıkımların Bulunması		■	■	
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi		■		
Cephede Döşemelerin Vurgulanması		■		■
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması				
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi				
Vasistas Pencere Kullanımı	■			■

Çizelge 5.2. (devam) Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK			
KONUT ADI	YAHYAOĞLU APARTMANI, 1963	YENER APARTMANI, 1960	RUM- ORTODOKS VAKFI KONUTU, 1956	1338 ADA, 28 PARSELDE YER ALAN KONUT
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması	■			■
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi	■	■		■
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi	■	■	■	
Cephede Kapalı Çıkmanın Bulunması	■		■	
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi	■	■		
Cephede Döşemelerin Vurgulanması	■	■		
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması			■	
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi		■		
Vasistas Pencere Kullanımı	■			

Çizelge 5.2. (devam) Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK			
KONUT ADI	NESİP TUĞLAMAN KONUTU, 1953	RIFAT DEVİREN KONUTU, 1961	ABDULLAH DURMUŞOĞLU APARTMANI, 1964	BEKİR CİVELEK APARTMANI, 1967
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması	■	■		
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi		■		
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi		■	■	
Cephede Kapalı Çıkmanın Bulunması	■			■
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi			■	■
Cephede Döşemelerin Vurgulanması		■	■	
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması		■		
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi		■		■
Vasistas Pencere Kullanımı		■	■	

Çizelge 5.2. (devam) Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK			
KONUT ADI	ARITMAN APARTMANI, 1964	FERAH APARTMANI, 1965	FUAT ATAHAH APARTMANI, 1966	ESİN APARTMANI, 1965
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması				
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi	■			
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi	■			■
Cephede Kapalı Çıkmanın Bulunması		■	■	■
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi	■			
Cephede Döşemelerin Vurgulanması	■	■	■	■
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması				■
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi	■		■	
Vasistas Pencere Kullanımı	■	■	■	■

Çizelge 5.2. (devam) Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK			
KONUT ADI	YAPAR APARTMANI, 1967	E.GÜLER APARTMANI, 1967	GÜNEŞ APARTMANI, 1969	TURGUT SEÇERLİ APARTMANI, 1962
				
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması				
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi				
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi		■		
Cephede Kapalı Çıkmanın Bulunması	■		■	■
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi				
Cephede Döşemelerin Vurgulanması	■	■	■	■
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması		■		■
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi	■	■		
Vasistas Pencere Kullanımı	■	■	■	■

Çizelge 5.2. (devam) Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	PRİZMATİK			DAİRESEL
KONUT ADI	2204 ADA, 10 PARSELDE YER ALAN KONUT	GALİ APARTMANI, 1966	GARİP APARTMANI	ÇİÇEK APARTMANI, 1960
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması				
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi				
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi		■	■	■
Cephede Kapalı Çıkmaların Bulunması				
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi				
Cephede Döşemelerin Vurgulanması	■	■	■	■
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması	■		■	
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi				■
Vasistas Pencere Kullanımı	■	■	■	■

Çizelge 5.2. (devam) Konutların kütle formu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmesi

	KÜTLENİN FORMUNA GÖRE			
	DAİRESEL			
KONUT ADI	DR.MEHMET EZELSOY KONUTU, 1966	RIFAT KUNTMAN KONUTU, 1966		
ÖZELLİKLER				
Girişlerin Sütunla Tanımlanması	■			
Cephe Boyunca Sütunların Görülmesi	■	■		
Cephe Boyunca Balkonların Görülmesi	■	■		
Cephede Kapalı Çıkımların Bulunması				
Cephede Mozaik Kaplama Görülmesi				
Cephede Döşemelerin Vurgulanması	■	■		
Cephede Merdiven Boşluğunun Okunması	■			
Balkon Köşelerinde Dairesel Çözümlerin Görülmesi	■	■		
Vasistas Pencere Kullanımı	■	■		

Toplu konutlar bölümünde incelenen Ak-İş ve Yüz Evler konutlarında tasarım ve planlama açılarından bazı benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Bu konutlar belirli birkaç tipten oluşan projeler olduklarından dolayı bu konutlarda yapılan tadilatlar belirlenebilmektedir. Toplu konutlar bölümünde incelenen konut örnekleri; plan, kullanım, yerleşim ve tadilat yönlerinden değerlendirilerek, bu konutlar özelinde Antakya’da konut tasarımında kullanıcı gereksinimlerini tespit edilmesi amaçlanmıştır (Çizelge 5.3).

Değerlendirilme kıstasları uzun yer tutmaması açısından çizelgeye olabildiğince kısaltılarak yazılmıştır. Tabloda öncelikle konut adları belirtilerek, varsa plan şemaları gösterilmiştir. Konutlar kullanım durumuna göre aktif, dönemsel, terk olmak üzere üç grupta ele alınmıştır. Aktif; içinde sürekli yaşayan kullanıcının bulunması, dönemsel; konutun yılın belirli zamanlarında kullanılması, terk; konutun kullanıcı tarafından metruk durumda bırakılması anlamında kullanılmıştır. Yerleşim durumuna göre konutların bulundukları parselde bitişik ya da ayrık nizamda yerleşme durumları belirtilmiştir.

Tadilat başlığında konutlar görmüş oldukları tadilatlar yönünden değerlendirilmiştir. Tadilat bölümünde kullanılan Kat; kat ilavesi yapılan konut, *çatı*; çatı ilavesi yapılan konut, *kütle*; herhangi bir yerine kütle ilave edilen konut, *saçak*; giriş üzerine örtü ilave edilen konut, *doluluk-boşluk*; cephe üzerinde pencere-kapı boşluk oranlarının değiştirildiği konut, *malzeme*; cephe kaplaması, pencere, kapı malzemelerinden herhangi birinin değiştiği konut, *merdiven*; cephe üzerinden çatıya çıkan merdivenin görüldüğü konut anlamında kullanılmıştır.

Çizelge 5.3. Toplu konutların plan, kullanım, yerleşim, tadilat kararlarına göre değerlendirilmesi

KONUT ADI		Yüz Evler 1 Numaralı Konut	Yüz Evler 2 Numaralı Konut	Yüz Evler 3 Numaralı Konut	Yüz Evler 4 Numaralı Konut	Yüz Evler 5 Numaralı Konut
						
ÖZELLİKLER						
PLAN		-	-	-		
KULLANIM	aktif		■		■	■
	dönemsel			■		
	terk	■				
YERLEŞİM	bitişik	■	■	■	■	
	ayrık					■
TADİLAT	kat					
	çatı		■	■	■	■
	kütle					
	saçak	■	■	■	■	
	doluluk- boşluk		■			
	malzeme		■			
	merdiven	■		■	■	

Çizelge 5.3. (devam) Toplu konutların plan, kullanım, yerleşim, tadilat kararlarına göre değerlendirilmesi

KONUT ADI		Yüz Evler 6 Numaralı Konut	Yüz Evler 7 Numaralı Konut	Yüz Evler 8 Numaralı Konut	Yüz Evler 9 Numaralı Konut	Yüz Evler 10 Numaralı Konut
ÖZELLİKLER						
PLAN		-	-	-		
KULLANIM	aktif				■	
	dönemsel	■	■	■		
	terk					■
YERLEŞİM	bitişik					
	ayrık	■	■	■	■	■
TADİLAT	kat		■	■		
	çatı		■	■		
	kütle	■	■	■	■	■
	saçak					
	doluluk-boşluk					■
	malzeme		■	■	■	
	merdiven					

Çizelge 5.3. (devam) Toplu konutların plan, kullanım, yerleşim, tadilat kararlarına göre değerlendirilmesi

KONUT ADI		Yüz Evler 11 Numaralı Konut	Yüz Evler 12 Numaralı Konut			
ÖZELLİKLER						
PLAN		-	-			
KULLANIM	aktif	■				
	dönemsel		■			
	terk					
YERLEŞİM	bitişik					
	ayrık	■	■			
TADİLAT	kat					
	çatı	■				
	kütle					
	saçak	■	■			
	doluluk- boşluk					
	malzeme	■	■			
	merdiven					

Çizelge 5.3. (devam) Toplu konutların plan, kullanım, yerleşim, tadilat kararlarına göre değerlendirilmesi

KONUT ADI		Ak-İş 1 Numaralı Konut	Ak-İş 2 Numaralı Konut	Ak-İş 3 Numaralı Konut	Ak-İş 4 Numaralı Konut	Ak-İş 5 Numaralı Konut
ÖZELLİKLER						
PLAN				-	-	-
KULLANIM	aktif		■	■		
	dönemsel				■	■
	terk	■				
YERLEŞİM	bitişik					
	ayrık	■	■	■	■	■
TADİLAT	kat			■		
	çatı			■		
	kütle	■		■	■	■
	saçak					
	doluluk-boşluk		■	■		
	malzeme			■		
	merdiven			■		

Yüz Evler başlığında toplam 12 konut incelenmiştir. Çiçin Sokak üzerinde 5 konut, 4. Sokak üzerinde 7 konut bulunmaktadır. Konutlardan 10 konut aktif ya da dönemsel kullanılırken, 2 konut metruk durumdadır. Konutlardan biri, iş yeri olarak kullanılmaktadır. Konutlar bitişik nizamda olanlar önden ya da hem önden hem arkadan; ayrık nizamda olanlar dört tarafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde parsele yerleşmiştir. Çiçin Sokağın doğu yönünde yer alan Yüz Evler konutlarının arka cepheleri yol kotunun altında kalmıştır. Yüz Evler konutlarından 2 konutta kat ilavesi görülmektedir. Konutların girişlerinde kütle ya da saçak ilavesi görülmektedir. Bazı konutların cephesinde doluluk boşluk oranlarını değiştiren tadilatlar tespit edilmiştir. Bazı konutların cephe malzemelerinde değişim görülmektedir. Çiçin Sokak üzerinde bitişik nizamda yerleşen konutlarda çatıya çıkan merdiven ilavesi görülmektedir. Yüz Evler-Çiçin Sokakta oturan kullanıcılarının sosyoekonomik düzeyinin Yüz Evler- 4. Sokakta oturanlara göre düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Yüz Evler’de yer alan konutlar cephe ve mekân organizasyonlarına bakılarak genel olarak dört tipte toplanabilir. *1.tip*, bitişik nizamda önden bahçeli ve L formuna sahip konut tipi, *2. tip*, bitişik nizamda önden bahçeli kare forma sahip konut tipi, *3. tip* bitişik nizamda hem önden hem arkadan bahçeli konut tipi, *4. tip* ise ayrık nizamda dört yönde bahçeli konut tipini ifade etmektedir. Bu sınıflamaya göre 1 numaralı konut *1. tip* konut; 2, 3 numaralı konutlar *2. tip* konut; 4 numaralı konut *3. tip* konut; 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 numaralı konutlar *4. tip* konut özellikleri göstermektedir. 1. ve 2. tip konutların mekân organizasyonu hakkında bilgi edinilememiştir. 3. ve 4.tip yerinde tespit edilerek planları şematik olarak çıkarılmıştır (Çizelge 5.4)

Temelde 5 numaralı konut referans alınarak belirlenen 4. tip konut planı 6, 7, 8, 9 numaralı konutlarda x ekseninde simetriği alınarak, 10, 11, 12 numaralı konutlarda ise önce x sonra y ekseninde simetriği alınarak kullanılmıştır.

Çizelge 5.4. 4. tipte görülen plan şemasının konutlarda uygulanışı

Yüz Evler 5 Numaralı Konut	Yüz Evler 9 Numaralı Konut	Yüz Evler 10 Numaralı Konut

Çinçin Sokak üzerinde yer alan konutlar bakımsız durumda iken 4, Sokak üzerindeki konutlardan 10 numaralı konut haricindekiler bakımlı konutlardır. İki farklı sokakta yer alan aynı plan tipine sahip konutların ekonomik değerlerinin farklılaşarak varlıklarını sürdürmeleri dikkat çekmektedir. Yüz Evler-4. Sokaktaki konutların bir kısmı kat adeti olarak tadilatlarla uğrasa da yan yana parsellerde varlığını sürdüren altı konut yapısı yapıldıkları dönemin sokak dokusunu yansıtmaktadır.

Yüz Evler; prizmatik kütle kullanımı, cephelerde görülen sade tasarım anlayışı, sabit ve hareketli kanatlar üzerinde yer alan vasistas pencere kullanımı, mekânların işleve göre özelleşmesi, merkezdeki mekândan konut mekânlarına dağılımın gerçekleşmesi, mutfak, tuvalet, banyo mekânlarının bir koridor üzerinde çözülmesi, mutfaktan bahçeye giriş çıkışın sağlanması özellikleri bakımından hem geleneksel konut mimarisine hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine dair referanslar barındırmaktadır.

Ak-ış konutlarından beş konut incelenmiştir. 2 ve 3 numaralı konutun aktif kullanıcısı varken 4, 5 numaralı konutların aktif kullanıcısı yoktur. Konutların hepsi bulundukları parselde ayrı nizamda etrafında bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. 4 konut aktif ya da dönemsel olarak kullanılmaktadır. 1 konut çalışma sürecinde yıkılmıştır. Konutlardan 4'ü cephe özelliklerini büyük oranda korumuştur. 1 konut cephe, kat adedi, çatı tipi özelliklerini kaybedecek şekilde tadilatlar görmüştür. Ak-İş konutlarının girişinde yer alan sütunlu ve üzeri çatı ile örtülü veranda konutla bahçe arasındaki ilişkiyi kuran mekândır. Mutfaktan arka bahçeye, girişin hemen solunda bulunan odadan verandaya çıkış verilmesi konut ile bahçe ile ilişkisini güçlendirmektedir. Ak-İş konutların bahçelerinde çeşitli meyve

ağaçlarının olması, küçük ölçekte tarım yapılabilecek alanların varlığı kırsaldan kente gelen işçilerin kente uyum sağlamalarını kolaylaştıran çözümler olarak görülmektedir.

Ak-ış konutlarının parsel büyüklüklerinin tanıdığı imkânlar, kent merkezine yakınlıkları ve apartmanlaşmanın yoğun olduğu bir bölgede yer almalarından dolayı yıkım riski altındadırlar. Nitekim 2. Akevler Sokağın güney yönüne bakan parsellerindeki konutların tamamı yıkılmış ve yerlerine taban alanı Ak-İş konutlarından büyük apartmanlar yapılmıştır. (Resim 5.1.). Kalan konutların aralarına apartmanlar inşa edilmiştir (Resim 5.2). Mahmut Yanaray Caddesi üzerinde yer alan üç konuttan biri yakın zamanda yıkılmıştır (Resim 5.3).

Ak-İş Konutları; prizmatik kütle kullanımı, cephelerde görülen sade tasarım anlayışı, sabit ve hareketli kanatlar üzerinde yer alan vasistas pencerenin kullanımı, mekânların işleve göre özelleşmesi, merkezdeki mekândan konut mekânlarına dağılım, mutfak, tuvalet, banyo mekânlarının bir koridor üzerinde çözülmesi, mutfaktan bahçeye giriş-çıkışın sağlanması, girişlerin sütunlarla tanımlanması özellikleri ile hem geleneksel konut mimarisine hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerine dair referanslar barındırmaktadır.

Yüz Evler ve Ak-İş Konutları'nın bulundukları parseller tek katlı konutlar için planlanan konut alanlarıdır. Konut parsellerinin önlerinde yer alan sokak genişlikleri tek katlı konutlar için yeterli güneş mesafesi ve araç yoğunluğuna imkân tanımaktadır. Bu konutların yıkılarak yerlerine yüksek katlı apartmanların yapılmasıyla yeni yapılan konutlarda aydınlanma ve park problemleri görülmektedir. Tek katlı konutların yerine yapılan konutlar aynı parselde daha geniş taban alanında inşa edilirken bahçe mesafeleri küçülmekte ve bahçede bulunan ağaçlar yok edilmektedir (Çizelge 5.5).

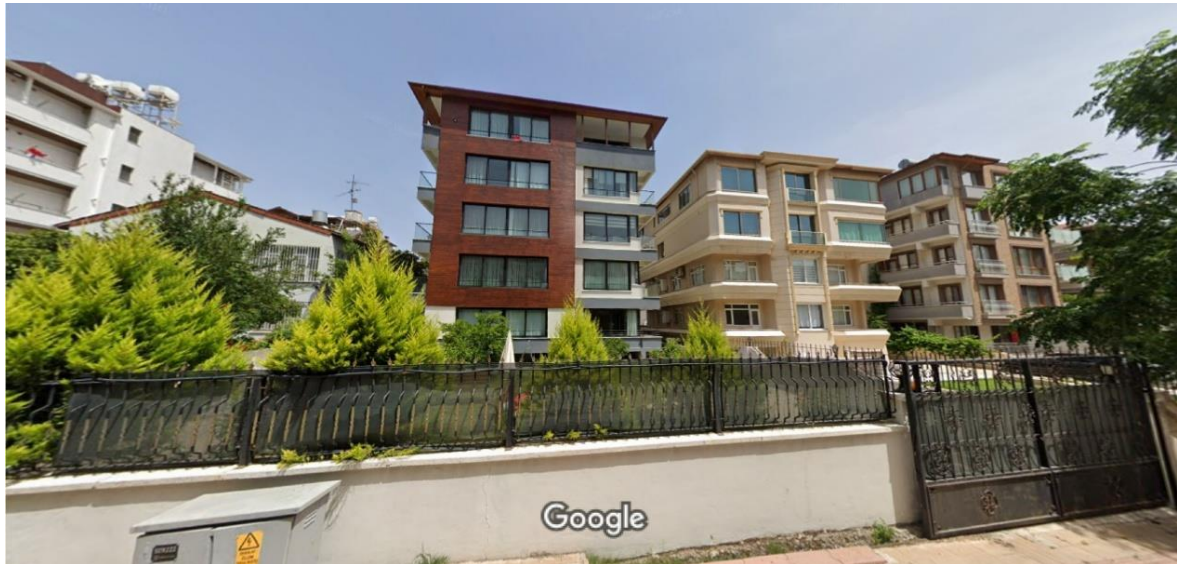
Resim 5.1. 2. Akevler Sokak üzerinde yıkılan Ak-İş Konutları'nın yerine yapılan apartmanlar (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)

Resim 5.2 Çinçin Sokak üzerinde apartmanların sıkıştırdığı Yüz Evler Konutları (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)

Çizelge 5.5. Yıkılan Ak-İş 1 numaralı konut

	
Konut Yıkılmadan Önce Bahçede Yer Alan Ağaçlar	Yeşil Öğelerin Konutla Birlikte Yok Edilmesi

Resim 5.3. Mahmut Yanaray Caddesi üzerinde yıkılan tek katlı Ak-İş konutlarının yerine yapılan apartmanlar (Google Street View üzerinden kaydedilmiştir.)

Her iki yerleşimde konutlarda kullanılan zemin kaplamaları, kapı ve pencere doğramaları dönemin malzeme, yapım teknolojisi ve işçiliğini yansıtmaları açısından önemlidir. Yüksek katlı apartmanlar arasında varlıklarını sürdüren Yüz Evler ve Ak-İş konutları yıldan yıla yıkılarak yerlerini apartmanlara bırakmaktadır. Bu konutlar yapıldıkları yıllarda kentsel yerleşim alanlarının dışında kalırken, günümüzde kent merkezine çok yakın konumlarıyla göz önünde yer almaktadır. Bulundukları konumlar arsa değerinin yüksek olduğu alanlardır.

Yüz Evler ve Ak Evler yerleşimlerinde yer alan konutlar bahçe içinde yer alan müstakil birimlerden oluşmaktadır. Ak-İş Konutları'nın yer aldığı parseller Yüz Evler Konutları'na göre daha büyüktür. Yüz Evler-Çinçin Sokak'taki konutların bahçeleri neredeyse tamamen betonlaşırken, 4. Sokak üzerindeki Yüz Evler ve Ak-İş Konutları'nın bahçelerinde yeşil öğeleri varlığını sürdürmektedir. Mekân organizasyonlarına bakıldığında her iki yerleşimdeki konutlarda merkezi bir mekândan diğer mekânlara dağılım gerçekleşmektedir. Her iki yerleşimde mutfak, banyo ve tuvaletin merkezi mekândan ulaşılan bir koridor üzerinde çözülmesi ortak planlama anlayışıdır. Islak hacim mekânları Yüz Evler 5 numaralı konut hariç bütün konutlarda arka cephede çözülmüştür. İncelenen bütün konutlarda mutfaktan bahçeye açılan bir kapı mevcuttur. Bu ilişki günümüz apartman dairelerinde mutfak-bahçe ilişkisiyle benzerlik göstermektedir. Hem Yüz Evler hem Ak-İş Konutları'nda girişe sonradan eklenen ikinci bir giriş mekânı görülmektedir. Toplu konutlar bölümünde incelenen konutların tamamında pencereler parmaklıdır. Konutların birçoğunda sabit ve hareketli kanatlar üzerinde yer alan vasistas pencere görülmektedir.

Yüz Evler 1950'lerde özel bir yatırımcı tarafından, Ak-İş Konutları ise sanayileşmeyle birlikte kırsaldan kente gelen işçilerin konut ihtiyacını karşılamak amacıyla toplu konut olarak üretilmiştir. Bu konutlar geleneksel avlulu Antakya konutundan farklı olarak bahçe içinde, tek katlı planlanmışlardır. Geleneksel Antakya konutu ve incelenen toplu konut örnekleri her iki konut tipinin de müstakil ve bahçeli olması açısından kıyaslanabilir. İncelenen toplu konut örnekleri geleneksel konuttan apartmanlaşmaya geçiş sürecinde bir aşama olarak görülebilir. Mekânlara dağılımın gerçekleştiği merkezi bir mekânın varlığı bu görüşü desteklemektedir. Geleneksel Antakya konutunda mekânlara dağılımın gerçekleştiği yer avludur.

Geleneksel Antakya konutunda kütle oluşumu bahçe (avlu) etrafında görülürken, 1950 ve 1960'lı yıllarda inşa edilen Yüz Evler ve Ak-İş Konutları'nda konut bahçe içinde bir bütün kütle halinde yer almaktadır (Şekil 5.1). Geleneksel Antakya konutu sokaktan konut ve avlu duvarlarından dolayı algılanamazken, Yüz Evler ve Ak-İş Konutları'nda bahçe duvarı ve yeşil kullanımı ile konutun-sokakla ilişkisi sınırlı tutulmuştur (Çizelge 5.6). Geleneksel konutta kuş takası ismiyle pencerelere ve kapıların üstündeki duvarda yer alan havalandırma işlevli pencerelerinin yerini Yüz Evler ve Ak-İş Konutları'nda vasistas pencere almıştır.

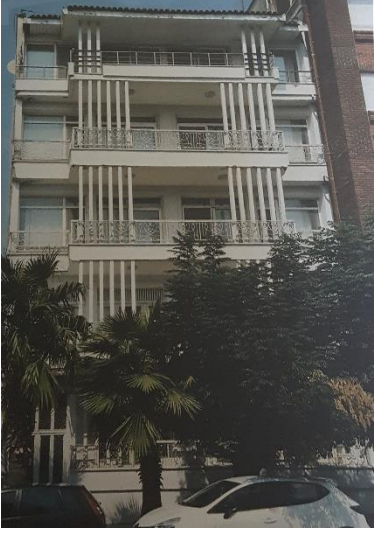
Şekil 5.1. Kütüphane ve bahçe ilişkisi soldan sağa: geleneksel Antakya evi; Ak-İş Konutları ve Yüz Evler 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 numaralı konutlar; Yüz Evler 1,2,3 numaralı konutlar; Yüz Evler 4 numaralı konut

Çizelge 5.6. Yüz Evler ve Ak-İş konutlarının sokaktan algılanışı

Yüz Evler 10 Numaralı Konut	Ak-İş 4 Numaralı Konut

Hatay Valiliği çevresindeki konutlar bölümünde altı konut incelenmiştir. Bu konutlar 3 veya 4 katlı olup bulundukları parsellere bitişik nizamda yerleşmiştir. Vilayet Caddesi üzerinde yan yana yer alan Melek Apartmanı, Nilüfer Apartmanı ve Naseh Apartmanı kentsel dönüşümle yıkılmıştır (Çizelge 5.7). Yıkılan diğer konutların yerine yeni konut yapıları yapılmıştır (Resim 5.4). Yıkılan konutların haricindekilerin aktif kullanıcıları bulunmaktadır.

Çizelge 5.7. Yıkılan Naseh Apartmanının yerine inşa edilen apartman

	
Naseh Apartmanı	Naseh Apartmanı Yerine İnşa Edilen Apartman

Resim 5.4. Hatay Valiliği çevresindeki yıkılan konutların yerine yapılan konutlar

Hatay Valiliği çevresindeki konutlar bölümünde incelenen dört konutun cephesi mozaik kaplıdır. Konutlardan beşinin cephesinde ön cephe boyunca devam eden balkon bulunmaktadır. Rum Ortodoks Vakfı Konutu'nda ise kütle ortasında çıkma yapılarak çıkmanın köşelerinde balkon çözülmüştür. Konutlardaki dairelerin mekân çözümleri genellikle caddeye bakan salon, yan parsel tarafında, aydınlatma bacasına bakan mutfak ve ıslak hacimler, arka cephe üzerinde çözülen yatak odaları şeklindedir. Nilüfer Apartmanı ve Rum Ortodoks Vakfı Konutu'nda mutfak, banyo ve tuvalet mekânlarının bir koridor üzerinde birlikte çözüldüğü görülmektedir. Hatay Valiliği çevresindeki konutlar insan ölçeğindeki kütle boyutları, cephede görülen mozaik kaplama, döşemelerin vurgulanması, cephe boyunca balkon kullanımı, cephe boyunca görülen betonarme ve metal sütun kullanımı gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Harbiye Caddesi çevresindeki konutlar bölümünde beş konut incelenmiştir. Bu konutlardan Çiçek Apartmanı altı katlı bir apartman binası iken, diğer konutlar bahçe içinde yer alan az katlı konutlardır. Konutlardan Çiçek Apartmanı aktif bir şekilde kullanılırken, 1338 ada 28 parselde yer alan konut ve Nesip Tuğlamın Konutu dönemsel kullanılmaktadır. Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu metruk durumdadır. Rıfat Deviren Konutu ise kentsel dönüşüm kapsamında yıkılmıştır (Çizelge 5.8). Bu konutlar balkon köşelerinde dairesel çözümlerin görülmesi, cephede döşemelerin vurgulanması cephe boyunca sütun kullanımı, girişlerin sütunlarla tanımlanması, merdiven boşluğunun dikey etkisinin cepheye yansıtılması gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtmaktadır.

Çizelge 5.8. Kentsel dönüşümle yıkılan Rıfat Deviren Konutu

Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutlar bölümünde on konut ele alınmıştır. Kemalpaşa üzerindeki konutların yapımı 1962-1967 arasında gerçekleşmiştir. Bitişik nizamda yer alan konutlar 4 ve ya 5 katlıdır. Konutlardan Esin Apartmanı haricindekilerin aktif kullanıcısı bulunmaktadır. Konutların ticaretin yoğun olduğu bir aks üzerinde olmasının bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim konutların zemin katları ticari amaçlı kullanılmaktadır. Kemalpaşa Caddesi üzerinde yer alan özellikle kuzey yönündeki konutların cephelerinde balkon döşemelerinin birbirinin devamı niteliğinde olduğu görülmektedir (Resim 3.5). Mimarları farklı kişiler olan bu apartmanların ön cephelerindeki balkonlar dairesel hatlarıyla tek kişinin elinden çıkmış gibidir. Balkon döşeme hatlarındaki süreklilik güney yönündeki Yapar Apartmanı ile E. Güler Apartmanı'nda da görülmektedir (Resim 5.4 ve Resim 5.7).

Resim 5.5. Soldan sağa; Bekir Civelek Apartmanı, Arıtman Apartmanı

Resim 5.6. Soldan sağa; Arıtman Apartmanı, Ferah Apartmanı

Resim 5.7. Soldan sağa; E. Güler Apartmanı, Yapar Apartmanı (Google Street View üzerinden çekilmiştir.)

Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutlardan Abdullah Durmuşoğlu Apartmanı, Bekir Civelek Apartmanı ve Arıtman Apartmanı'nın cepheleri mozaik kaplıdır. Bazı konutların cephelerinde pencere boyutları, pencere söveleri, metal profiller gibi elemanlarla oluşturulan, modüler bir cephe anlayışı görülmektedir. Konutlarda mekân çözümleri değişmektedir ancak bütün konutlarda salon Kemalpaşa Caddesine bakmaktadır. Kemalpaşa Caddesi üzerindeki konutlar cephede döşemelerin vurgulanması, balkon köşelerinde dairesel çözümlerin görülmesi, cephe boyunca sütunların görülmesi, cephede merdiven boşluğunun okunması, cephede mozaik kaplanmaların kullanılması, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini bölgeye özel gelişen nitelikleriyle yansıtmaktadır.

Vali Ürgen alanı çevresinde dört konut incelenmiştir. Bu bölümde İncelenen konutlar bulundukları parsel çevrelerinde bahçe mesafesi bırakacak şekilde yerleşmiştir. Konutların kat adetleri 2 ile 4 arasında değişmektedir. Konutlardan Gali Apartmanı'nda kullanıcı bulunmaktadır. Rıfat Kuntman Konutu kentsel dönüşüm kapsamında 2020 yılında yıkılmıştır (Çizelge 5.9). 2204 ada, 10 parselde yer alan konutun yalnız dükkân kısmı

kullanılmaktadır. Garip Apartmanı ise metruk durumdadır. Bu konutlar insan ölçeğindeki kütle boyutları, pencere-kapı tipolojisi gibi özellikleriyle Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık anlayışını yansıtmaktadır.

Çizelge 5.9. Kentsel dönüşümle yıkılan Rıfat Kuntman Konutu

Antakya’da 1950-1970 yılları arasında yapılan Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtan konut örneklerinde yaygın görülen bazı tasarım özellikleri dikkat çekmektedir. Ele alınan konutlar arasında özellikle bahçe içinde olan bazı konutların metruk durumda olduğu görülmüştür. Bu konutlar çoğu zaman bahçelerindeki ağaçlar ve bakımsızlıktan dolayı sokaktan algılanamamaktadır. Bu konutların bahçelerinde ve duvarlarında vandalizm görülmeye başlamıştır (Yüz Evler 1, 10 numaralı konut, Dr. Mehmet Ezelsoy Konutu, Garip Apartmanı)

Özellikle erken dönemde yapılan konutlarda, mutfak, banyo ve tuvalet merkezi mekândan ayrılan ayrı bir hol üzerinde birlikte çözülmüştür (Yüz Evler Konutları, Ak-İş Konutları, Rum Ortodoks Kilisesi Konutu). Bazı örneklerde bu mekânlar yatak odalarının da çözüldüğü koridorun üzerinde yer almaktadır. Bazı örneklerde de mutfağın antreden kullanıldığı görülmektedir. Ana girişten ayrı olarak mutfaktan servis girişi çözülen konutlar bulunmaktadır (Rıfat Deviren Konutu, Yahyaoğlu Apartmanı) Müstakil bahçeli konutlarda mutfaktan bahçeye açılan kapı bulunmaktadır (Yüz Evler Konutları, Ak-İş Konutları, Nesip Tuğlaman Konutu, Rıfat Kuntman Konutu bodrum kat). Günümüz konut tasarımlarında sürdürülen mutfak-balkon ilişkisi, mutfak-bahçe ilişkisinin devamı niteliğinde görülebilir.

Konutların bir çoğunda tuvalet lavabosu koridor üzerinde çözülmüştür. Müstakil konut ve bahçe içindeki az katlı apartman tipi konut örneklerinde görülen diğer özellik de konutun bahçelerinde bir çok meyve ağacının bulunmasıdır. İncelenen bazı az katlı konutların ön bahçelerinde ise büyük anıtsal çam ağaçlarının varlığı dikkat çekmektedir (Dr.Mehmet Ezelsoy Konutu, 1338 ada 28 parselde yer alan konut, 2204 ada, 10 parselde yer alan konut, Garip Apartmanı) (Çizelge 5.10).

Çizelge 5.10. Ön bahçelerinde anıtsal ağaçların bulunduğu konutlar

	
Dr.Mehmet Ezelsoy Konutu	1338 ada 28 parselde yer alan konut
	
2204 ada, 10 parselde yer alan konut	Garip Apartmanı

1950-1970 yılları arasında yapılan konutların genelinde görülen pencere tipi sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı ya da ızgarasız vasistaslı pencere tipidir. Vasistas pencerelerin, geleneksel Antakya konutunda görülen; sıcak yaz günlerinde hava akımını sağlama görevini üstlenen kuş takası ile benzer işlevde olabileceği, dış kısmında bulunan yatay veya dikey yöndeki ızgaraların ise güneş kırıcı ve güvenlik önlemini sağlayacağı düşünülebilir (Çizelge 5.11 ve Çizelge 5.12)

Çizelge 5.11. Kuş takası pencere işlevini gören vasistas pencere kullanımı

	
Geleneksel Antakya Konutunda Kuş Takaları	Dıştan İzgaralı Vasistas Pencere

Çizelge 5.12. Sabit ve hareketli kanatlar üzerinde dıştan ızgaralı vasistas pencere tipinin görüldüğü konutlar

			
Turgut Secerli Apt. 1962	Yahyaoğlu Apt. 1963	Arıtman Apt 1964	Fuat Atahan Apt. 1966
			
Gali Apt. 1966	E. Güler Apt. 1967	2204 Ada, 10 Nolu Parselde Yer Alan Konut	Garip Apartmanı

Çalışma kapsamında ele alınan konutların beşinin çalışma sürecinde riskli yapı görülerek kentsel dönüşümle yıkılması Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık pratiklerini yansıtan konut örneklerinin 16/5/2012 tarihli 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun kapsamında hızlı bir şekilde yıkıldığını doğrular niceliktedir. Birinci derece deprem bölgesinde bulunan Antakya'da yıkımlar hızla gerçekleşmektedir. Bir dönemin yaşam pratiğini, kültürünü, sosyokültürel yapısını yansıtan konut yapıları kent belleğinden sessizce silinmektedir. Kentsel dönüşümle yıkılan konutların

cephe fotoğrafları, malzeme detayları, rölöveleri yetkili kurumlar tarafından kayıt altına alınsa da incelenen kentsel dönüşüm dosyalarında bulunan verilerin yeterli bilgiyi içermediği görülmektedir. Rölöveler kabaca alınarak, cephe fotoğrafları oranlarıyla oynanarak arşivlenmiştir. Bu kayıtlarda dönemin özelliklerini yansıtan çevre- konut ilişkisi, parsel yerleşim, iç mekân, malzeme kullanım detayları, kullanıcı profili gibi özelliklere yer verilmemiştir. Buna rağmen çalışma kapsamında haklarında en çok teknik bilgiye erişilen konutlar kentsel dönüşüm kapsamında yıkılan konutlardır.

İlgili belediyelerden ulaşılan projeler ile konutların mevcut durumları arasında farklılıklar bulunabilmektedir. Projelerde okunamayan malzeme kullanımı, detay çözümü, mekân kullanımı gibi özellikler ancak yerinde tespit edilebilmektedir. Ancak çalışma sürecinin pandemi dönemine denk gelmesi ve konut yapılarının, kullanıcıların özel mekânları olması sebebiyle konutların iç mekânlarına girmek kolay olmamıştır.

Çalışma kapsamında görüşülen belediyelerin ruhsat arşivleri düzenli ve ulaşılabilir değildir. Mimari açıdan değerli görülen bazı konutların ruhsat kaydı bulunmamaktadır. Bazı konutların yapım yılı ve mimarı belli değildir (1338 ada, 28 parselde yer alan konut, 2204 ada, 10 parselde yer alan konut, Garip Apartmanı, Yüz Evler Konutları, Ak-İş Konutları) Ruhsat kaydı olmayan ya da ruhsat dosyası arşivde bulunmayan konutlar sessizce inşa edilmiş ve sessizce yıkılmaktadır. Araştırma sürecinde incelenen bazı konutlar Google Street View uygulaması üzerinden fotoğraflanmıştır. Bu uygulama sayesinde konut ile sokak ilişkisi sınırlı da olsa algılanabilmektedir. Bu tarz 360° görüntüleyen uygulamalar ile konutlar yıkılmadan önce iç ve dış mekânları ile kayıt altına alınabilir.

Literatürde Antakya’da konut konusunda yapılmış çalışmalar daha çok sit alanı içerisinde bulunan Osmanlı Dönemi, Fransız Dönemi konutlarına odaklanmaktadır. Oysa 1960’lı yıllar günümüzden farklı konut mimarlığına sahiptir. 120 yıl önceki Osmanlı konutu nasıl değerliyse; 60 yıl önce yapılan konut yapıları da mimarlık ortamı ve etki alanındaki disiplinler için 60 yıl sonra aynı değerde olacaktır. Modern dönem konut mimarlığındaki yok oluş bu hızla devam eder ve bu alandaki çalışmalar çoğalmazsa Antakya’da Cumhuriyet Dönemi modern konut pratiklerini yansıtan konutları fiziksel ya da belgelerle geleceğe aktarmak mümkün olmayacaktır. Ayrıca kentin mimarlık tarihinde konut gelişimindeki süreklilik ortaya koyulamayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. (2011). *Restorasyon*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 137.
- Akatay, N. (1939). B. Behçet Ünmeriç Evi. *Arkitekt*, (1-2), 15-17.
- Akın, A. (1962). Bir apartman binası. *Arkitekt*, (2), 53-56.
- Akın, N., Eyüpgiller, K., ve Topçubaşı, M. (2005). Antakya’da kentsel koruma çalışmaları. *Mimarist*, (1), 102-107.
- Alsaç, Ü. (1973). Türk mimarlık düşüncesinin Cumhuriyet Devrindeki evrimi. *Mimarlık*, 12-25.
- Arman, K. (1941). Bir kira evi. *Arkitekt*, (5-6), 101.
- Aslanoğlu, İ. (2001). Fransız İşgal Ve Manda Dönemi’nde İskenderun Sancağı: Kentsel Ve Mimari Değişimleriyle İskenderun, Antakya Ve Kırıkhan Kazaları. Ş. Ercebeci ve A. Ş. Canpolat (Editörler). *Ortadoğu’da Osmanlı Dönemi Kültür İzleri Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*. Birinci Baskı. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 89-94.
- Aslanoğlu, İ. (2010). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat. 47-54.
- Balamir, M. (1994). ‘Kira evi’nden ‘kat evleri’ne apartmanlaşma: bir zihniyet dönüşümü tarihçesiinden kesitler. *Mimarlık*, (260), 29-33.
- Ballice, G. (2009). Cumhuriyet sonrası İzmir’de az katlı konut yapıları. *Ege Mimarlık*, (71), 24-27.
- Batuman, B. (2017). Ankara’da Cumhuriyet Dönemi Konut Mimarlığının Gelişimi Üzerine Bir Dönemleme Denemesi. N. Bayraktar (Editör), *Sivil mimari bellek Ankara 1930-1980*. Ankara: VEKAM Yayın No:40, 11-51.
- Batur, A. (2007). Modern Olmak: Bir Cumhuriyet Mimarlığı Arayışı. R. Holod, A. Evin ve S. Özkan (Editörler), *Modern Türk Mimarlığı*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 71-96.
- Bayhan, İ. (1957). Kadıköy’de bir villa. *Arkitekt*, (3), 102-103.
- Bayraktar, N. (2017). Önsöz. N. Bayraktar (Editör), *Sivil mimari bellek Ankara 1930-1980*. Ankara: VEKAM Yayın No:40, 7-9.
- Bilen, S. (1936). Taşcı Salih Evi. *Arkitekt*, (2), 37-40.
- Birsel, M. (1959). Birkan Apartmanı. *Arkitekt*, (1), 5-10.
- Çelebi, Y. (1982). Bir grup eski Antakya evi. *Türk Etnografya Dergisi*, (XVII), 163-201.

Çelik, Ş. (2018). Bir gezginin gözünden 1950'lerin başında Hatay. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (63), 639-667.

DAB. (1952). *Devlet Arşivleri Başkanlığı*. Belge No:129-60-5, 9-546.

Demir, A. (2001). Antakya eski konut yerleşmesi., Ş. Ercebeci ve A.Ş. Canpolat (Editörler). *Ortadoğu'da Osmanlı Dönemi kültür izleri uluslararası bilgi şöleni bildirileri*. Birinci Baskı. Ankara. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 205-206.

Demir, A. (2016). *Çağlar İçinde Antakya*. (İkinci Baskı) Ankara: Defne Kitap, 15, 25, 28, 29, 30, 109, 117, 134, 351-353

Dinç, Y., ve Karagel, D. Ü. (2017). Antakya şehri'nin kuruluşu ve mekânsal gelişimi. F. Arslan (Editör). *Türkiye coğrafyası araştırmaları*. Birinci. Baskı. Ankara. Pegem Akademi, s. 571-596.

Eldem, S. (1938). Büyükkada'da bir villa. *Arkitekt*, (5-6), 133-137.

Femir, H., ve Akozan, F. (1950). Mehmet Aker Villası. *Arkitekt*, (11-12), 214-217.

Femir, H., Akozan, F. ve Yapaner, A. (1952). İstanbul Şenesen Evleri Yapı Kooperatifi Mahallesi. *Arkitekt*, (9-10), 167-173.

Gordon, R. (1940). Doğu Apartmanı. *Arkitekt*, (7-8), 145-147.

Gökmen, G. P. (2011). Türkiye'de apartmanlaşma süreci ve konut kültürü. *Güney Mimarlık*, (5), 12-16.

Görgülü, T. (2016). Apartman tipolojisinde geçmişten bugüne; kira apartmanından 'rezidans'a geçiş. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*. (14), 165-178.

Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. (Birinci Baskı). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 11-12.

Hasol, D. (2010). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. (On birinci Baskı). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 277.

Hasol, D. (2017). *20.Yüzyıl Türkiye Mimarlığı*. (İkinci Baskı). İstanbul: YEM Yayın, 13-137.

İhsan, B. (1937). Rıfat Evi. *Arkitekt*, (1), 5-6.

Internet: Antakya Ata Koleji. URL: <https://www.antakyaatakoleji.k12.tr/>, Son Erişim Tarihi: 15.12.2020.

Internet: Çinçin otobüsü. URL: <https://www.facebook.com/HATAYLIYIZ/posts/1877169672384314/>, Son Erişim Tarihi: 22.12.2020.

İnternet: Develi pul. URL: <https://www.osmanlimezat.com/Images/Shop/5/Product/4422/862.jpg> , Son Erişim Tarihi: 14.02.2021.

İnternet: Güncel Türkçe sözlük, URL: <https://sozluk.gov.tr/>. Son Erişim Tarihi: 08.10.2020.

İnternet: Gündüz sineması ve adalı konağı. URL: <http://www.hatay.gov.tr/hatayin-eski-goruntuleri-resmleri>. Son Erişim Tarihi: 11.02.2021.

İnternet: Hatay Valiliği. URL: <http://www.hatay.gov.tr/nufus-ve-dagilimi>. Son Erişim Tarihi: 17.02. 2021.

İnternet: İskenderun eski adliye sarayı. URL: <http://neredenegezilir.blogspot.com/2015/09/iskenderun-eski-adliye-binas.html>, Son Erişim Tarihi: 11.02.2021.

İnternet: İskenderun eski devlet hastanesi. URL: <https://mapio.net/pic/p-63010523/>, Son Erişim Tarihi: 06.12.2020.

İnternet: İskenderun kaymakamlığı. URL: <http://wikimapia.org/22987627/tr/KAYMAKAMLIK#/photo/2242599>, Son Erişim Tarihi: 11.02.2021.

İnternet: Kırıkhan kaymakamlık binası. URL: <http://kirikhan.kutuphane.gov.tr/Resim/342969,img20200620171435---kopyajpg.png?0>, Son Erişim Tarihi: 11.02.2021.

İnternet: Naseh, J. (25.02.2019) *Geçmiş Zaman Olur Ki, Hayali Cihan Değer*. Nisan 23, 2020 tarihinde Antakya Gazetesi, URL: <https://www.antakyagazetesi.com/gecmis-zaman-olur-ki-hayali-cihan-deger/>, Son Erişim Tarihi: 23.04.2020.

İnternet: Roma köprüsü: URL: (<http://www.hatay.gov.tr/hatayin-eski-goruntuleri-resmleri>) Son Erişim Tarihi: 11.02.2021.

İnternet: Sarı, Z. (05.02.2020). *Akış Fabrikası*. Hatay Ekspres Gazetesi, URL: <https://www.hatayekspres.com/akis-fabrikasi-64864.html>, Son Erişim Tarihi: 22.04.2020.

İnternet: Tarihi Affan Kahvesi. URL: https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g312729-d2523744-i384307556-Tarihi_Affan_Kahvesi-Antakya_Hatay_Province_Turkish_Mediterranean_Coast.html, Son Erişim Tarihi: 13.01.2021.

İzzet, M. (1935). Ankara’da bir ev. *Arkitekt*, (7-8), 199-200.

Kara, A. (2005a). *19.Yüzyılda Bir Osmanlı Şehri*. (Birinci Baskı). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 17, 18.

- Kara, A. (2005b). Antakya ve çevresi hakkında yapılan çalışmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3(6), 733-752.
- Kaynak, S. (1936). Büyükada'da bir villa. *Arkitekt*, (8), 219-223.
- Mete, H. C. (2019). 1950'ler İzmir Mimarlığı'nda apartman olgusu ve Melih Pekel. *Ege Mimarlık*, (71), 28-32.
- Mortaş, A. (1935a). Fatih'te kira evi, *Arkitekt*, (5), 141-144.
- Mortaş, A. (1935b). Dr. Ziya ve Dr. Zeki kira evleri. *Arkitekt*, (10), 281-284.
- Mortaş, A. (1936). Erenköy'de bir ev. *Arkitekt*, (7-8), 199-200.
- Nazif, M. (1933). Şevket Bey apartmanı. *Arkitekt*, (3), 76-77.
- Öncel, A. D. (2014). *Apartman- Galata'da Yeni Bir Konut Tipi* (İkinci Baskı). İstanbul: Kitap Yayın Evi, 149.
- Rifaioğlu, M. N. (2014). the historic urban core of Antakya under the Influence of the French Mandate, and Turkish Republican urban conservation and development activities. *Megaron*, 9(4), 271-288.
- Rüstem, S. (1932). Adana İsmail Hakkı B. köşkü. *Arkitekt*, (5), 140.
- Sahillioğlu, H. (1991). *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi. (3). 228-232.
- Sanlı, N. (1947). Adana memur, teknisyen ve ustabaşı evleri. *Arkitekt*, (9-10), 201-214.
- Sayar, Z. (1936). Kalamış'ta bir villa. *Arkitekt*, (5-6), 129-132.
- Sey, Y. (1998a). Cumhuriyet Döneminde Konut. Y.Sey ve D. Özkan (Editörler) *75 yılda değişen kent ve mimarlık*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Vakfı Ortak Yayını, 273-300.
- Sey, Y. (1998b). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Yapı Üretimi. Y.Sey ve D. Özkan (Editörler) *75 yılda değişen kent ve mimarlık*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Vakfı Ortak Yayını, 25-39.
- Sözen, M. (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı*. Ankara: Kültür Yayınları İş-Türk Limited Şirketi, 1-174.
- Tangör, M. (1939). Kadıköy'de bir ev. *Arkitekt*, (5-6), 106-108
- Tekeli, İ. (2007). Türkiye'de mimarlığın gelişiminin toplumsal bağlamı. R. Holod, A. Evin ve S. Özkan (Editörler), *Modern Türk Mimarlığı*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 15-36.

- Tekin, M. (2020, 26 Şubat). *Antakya'da Cumhuriyet Dönemi konut yapıları hakkında doğrudan iletişim*. Hatay İl Kültür Müdürlüğü, Hatay.
- Tekin, M. (1993). *Antakya Tarihinden Yapraklar ve Halefzade Süreyya Bey*. Antakya: Kültür Ofset Basımevi, 54-61.
- Tekin, M. (2000). *Hatay Tarihi*. (Birinci Baskı) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1-219.
- Tekin, M. (2007). Tarihe karışan bir sanayi kurumumuz: Akiş Fabrikası Antakya'nın 'kalk borusu'. *Güneyde Kültür*, 17(167), 1-5.
- Temiz, F. M. (2002). *İXX. Yüzyıl ve Sonrasında Antakya'nın Kentsel Mekân Oluşumunda Meydana Gelen Değişiklikler ve Kurtuluş Caddesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Uçar, M. (2019). Tarsus'ta geleneksel konuttan cumhuriyet dönemi konutuna: iki örnek yapı özelinde konut mimarisinin dönüşümü. *Sketch*, (1), 71-84.
- Uzman, E. N. (1946). Maçka'da bir apartman. *Arkitekt*, (3-4), 51-55.
- Uzman, N. (1951). Nişantaşı'nda bir apartman. *Arkitekt*, (9-10), 1,2
- Vanlı, Ş. (2006). *Mimariden Konuşmak Bilinmek İstenmeyen 20.Yüzyıl Türk Mimarlığı Eleştirel Bakış 3. Cilt*. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, 639-652.
- Yavuz, Y. ve Özkan, S. (2007). Osmanlı İmparatorluğunun Son Yılları. R. Holod, A. Evin ve S. Özkan (Editörler), *Modern Türk Mimarlığı*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 39-52.
- Yenel, E. (1957). Bebek'te bir villa. *Arkitekt*, (3), 109-110.
- Yorulmaz, Ş. (1998, 17-18 Ekim). Fransız Manda Dönemi'nde İskenderun Sancağı (Hatay)'nın ekonomik ve siyasal durumuna ilişkin bazı kayıtlar (1918-1939). *Atatürk Yolu Dergisi*, 6(22), 231-259.
- Zorlu, T. ve Faiz, S. (2013). değişen yaşam biçiminin konutun iç mekân örgütlenmesine yansımaları:1950-1980 dönemi Trabzon apartmanları. *Mimarlık*, (374), 75-82.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SAKA, Ayşegül
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 06.02.1990, Trabzon

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi / Mimarlık	Devam ediyor
Lisans	Karadeniz Teknik Üniversitesi /Mimarlık	2013
Lise	Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	2008

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2018-2019	Modelin Mobilya	Ar-Ge Sorumlusu-Mimar
2015-2016	MKU Mimarlık Bölümü	Öğretim Görevlisi (YZ)

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Saka, A., Sahil, S. ve Deviren, A. S. (2020). Antakya’da Modernizmin Konut Üzerinden Okunması. *2th International Ankara Conference Of Scientific Reasearch The Book of Abstract.*

Hobiler

3d modelleme, grafik tasarım, edebiyat ve kişisel gelişim okumaları, çiçek bakımı

GAZİ GELECEKTİR.. |